UPPSALA
UNIVERSITET

Skrivberättelser

Om folkbibliotekariens praktiska skrivkunskap

Katarina Wohlfart

Institutionen för ABM
Uppsatser inom biblioteks- & informationsvetenskap ISSN 1650–4267
Masteruppsats, 30 högskolepoäng, 2025, nr 960

Författare/Author
Katarina Wohlfart

Svensk titel
Skrivberättelser – Om folkbibliotekariens praktiska skrivkunskap

English Title
Writing Tales – About the Public Librarian's Practical Writing Knowledge

Handledare/Supervisor
Gunnel Furuland

Abstract

There wouldn't be any books at the library if someone didn't write them. Even so, there is very little research about the phenomena of writing in the public library, especially about public librarians that write themselves. The purpose of this thesis is to add research about the writing librarian and their knowledge about the subject through exploring the librarian's writing life. The study is conducted through qualitative interviews that form writing tales from six public librarians, so called *story tellers* and are later discussed through the lens of narrative theory and the theory of practical knowledge.

The study show that the story tellers write to understand the world and believe reading and writing are intimately intertwined: Writing starts with reading. They mean that creative writing is missing in the LIS education and collect knowledge through practicing instead. They learn together, the talk about the text is a key to the craft. The writing tales show that the librarian moves in a borderland between knowledge and inspiration and want to convey both through the concept of *förmedling*. They have a broad view of the concept from being a practical concrete action to a more abstract desire to convey a 'flow' or contribute to a change in society. They want to be a facilitator, an enabler to the patron, to give them permission to write, a belief that they can, are allowed and to bring them a writing community when no-one else can.

In conclusion the writing tales harbour a vast amount of practical- and tacit knowledge about the art of writing especially writing in the library. The writing tales are intended to be knowledge-bearing; they express the writing public librarian's experience. It's possible to read the writing tales as separate stories and learn from each and one of them.

This is a two-year master's thesis in Library- and Information Science.

Ämnesord
Kreativt skrivande, Folkbibliotek, Bibliotekarie, Praktisk kunskap, Tyst kunskap

Key words
Creative Writing, Public Library, Librarian, Practical Knowledge, Tacit knowledge

Innehållsförteckning

Inledning – Varför skriver vi? 5
Syfte och frågeställningar 6
Begrepp 6
Litteratur- och forskningsöversikt 8
Forskning inom praktisk kunskap 8
Skrivande som yrkeskunskap – skrivpedagogen och textsamtalet 9
Bibliotekariens praktiska kunskap 10
Teoretiskt ramverk 15
Berättelseteori 15
Den praktiska kunskapens teori 16
Material och metod 19
Material, val av metod och tillvägagångssätt 19
Avgränsningar och etiska överväganden 26
Analys 27
Skrivberättelser 27
Berättare 1 – Låna, sno, ta 27
Berättare 2 – Apropå anspråk på skrivande 29
Berättare 3 – Jag är inte utbytbar 32
Berättare 4 – Skrivandet öppnar världar inåt 37
Berättare 5 – Små dörrar längs vägen 41
Berättare 6 – Fantasins språk 44
Diskussion 50
Perspektiv på skrivande 50
Kunskap om skrivande 51
Skrivskolor och andra skolor 51
Gemenskap och att skapa tillsammans 55
Skrivteknisk kunskap 58
Mimesis, att härma 60
Att förmedla skrivande 62
Tillåtelsen att få skriva 65
Det skrivfrämjande arbetet 67
Länken mellan läs- och skrivfrämjande 67
Biblioteksrummet och att leda en grupp 69
Att göra skrivandet till norm 72
Slutdiskussion 73
Perspektiv på skrivande 73
Kunskap om skrivande 73
Det skrivfrämjande arbetet 76
Praktisk- eller tyst skrivkunskap? 78

Praktisk klokhet (fronesis) – när omdömet växer 79
Vad studien bidrar med och förslag till framtida forskning 79
Käll- och litteraturförteckning 81
Källor 81
I uppsatsförfattarens ägo 81
Litteratur 82
Bilagor 87
Bilaga 1 – Informerat samtycke 87
Bilaga 2 – Intervjufrågor 90
Bilaga 3 – Talmanus gruppintervju 92

Inledning – Varför skriver vi?

Idag lever jag och andas text; att läsa och att skriva är två handlingar nära sammanlänkade. Men det har inte alltid varit så. Till följd av bristen på kreativa inslag i skolan och betygkravens stryptag, hade jag som skolbarn ganska svårt med text. En brokig väg med både läs- och skrivuppehåll har lett mig till en vardag där skrivande är lika självklart som frukostkaffet och en groende önskan att som framtida bibliotekarie *förmedla* skrivande till andra.

När jag tittar tillbaka verkar det som att skrivandet krupit på mig genom livet, från att vara något jag gör i mån av tid, till eskapism men också som ett sätt att reflektera över mitt liv och den kunskap jag bär. Jag har däremot aldrig på ett djupare plan funderat på varför jag skriver. Den tidigare ungdomsbibliotekarien Sofie Samuelsson (2021) beskriver arbetet med skrivande som en lek med ord eller att göra berättelser tillsammans. Varför vi skriver menar hon är för att vi ska bli ’bättre på det’, för att *språk är makt.* Det ger förutsättningar för en god skolgång men även glädje i skapandet – när vi bråkar med ord uppstår känslor. Med ett annat sätt att säga det: det finns ett egenvärde i skrivprocessen. Samuelssons svar rymmer tankar om både fantasi och allvar, ord jag känner igen ifrån min uppväxt med Astrid Lindgrens böcker. ”Allt stort som skedde i världen, skedde först i någon människas fantasi, och hur morgondagens värld ska se ut beror till stor del på det mått av inbillningskraft som finns hos de där som just nu håller på att lära sig läsa”, slår Lindgren (2007, s. 58) tvärsäkert fast. Ett tema Lindgren utvecklar i det lite mer allvarliga tacktalet ”Aldrig våld!”. I talet framför Lindgren att människan för att förändra något måste börja med barnen. Barnen föds varken onda eller goda, men formas av dem som lär det vad kärlek är. Det är det barnet som kommer att växa upp för att senare ta om hand om och styra vår värld. Det avgör vårt öde (Lindgren 1978, s. 17, 19–20). I Lindgrens uttalanden finns en tanke om att läsande och skrivande skapar motstånd- och utvecklingskraft, det gör oss resilienta.

Om biblioteket kan vara en verklig motkraft mot samhällsförändringen står obesvarat men otaliga är de människor som berättat om mötet med en bibliotekarie och hur stor betydelse det haft bara genom att hen stack till dem en bok. Så vad händer om bibliotekarien sticker till dem lite skrivande?

Syfte och frågeställningar

”Skrivande och bibliotek passar ihop precis lika bra som böcker och bibliotek. För om inte någon först hade kommit på och skrivit böckerna hade vi ju inte haft någonting att låna ut”, skriver bibliotekarien Cecilia Westergren (2024, s. 15). Trots det finns det väldigt lite forskning om skrivande på biblioteket, särskilt den skrivande bibliotekarieprofessionen och den kunskap professionen besitter. Forskningen består av enstaka kandidat- och masteruppsatser. Syftet med den här uppsatsen är att tillföra forskning till fältet genom att utforska den skrivande folkbibliotekariens *skrivberättelse.*[1] Skrivberättelserna utforskar varför folkbibliotekarien skriver, den *praktiska-* och *tysta skrivkunskap* professionen besitter och den kunskap som förs över till biblioteksbesökaren. Skrivberättelserna finns i analyskapitlet och kan läsas fristående.

Huvudfrågeställning

Vad har den skrivande folkbibliotekarien för perspektiv på- och kunskap om skrivande och hur påverkar det den skrivfrämjande verksamheten i arbetet på folkbiblioteket?

Delfrågeställningar

Varför skriver folkbibliotekarien?

Vilken kunskap har folkbibliotekarien förvärvat genom sin skrivberättelse?

Hur bedriver folkbibliotekarien skrivfrämjande verksamhet på folkbiblioteket?

Begrepp

Skrivandet badar i begrepp. Här är ett axplock bra att känna till.

Kreativt- och *reflekterande skrivande:* Enligt Region Stockholm (2025, s. 4–5) finns inga tydliga gränser mellan kreativt- och reflekterande skrivande men kreativt skrivande kan ses som ett konstnärligt skrivande med fantasifokus, medan reflekterande skrivande ses som ett skrivande som inte är fiktion där syftet är reflektion. Ofta anses ingenting fel. I den här studien ses det kreativa skrivandet i vid bemärkelse. En av informanterna lyfter att det journalistiska skrivandet innehåller båda elementen, vilket visar på svårigheterna att definiera skrivande.

[1] Se begrepp för en förklaring av vad skrivberättelse, praktisk- och tyst skrivkunskap är.

Textsamtal och respons: Textsamtal och respons appliceras på text under bearbetning och är en metodik som används vid skrivskolor i Sverige. Textsamtalet sker i grupp, en läst text diskuteras i utvecklande syfte. Respons är att ge feedback på en text. Textsamtalet innehåller ofta ett element av respons och båda formerna fokuserar på att spegla texten där läsaren berättar för författaren hur texten har lästs (Nyberg 2016, s. 1–10). Begreppet textsamtal fördjupas i litteratur- och forskningsöversikten.

Flödesskrivning: Används som del av forskningsmetoden med inspiration tagen från deltagande i en kurs i textsamtalet via Regionbiblioteket Stockholm (2025). Flödesskrivande är en metod för att komma igång med skrivandet, pennan sätts mot pappret och det skrivs, antingen helt fritt eller med utgångspunkt i en mening. Flödesskrivning syftar till att komma igång och förbi blockeringar och i den här studien som ett stöd för berättaren att komma igång med sin berättelse.

Skrivberättelse: Eget begrepp med utgångspunkt livsberättelse. Begreppet livsberättelse är en berättelse som omfattar en rad underberättelser och kan framställas i intervjuform, berättaren presenterar sina erfarenheter från sitt liv och det formar en livsberättelse (Hydén 1997, s. 20, 24). Skrivberättelsen är en berättelse om människans skrivliv och de erfarenheter som göms däri.

Berättare: Eget begrepp. Annat ord för informant: den som berättar.

Skrivkunskap: Eget begrepp. Sammansatt med syfte att betyda kunskap om skrivande. Används vid de enskilda intervjuerna.

Författare: I den här studien en ’skrivande person’, publicerad eller opublicerad.

Förmedling: Förmedling är ett centralt begrepp inom biblioteks- och informationsvetenskap, kultur eller information tillgängliggörs. Lars Höglund (2000, s. 5–6) menar att begreppet är en aktiv handling med anknytning till bibliotekets referensarbete, men kan betyda möjliggörande av förmedling, att hålla samlingarna tillgängliga. Betyder enligt egen tolkning i dess vidaste mening ’att tillgängliggöra’ och får sin betydelse när det praktiseras i verksamheten. Skrivberättelserna visar att termen även används i skrivfrämjandet.

Praktisk- och tyst kunskap: Studien rör sig kring begreppet praktisk kunskap, förvärvad i vardagen som en personlig kunnighet (Svenaeus 2009, s. 12–13). Praktisk kunskap är färdighetskunskap, att veta hur, och tyst kunskap är förtrogenhetskunskap, en förmåga att känna igen (Bohlin 2009, s. 58). Teoriavsnittet problematiserar båda begrepp ytterligare.

Litteratur- och forskningsöversikt

I inledningen gavs en introduktion till forskningsämnet och dess relevans inom biblioteks- och informationsvetenskap. Syfte, frågeställningar och begrepp presenterades. I litteratur- och forskningsöversikten ges en bakgrund till forskningsfältet inom praktisk kunskap, texter från praktiker om skrivande, bibliotekariens praktiska kunskap, skrivkunskap och skrivverksamhet.

Forskning inom praktisk kunskap

Den praktiska kunskapens teori är ett nytt forskningsområde på Centrum för praktisk kunskap vid Södertörns högskola, där de ägnar sig åt att utforska yrkespraktiker nära människan utifrån ett filosofiskt-hermeneutiskt perspektiv. Det handlar om kunskapen att möta andra människor eller fatta rätt beslut i svåra situationer, en kunskap som bygger på erfarenhet och som sällan låter sig formuleras i allmänna regler. Att lära sig genom att praktisera och reflektera över varför man gör som man gör i ett yrke. En metod som används är att skriva utifrån ett dilemma där en professionell utövare beskriver situationer när hens kompetens utmanas och diskussioner kring texten ger ett perspektivbyte över verksamheten (Schwarz 2016, s. 10).

När datorer började överta människors uppgifter inom olika yrken (AI) väcktes en debatt om att människans praktiska kunskap riskerade att gå förlorad. De upptäckte att det var svårt att ställa upp maskinregler för hur den skulle *tolka människans regler* och maskinen hade svårt att greppa helhet och bedöma behov. Forskning leddes på Arbetslivscentrum, senare KTH, men de lyckades aldrig formulera regler för tolkning och möjliggöra att maskinen kunde göra människans arbete. Därför samlades filosofer, författare och olika företrädare för praktiska yrken, i dialogseminarier, ett möte mellan konst och vetenskap som öppnade för en djupare kunskapsfilosofisk reflektion där de utgick från att litteratur och konst var en väg att uttrycka de erfarenheter som det vetenskapliga språket inte förmådde. Även vid KTH utgick de från olika former av skrivande för praktiker som kunskapskälla (Svenaeus 2009). Maria Hammarén vid KTH var en av

initiativtagarna till dialogsemiariemetoden[2]. Hon har även skrivit boken, *Skriva- en metod för reflektion* (Hammarén 2005). Bornemark (2020, s. 196) ger en kort introduktion till dialogseminariemetoden, som används i utbildningar i praktisk kunskap och beskriver den som att en grupp erfarna läser en ”impulstext”, ofta skönlitteratur, utgår från den och reflekterar över sitt eget yrke, samtalet binder samman yrkesrollen med personlig reflektion och öppnar ett erfarenhetsrum. På Centrum för praktisk kunskap anläggs ofta ett aristoteliskt perspektiv på praktisk kunskap (Svenaeus 2009, s. 21). Centrum för praktisk kunskap finns sedan 2001 vid Södertörns högskola. I utbildning inom ämnet är syftet är att utforska sin egen yrkeskunskap genom essäer och centrumet har anordnat forskningsymposier där ”Berättelsen som kunskapsform” är en men har också uppdragsutbildningar för olika yrkesgrupper (Bornemark & Svenaeus 2009, s. 9). Numera har de och Universitetet i Nordland, Norge, forskarutbildningsrättigheter i praktisk kunskap och det går att tala om ämnet som *den praktiska kunskapens teori* (Hjertström-Lappalainen 2015, s. 8–9). Människomötande professioner studeras och frågor ställs om hur kunskap samspelar i yrken (Södertörn högskola 2025a).

Skrivande som yrkeskunskap – skrivpedagogen och textsamtalet

Swedenmark (2010, s. 14–15) samtalar med den erkända skrivpedagogen Mona Korsnäs om en skrivpedagogs yrkeskunskap. Korsnäs arbetade vid författarutbildningen vid Biskops-Arnö, vidare vid Litterär gestaltning i Göteborg och senare Södertörn högskola där hon var med och utvecklade en litteraturvetenskap med eget skrivandet integrerat i utbildningen. Swedenmark och Korsnäs pratar om vad skrivhandledning är och om det sker kunskapsförmedling vid skrivutbildningen. De diskuterar särskilt, *textsamtalet.* Swedenmark ger ingen uttalad definition av begreppet, men menar att den som gått en skrivutbildning vet att det är en förvärvad kunskap hen lär sig genom skrivprocessen. Läsandet är grunden, hur man läser (andras och egna texter) är en kunskap som förmedlas, något både skrivhandledaren och studenten blir bättre på med tiden och en del av yrkeskunskapen. Det handlar inte om en kunskapsöverföring där skrivhandledaren överför giltig kunskap från objekt till subjekt, man lär sig inte kreativt skrivande, ” […] genom tricks och formler utan genom att diskutera andras texter” (ibid., s. 15) och det är handledarens uppgift att se den enskilda individen, det unika och ge stöd i rätt riktning.

Nyberg (2016, s. 1–10) vid Litterär gestaltning (Göteborg) funderar istället på om textsamtalet är en pedagogik och använder skrivandet som den tänkande principen när han resonerar sig fram till att det snarare är en praktik där man hittar

[2] Hon presenterade först metoden i sin avhandling. Hammarén, Maria (1999). *Ledtråd i förvandling: om att skapa en reflekterande praxis*. Diss. Stockholm. Tekniska högskolan.

författarskolans kärna. Praktiken har tagit sin inspiration från folkhögskolan, där Biskops-Arnö kan anses viktigast. Textsamtalet inleds med en ”runda” där var och en av läsarna redovisar sin läsning. Rundan följs av ett öppet samtal där alla, även författaren, deltar. Genom det görs läsningen transparent, hur texten läses visas och den blir utforskningsbar för författaren. Textsamtalet är en kollektiv handling som genererar kollektiv kunskap där praktisk erfarenhet ställs mot teoretisk erfarenhet. Nyberg (ibid.) menar att den personliga erfarenheten väger tungt men inte skapar någon sanning. Textsamtalet liknar seminarieformens djupinriktade lärande med ett flerstämmigt samtal där röster inte får uteslutas. Läraren är inte facit, alla får komma till tals och konsensus är inget självändamål. Ett resultat är bättre, mer lyhörda läsare; man skriver inte bättre än vad man läser.

Textsamtalet är exempel på det språkforskaren Siv Strömquist (2007, s. 9, 25) menar är att rikta bort blicken från slutprodukten mot skrivprocessen. Något som behövs när vi stirrar oss blinda på slutprodukten och skrivpedagogiken rör sig åt samma håll. Strömquist förordar en processorienterad skrivpedagogik och ge stöd i skrivandets alla delar. Det ger både skrivglädje och utvecklad skrivförmåga.

Bibliotekariens praktiska kunskap

I *Bibliotekariens praktiska kunskap – om kunskap, etik och yrkesrollen,* reflekterar bibliotekarier om sin arbetsvardag med utgångspunkt i ett dilemma. Berättelserna ger yrkesrollen kontur och stakar ut bibliotekariens handlingsfält, är en metareflektion till yrkesutövningen. En bibliotekarie måste ställa sig frågor om hur låntagaren ska bemötas och om den kan tillgodose låntagarens önskemål. Förmågan att bedöma situationen kallar Schwarz (2016, s.7–11, 15) *praktisk klokhet.* Hon menar att svaret på vad folkbibliotekariens arbetsuppgift är finns i texterna och de visar att biblioteket är ett av de sista ställena öppna för alla – som också ska verka för fri kunskapsförmedling- och åsiktsbildning (ibid.). Berättelserna är vad Hjertström-Lappalainen (2015, s. 7) menar att den praktiska kunskapens kunskapens teori innebär, att ha gjort mer än att bara beskriva en praktik, att ha gjort en metareflektion till praktiken. Alsterdal (2014, s. 49–50, 59) menar vidare att tillvägagångssättet där det egenupplevda blandas med fantasi och andra tänkare får tanken att lyfta och tänjer gränserna mellan praktik, konstnärlighet och vetenskap.

Hermele & Samuelsson (2018, s. 49–50, 52) använde metoden att skriva för att reflektera i arbetet med inkludering på biblioteket som ett svar på det som upptäcktes i arbetet med Kvalitetsmodellen, att något lätt kunde gå förlorat i mötet på biblioteket.[3] Bibliotekarien försöker alltid förstå den den möter, en kunskap svår att mäta i ett kvalitetsarbete. De utgår ifrån att skrivandet kan vara ett bra sätt

[3] En modell för att mäta kvalitén på bibliotekets tjänster framtagen av Kungliga biblioteket.

att hitta nya tankar, fångar kreativitet, fantasiförmåga och att det är viktigt att få formulera sig. Uppläsningen griper tag och skapar gemenskap.

Bibliotekarier och skrivande i Sverige

Biblioteckslagen (SFS 2013:801) 2§ statuerar att biblioteket i det allmänna, folkbiblioteket, ”ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.” Strömquist (2007, s. 15) menar att behärska konsten att skriva utan ’allt för mycket själslig vånda’, borde vara en demokratisk rättighet och på ämnet lyfter Samuelsson (2021) att flera av deltagarna på en kurs i kreativt skrivande för bibliotekarier på Regionbiblioteket återkopplat att skrivandet kopplas samman med bibliotekens demokratiuppdrag.[4]

Josefsson (2016, s.2, 34–36) undersöker i en kandidatuppsats bibliotekariens skrivkompetens, den enda uppsats på ämnet. Josefsson framhåller att studien antyder att folkbibliotekarien upplever en koppling mellan sin bibliotekariekompetens och skrivaktiviteterna. Kompetensen är användbar vid samtal om text men det handlar mer om social kompetens än skrivkunskap: hur man hanterar en grupp och hittar en form för verksamheten. Folkbibliotekarien anser att läsande och skrivande hör ihop, uppmuntrar deltagandekultur och ett lekbetonat förhållningssätt. Det handlar om mötet med människan.

Bramstång och Brühl (2022, s. 31–33) gör liknande fynd i sin kandidatuppsats när de undersöker hur unga upplever skrivaktiviteter på biblioteket. Viktiga fynd till varför folk deltar är för att ha kul, skriva kreativt, men också gemenskapen med andra skrivintresserade. Skrivcirkeln erbjuder ett rum att mötas och stärker den skrivande personen, är demokratifrämjande.

Hofmann (2007, s. 48–50) undersöker i sin magisteruppsats hur bibliotekarien och deltagaren legitimerar skrivandet på biblioteket och beskriver att skrivandet i första hand anses vara en extra grej. Det är en aktivitet som handlar om att synliggöra litteratur och läsandet men även det egna skapandet, en kulturförmedlaridentitet med en nära koppling till folkbildningsidentiteten. Det är ett uttryck för en deltagande kultur där besökarna får möjlighet att själva vara kulturproducenter och gör biblioteket mer attraktivt. Skrivverksamheten används till stor del för att synliggöra unga, utveckla dem som skribenter och stödja dem att forma sin identitet när de träffar likasinnade. Hofmann lyfter att språk är grundläggande för att individer aktivt ska kunna delta i ett demokratiskt samhälle.

Vi skriver – om bibliotek och skrivande (Samuelsson & Israelsson 2024) är en antologi med olika skrivverksamheter i Stockholm. Den innehåller kapitel om

[4] Samuelsson har skrivit en magisteruppsats inom praktisk kunskap om hur skönlitteratur kan bidra till bibliotekariers kompetensutveckling, Samuelsson, S. (2022). *”Jag har aldrig sett havet men också det kan jag föreställa mig.” En essä om hur skönlitteratur kan bidra till bibliotekariers kompetensutveckling.* Magisteruppsats, Den praktiska kunskapens teori. Södertörn högskola. https://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1700425/FULLTEXT01.pdf

språkkaféer, poesi för äldre, textsamtalet, röster om liv och arbetsliv, att göra och inte göra på skrivverksamheter på biblioteket och texter om att skriva med unga. Den innehåller också kapitel om handledning i kreativt skrivande på bibliotek där ett kapitel handlar om att skriva för att reflektera enligt Hammaréns metod, skrivande lyfts som en metod för att nå ny kunskap (Samuelsson 2024a, s. 10–11).

Kurs om textsamtalet och en heldag om skrivande

Under skrivandet av denna masteruppsats deltog forskaren i studien i en kurs om textsamtalet för folkbibliotekarier som Samuelsson och Regionbibliotek Stockholm ordnat tillsammans med Malin Isaksson, skrivpedagog och lärare i kreativt skrivande vid Södertörn högskola.[5] Forskaren deltog också i en heldag om skrivande genom Svensk biblioteksförening (SBI), med skrivpedagogen Therése Granwald.[6] Kursen i textsamtal pågick under tre halvdagar och avslutades med ett tillfälle med Folkets hörna, ett publikt event för texter under arbete. Publiken fick författarens text vid dörren, texten högläses och publiken ger sina läsningar med syfte att hjälpa författaren framåt (Forskningsdagbok, 29 april 2025). Under kursen lyfter Isaksson att forskning om metodiken är en bristvara, Nybergs text är en ensamtext och det kan bero på att samtalet om texten vuxit fram vid folkhögskolorna, akademiskt är det ett fält under utveckling. Kunskapen finns hos författaren, i skönlitteratur och i essäistik, det är en kreativ kunskapsprocess som pågår (Forskningsdagbok, 5 februari 2024).

Isaksson och Granwald skriver en metodbok om textsamtalet tillsammans, vilket Granwald bekräftar vid heldagen om skrivande. Granwald menar att studenten på en skrivutbildning lär sig att skriva, men att den i högre utsträckning lär sig att läsa text. Hon lyfter att bibliotekarier kan göra skrivandet läsfrämjande genom personliga boktips och tycker det är den största skrivskolan att få, det ger inspiration att skriva vidare. Hon nämner härmandet som en metod att lära, att ta sin favoritförfattare och kopiera. Inom musik lär sig utövaren genom att härma och det anses inte fult (Forskningsdagbok, 19 mars 2025).

Skrivverksamhet på biblioteket

Gustafsson (2021, s. 72–76) gör i sin masteruppsats en sammanställning över den skrivfrämjande verksamheten på bibliotek och konstaterar att den är lågt

[5] Isaksson har skrivit en magisteruppsats inom praktisk kunskap och skrivande, om arbetet som skrivpedagog Isaksson, M. (2014). *Hur blir en valnöt en skalnöt? Språkliga processer i kreativt skrivande med ungdomar.* Magisteruppsats, Den praktiska kunskapens teori. Södertörn högskola. http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:735457/FULLTEXT01.pdf och en masteruppsats om författarens praktiska kunskap i läsakten och skrivpedagogens arbete med textrespons i Isaksson, M. (2018). *Den oformliga textens röst – om läsakten i skrivprocessen.* Masteruppsats, Praktisk kunskap. Södertörn högskola. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1193651/FULLTEXT01.pdf

[6] Granwald har skrivit metodböckerna *Kreativt skrivande Grundbok i litterärt skapande* och *Kreativt skrivande Fortsättningsbok i litterärt skapande,* flitigt använda metodböcker vid skrivutbildningar i Sverige.

prioriterad men att Stockholm utmärker sig positivt. Han menar att utbudet speglar en ojämn maktfördelning över Sverige då skrivande handlar om att kunna uttrycka sig, om demokrati. Gustafsson konstaterar att fokus i verksamheten är på läsfrämjande, inte skrivfrämjande, men menar att det är 'två sidor av samma mynt'. Han lyfter att det mer kvalificerade skrivandet inte syns i utbudet, det som finns är snarare pyssel, men konstaterar att folkbiblioteket och bibliotekarierollen är i förändring och aktivitetsverksamhet blir viktigare. Om folkbiblioteket vill vara en plats för ett mer avancerat skrivande behöver det erbjuda skrivande till personer med mer ambition. Gustafsson anger "Mig veterligen finns inga avancerade skrivarkurser på folkbibliotek i Sverige. Varför?" (ibid., s. 76). Gustafsson (2021 s. 76) resonerar att det kan bero på att bibliotekarien är osäker på sin kompetens som skrivaktör eller rädda att ställa krav på deltagaren.

Regionbiblioteket i Stockholm fick 2023 ett särskilt uppdrag att jobba skrivfrämjande i samverkan med länets folkbibliotek. De konstaterar att människor kommer till biblioteket för att berätta sina historier. Det finns vanliga skrivcirklar, skrivtävlingar men också gränsöverskridande verksamheter såsom *Shared Reading*, film och rollspel. Under 2024 gav de ut *Vi skriver – om bibliotek och skrivande* och håller kurser i kreativt skrivande för bibliotekarier. Regionbiblioteket driver ett skrivnätverk med skrivcirklar där personal träffas fyra gånger per år för kunskapsutbyte och använder Hammaréns bok, *Skrivande - en metod för reflektion* för att bibliotekarien ska sätta ord på sin praktiska kunskap och för att det stärker professionen (Region Stockholm 2005, s. 3–5, 8).

En internationell utblick

Centrum för praktisk kunskap vid Södertörn högskola (2025b) samverkar med andra institutioner som bedriver forskning i praktisk kunskap som Nord University, Senter for praktisk kunnskap (SPK) och VID vitenskaplige høgskola i Norge men det är trots det svårt att hitta forskning om kreativt skrivande på biblioteket både i Sverige och internationellt även om en del insikter döljer sig i annan forskning och verksamhetslitteratur. Bramstång och Brühl (2022, s. 34) efterlyser en forskningssammanställning på ämnet.

I *Bringing the Arts into the Library* (2013) redogör bibliotekarier om verksamhet på biblioteket i USA. Ewing (2013, kapitel 1) beskriver hur de planerat eventet NaNoWriMo, National Novel Writing Month, med syfte att skriva en roman om femtio tusen ord på en månad. Till eventet bjöd biblioteket in författare men var utan budget, vilket gjorde att de var tvungna att vara kreativa. Deltagarna hjälpte själva till att skapa en inspirerande skrivmiljö. Bunch (2013, kapitel 2) beskriver sin skolbiblioteksklass i kreativt skrivande och de erfarenheter han tar med sig när de tillsammans skapade en antologi. Bunch lät deltagarna skriva dagbok och infogade delar i antologin. Gruppen diskuterade regelbundet gränserna för att härma och stjäla. Bunch var ofta tvungen att påminna om

citattecken kring låttexter och namnge skaparen.[7] Bunch konstaterar att bibliotekarien av ekonomiska skäl tvingas förflytta gränserna för rollen. Bunch uppmanar till en tillåtande inställning och låta studenterna experimentera, inte revidera utan snarare söka det autentiska. Samson (2013, kapitel 3) beskriver framväxten av en poesihörna och menar att poesi, bibliotek och lokalsamhället hör samman, det är en ’perfekt symbios’ av kreativa gemenskaper. Biblioteket har ett samarbete med en skrivutbildning i området och en poesiplats tillsammans som vidgar den kreativa möjligheten för studenterna vid universitet. Lärdomar från samverkansprojektet är att först etablera kontakt med individer, till exempel en fakultetsmedlem och sedan bredda samarbetet. Svårigheter med samarbetet är enskilda poeter som har sitt sätt att göra och byte i personal är stressande men poesin fungerar som ett gemensamt band och stärker samverkan.

Dali, Lau och Risk (2015, s. 298, 314–315) argumenterar att kreativt skrivande skall inkluderas i bibliotekarieutbildningen och undersöker det kreativa skrivandets styrkor i två fallstudier i USA. De kommer fram till att kreativt skrivande bidrar till kritiskt tänkande hos studenten, individualitet, lärande, kreativitet och gör den till en bättre berättare. Det kreativa skrivandet bekräftar studentens erfarenhet. Studenten kom till insikt att dess erfarenheter inte är irrelevant utan gav insikt vid kunskapsskapandet. Studenten blev också bättre på att reflektera, vilket i sin tur gjorde att den kunde lösa problem på okonventionella sätt där det kreativa skrivandets ostrukturerade uppgifter bidrog. En välkommen bieffekt var att det gjorde professorn mindre uttråkad när studenten inte behövde skriva berättelser med liten koppling till deras eget liv. Indirekt höjdes kvalitén, det upplevdes enklare att rätta och en känsla av tillfredställelse uppstod.

Synnes (2002) norska studie om kreativt skrivande för äldre på biblioteket handlar om de erfarenheter bibliotekarien tar med sig in i den skrivande verksamheten och fynden indikerar att äldre har en outnyttjad kunskap och att skrivandet ger ett mervärde. I studien utgick Synnes från att de äldre inte fick låta sina kreativa förmågor utvecklas i samhället och ”We are convinced that in toiling with words strange and wonderful things happen.” (Synnes 2002, s. 318). Synnes (2002, s. 318–321) lyfter att ord lever vidare, etablerar en kontakt mellan generationer och kreativiteten lockar fram minnen. Att öva hantverket är centralt för att berätta gripande. Synnes lyfter hur språk och tanke är nära sammanlänkad och menar att det poetiska språket har förmågan att öppna upp vårt perspektiv. Han menar att de äldre har ett behov att berätta sin livsberättelse, arrangera sitt liv meningsfullt och att aktiviteterna ofta blev terapeutiska, fast det inte var tänkt så. Synnes lyfter också vad som skulle kunna vara en skrivpedagogs filosofi ”’Do not kill a song-bird’” (ibid., s. 321), att fokusera på det positiva, det folk klarar och inte på det som inte är så bra, att ’låta dem sjunga’.

[7] I Sverige kan man behöva tillstånd för att återpublicera sångtexter.

Teoretiskt ramverk

I litteratur- och forskningsöversikten beskrevs forskning inom praktisk kunskap, bibliotekarier som skriver, skrivverksamhet samt en internationell utblick. Under det teoretiska ramverket beskrivs det teoretiska ramverk som appliceras i analys och diskussion: berättelseteori och den praktiska kunskapens teori.

Berättelseteori

Berättelsen förmedlar vårt kulturarv men har trots det lämnats utanför den samhällsvetenskapliga forskningen (Hydén & Hydén 1997, s. 5, 7). Metodboken, *Att studera berättelser,* kom ur en forskarkurs i narrativ teori vid Södertörns högskola. Den är ett försök att nyttja berättelsen för att undvika de missar som sker vid traditionella forskningsintervjuer när delar av intervjupersonens upplevelser och tankar stängs ute. Riessman (1993, s. 1) lyfter att studiet av berättelser inte passar in i något enskilt vetenskapligt fält men utökar tolkningsmöjligheterna i de befintliga fälten. Hydén (1997, s. 9–10, 17) menar att berättandet är en naturlig del av vårt sätt att förmedla erfarenhet och kunskap om det vi finner fantastiskt till andra. Genom berättelserna förstår vi oss själva, relationer och den värld vi lever i och kan göra kunskapen tillgänglig för den andre – berättelsen vidgar synfältet och vi når kunskap tillsammans.

Under mitten av 1900-talet växer kritiken mot språket, man menar att språket alltid förutsätter sociala konventioner, det Wittgenstein kallar *språkspel.* Det är svårt att föreställa sig en ’verklighet’ utanför språket, där det går att säkerställa ’hur det är’. Forskarens språk är ett av många språkspel inte mer sant än andra men med större tyngd, vilket blir tydligt vid ett besök hos läkaren och diagnosticering. Den sociala verkligheten är sammanflätad med diskursen vilket innebär att det inte går att studera berättelser oberoende av eller förutsätta att begrepp har en självklar innebörd, uppmärksamhet måste riktas mot hur språk används i verkliga situationer (Hydén 1997, s. 14–15).

Livsberättelsen

Aristoteles (1994, s. 14–16, 35) menar att helt är det som har en början, mitt och ett slut, treaktsmodellen. Det är en berättelse. För Aristoteles var mimesis själva

definitionen för vad dikt är – steget från händelsernas sociala värld till dikten, att berätta.[8] Mimesis har sedan Aristoteles tid betytt olika saker. Det har betecknat vad det är att skriva litteratur utan koppling till avbild, till att litteratur skulle skapas genom imitation (ofta lämpliga antika verk). Betydelsen har pendlat mellan imitation och skapelse och nu används begreppet intertextualitet när det talas om hur texter relaterar till varandra, 'är sprungna ur' andra texter. Granwald (2024, s. 29–30) lyfter att treaktsmodellen är den vanligaste formen av berättelse, den harmoniserar med hur livet levs och hur människan berättar om sig själv. Hydén (1997, s. 18–19) menar att de berättelser forskaren ofta möter är muntliga berättelser i en form av redogörelse med en närvaro av kroppsspråk och möjlighet att omformulera sig. Han ger en minimal definition av *berättelsen:* "en väl *avgränsad enhet* inom ramen för ett pågående samtal eller språklig framställning." Berättelse kan också ses i en vidare definition, *livsberättelse*: som kan omfatta en rad underberättelser eller mediala former, till exempel intervjuer, där både berättaren och lyssnaren använder berättelsebegreppet för att binda samman och tolka språkliga händelser. En berättelse är händelser med kausalitet, det är inte möjligt att vända på förloppet utan att få en ny berättelse. Tid är viktig i den västerländska kulturella förståelsen av en berättelse (ibid., s. 20–22). Hammarén (2005, s. 49–50) menar att vi måste se berättelsen som något mer än en text; berättelsen bryter in och lägger sig i livets möte med människan när den gestaltar sin erfarenhet.

Den praktiska kunskapens teori

Den praktiska kunskapens teori är yrkeslivets kunskapsteori, med fokus på mellanmänskliga yrken där förmågan att möta andra är avgörande. Den humanistiska traditionen kan ge den praktiska kunskapen en röst genom språk och begrepp även om den inte låter sig testas på samma sätt som en teori (Svenaeus 2009, s. 12, 14–15). Det finns många sätt att definiera praktisk kunskap. Det är vanligast att man talar om yrkeskunskap och den "levda kroppens" kunskap till exempel hur man knyter ett skosnöre, en kunskap som pågår och utövas intuitivt i handling, men som inte exkluderar teori. Det är en kunskap alla verksamheter kräver (ibid, s. 12–13). En grundtext är Aristoteles sjätte bok i *Den nikomachiska etiken,* där han delar in kunskap i fem former,

> *episteme* (vetenskaplig kunskap, påståendekunskap, veta att), *techne* (praktisk-produktiv kunskap, färdighetskunskap, veta hur), *fronesis* (praktisk klokhet, det goda omdömet, veta när), *sofia* (filosofisk kunskap, visdom), och *nous* (förnuftsinsikt, intuition).[9]

[8] Dikt som i poesi, prosa eller text/ övergripande litteratur.
[9] Här sammanfattad utifrån Svenaues (2009, s. 20–21) tolkning av Aristoteles.

Aristoteles (2012, s. 172) menar att den främsta uppgiften en klok människa har är att tänka över sina val väl och rådig är den som genom förnuftet kan finna de bästa av handlingar som står till buds. *Fronesis* eller praktisk klokhet och det goda omdömet om att *veta när,* knyter an till hermeneutiken där Svenaeus (2009, s. 21–24, 26, 28) lyfter Hans-Georg Gadamers begrepp *förståelsehorisonter*, all mänsklig förståelse formas i mötet mellan språk, kultur och psyke. Det finns olika horisonter, den som försöker förstå något, läsarens, och den som försöker bli förstådd, den andres. Målet är att sätta sig in i den andres förståelsehorisont för att åstadkomma en *horisontsammansmältning.* När den andre inte kan föra egen talan, som en text, är den andra trots det aktiv när olika läsare läser den; tolkandet sker mellan människor och den praktiska klokheten uppstår i tolkningsprocessen. Gadamer utgår från den hermeneutiska kunskapsteorin, som i sin tur vilar på fenemenologisk grund där Edmund Husserl är viktig. Husserl ansåg att filosofin måste börja i en förutsättningslös inställning och att den enda möjliga utgångspunkten är erfarenheten. Genom en utförlig beskrivning av erfarenhet går det att finna övergripande *meningsmönster*. Att ha praktisk kunskap är att känna till sin yrkeskunskaps meningsmönster, *livsvärlden*. En yrkeskunskap består av både vetenskaplig kunskap och personlig förmåga, det sätt vi är i världen på.

Vad är tyst kunskap?

Haldin-Herrgård (2004, s. 3) ställer tyst kunskap mot explicit kunskap för att förklara vad tyst kunskap är och liknar tyst kunskap vid ett isberg, där den explicita kunskapen (kunskap i till exempel handböcker) är toppen på isberget och den tysta kunskapen är berget under ytan. Den tysta kunskapen är dold och när personal lämnar en organisation försvinner således den tysta kunskapen.

Bohlin (2009, s. 55–56) menar att mycket av vår yrkesutövning är beroende av kunskap som inte är teoretisk kunskap. Bohlin ger exempel från en studie om sjuksköterskors yrkeskunskap, där sjuksköterskan får en bestämd känsla av att något är fel, trots att patienten säger att hen mår bra. En läkare tar prover som visar sig vara normala. Sjuksköterskan kan inte ge stöd för sin känsla och läkaren går, patienten dör. Sjuksköterskans berättelse beskriver en praktisk yrkeskunskap, som förvärvats genom erfarenhet och inte kan formuleras i regler. Kunskapsformen skiljer sig från den teoretiska kunskap läkaren använde och är svår att beskriva i ord – en tyst kunskap.

Begreppet *tyst kunskap* (tacit knowledge) kommer från Michael Polanyi och boken *Personal Knowledge* (1958), en form av kunskap i yrkesutövning som förbisetts vilket lett till att värdefull kompetens undervärderats (Bohlin 2009, s. 57). Bohlin (2009, s. 58–61) ger en översikt av debatten, begreppet och teser. Han utgår från en analys av filosofen Tore Nordenstam som skiljer mellan teoretisk kunskap (påstående kunskap, veta att), praktisk kunskap (färdighetskunskap, veta

hur) och förtrogenhetskunskap (förmåga att känna igen). Påståendekunskap förmedlas genom språklig kommunikation (läroböcker) och färdighetskunskap genom praktisk träning, till exempel när hantverkslärlingen lär sig av mästaren. Förtrogenhetskunskap lärs på samma sätt som påståendekunskap, genom praktisk träning, som att lära sig känna igen mänskliga ansikten. Vi känner ansikten genom särskiljande egenskaper som ögonform, men det är trots det svårt att beskriva hur en person ser ut. Skillnaden mellan påståendekunskap och förtrogenhetsskunskap är att påståendekunskapen kan besvaras med korrekta påståenden medan förtrogenhetskunskap då finns en förmåga att utföra praktiska uppgifter och känna igen egenskaper men inte svara i korrekta påstående. Om man förlitar sig på påståendekunskap, riskerar man att upprepa läkarens misstag. Bohlin (2009, s. 62–64, 69) lyfter Polanyis undersökning om medicinstudenters träning i att tolka röntgenbilder. Först går det inte se vad skuggor står för men efter ett tag visar sig mönster och studenten kan känna igen sjuk vävnad. Förmågan liknar den att känna igen ansikten och röntgenläkaren har svårt att förklara för någon som inte genomgått samma utbildning hur hen bär sig åt. Andra verksamheter som att odla rosor ses som en konst men bygger egentligen bara på personlig bedömning.

Polanyi menar att ett problem med tyst kunskap är att den är svår att pröva och att forskare bara genom ett tränat omdöme kan avgöra om forskningen som motsäger teorin är verklig eller kommer att kunna förklaras i framtiden. Bohlin invänder, det är felaktig att säga att all tyst kunskap inte kan prövas, sjuksköterskans bedömning om patienten som dog, kunde prövas i efterhand. Genom att lita på mästaren, snappar studenten upp konstens regler. För att bevara personlig kunskap bör traditionen lydas. Bohlin (2009, s. 64) för även fram Thomas Kuhn, som påverkats av Polanyi. Kuhn menar att forskare kan vara anhängare av ett gemensamt paradigm, vilket rymmer en väsentlig del tyst kunskap, som i sin tur förmedlas i praktiken. Båda två menar att vetenskapen har stor auktoritetstro och högsta normen är vetenskapssamfundet.

Bohlin (2009, s. 57–58, 72–74, 76) lyfter att ett intryck ges att tyst kunskap med närbesläktade begrepp som magkänsla används på många olika sätt och att det därför vore bra med ett mer precist begrepp. Han lyfter två alternativ, intuition och hur-kunskap. En svårighet med intuition är att det är lika vagt som tyst kunskap. Begreppet är en latinsk översättning av Aristoteles *nous,* och innebörden densamma. Intuition är en kunskap, att veta och inte bara tro, som handlar om matematiska eller logiska sanningar, men trots det inte bygger på bevis. Bohlin anser att det skulle går att prata om intuition när det gäller Nordenstams förtrogenhetskunskap, istället för tyst kunskap, eller överge båda begreppen och tala om en tränad varseblivningsförmåga. För är kunskapen verkligen tyst? Bohlin (2009, s. 83) menar att kunskapen skulle vara tyst är relativt. Den kan vara tyst i relation till en första person, men inte till en andra, den beror helt enkelt på förkunskaperna hos den till vilken kunskapen lärs ut.

Material och metod

Under det teoretiska ramverket beskrevs grunderna i berättelseteori och den praktiska kunskapens teori. Under material och metod beskrivs vilka metoder som använts för att samla in material, analysera materialet och hur det teoretiska ramverket appliceras på det insamlade materialet.

Material, val av metod och tillvägagångssätt

Studien undersöker folkbibliotekariens erfarenhet av skrivande genom intervjuer som transkriberas och bildar skrivberättelser. Fokus i diskussionen är på den kunskap som finns dold i berättelsen: särskilt varför bibliotekarien skriver, vilken kunskap den själv finner att den har och hur den applicerar den kunskapen i arbetet. Studien använder berättelser av den anledning som Schwarz (2016, s. 8) lyfter fram som berättelsens styrka: det ger yrkesrollen kontur och visar handlingsfältet och är ett sätt att undersöka praktisk erfarenhet hos professionen.

I studien berättar sex folkbibliotekarier, *berättare,* om sitt skrivande liv genom enskilda intervjuer och en gruppintervju, båda med flödesskrivande integrerat som högläses, transkriberas och inkluderas i berättelserna. Materialet är således både intervjuerna, men även den flödesskrivna texten som högläses av berättaren själv och finns med i det transkriberade materialet.

Intervjuerna transkriberades och analyserades med hjälp av Riessmans (1997) berättelseanalys (narrationsanalys) och bildar skrivberättelser som finns i analyskapitlet. Den transkriberande och analyserande processen varvades då Riessman (1997, s. 56–59) menar att den berättande, transkriberande (skrivande) och analyserande sysslan är en process som sker samtidigt, en sammanvävd tolkande verksamhet. Det är en process som bjuder in till tolkning även utanför forskarens penna – även läsaren av denna masteruppsats kan delta.

Redan innan intervjun påbörjades formades intervjufrågorna för att skapa en naturlig ingång till berättelsen och en dramaturgi med en början, mitt och ett slut med syfte att ge en berättande helhet om folkbibliotekariens skrivliv. Under intervjun togs anteckningar och huvudområden identifierades av intervjuaren, intervjuerna spelades in och vid transkriberingen lyssnades intervjuerna genom ett flertal gånger. Intervjuaren lyssnade efter berättelsens ingång: varför man skriver,

när en berättelse börjar och slutar och små mindre berättelser om skrivkunskap som uppstod inom ramen för helheten. Under transkriberingsprocessen togs anteckningar i marginalen vilka fungerade som stöd för att sätta ihop skrivberättelserna men också för att ringa in intressanta fynd.

Urval – Berättaren

Samtliga informanter, *berättare*, arbetar på folkbibliotek och är folkbibliotekarier utom en som är bibliotekspedagog och arbetar i Region Stockholm med sedvanligt förekommande arbetsuppgifter för en folkbibliotekarie. I studien görs ingen skillnad på folkbibliotekariens olika inriktningar.[10] Gemensamt för berättarna är att de håller i olika former av programverksamhet som bok- och skrivcirklar på biblioteket. Namn, ålder och vad *berättaren* var anställd som samlades in om varje *berättare*. Indirekt framgår kön, det är fem kvinnor och en man, i åldern 30–55 år. I berättelserna används jag-form och i diskussionen används hen. Ålder är främst relevant i förhållande till berättarens skrivberättelse som rör sig från barndom fram till intervjutillfället, för att det skulle vara möjligt för intervjuaren att orientera sig i berättelsen. Annan indirekt information som samlades in var främst vilket bibliotek informanten var anställd på, dels för att intervjuerna hölls på plats och för att en del av informationen under intervjun var kopplad till den enskilda verksamheten. Biblioteken nämns inte i studien, men det kan indirekt framgå utifrån verksamheten som många gånger är unik.

Intervjuer med flödesskrivning

Intervjuerna skedde med utgångspunkt i de frågor som finns i *bilaga 2* och genomfördes i mars månad 2025. De är mellan en timma och tjugo minuter till en timma och fyrtio minuter långa. Frågorna fungerade som utgångspunkt och alla frågor har därför inte ställts till alla *berättare* utan har anpassats under samtalets gång. Däremot har frågeområdena täckts upp. Hammarén (2005, s. 33–34) menar att det ibland är svårt att hitta berättelserna – självblockeringen är stor varpå hon föreslår regelbundet dagboksskrivande som metod för att komma ur självblockering. För att få berättaren att komma igång användes därför flödesskrivande vid start av intervjun och de olika delområdena. Flödesskrivandet kan liknas vid dagboksskrivande och är en metod intervjuaren är bekant med från skrivutbildningar och olika skrivverksamheter som ett sätt få igång skrivandet.[11] Det användes både under textsamtalskursen som beskrivs under litteratur- och

[10] På *Berättare 3* arbetsplats gör bibliotekspedagog och bibliotekarie samma arbetsuppgifter, har samma lön, men utbildning skiljer sig (E-post, 2 april 2025).

[11] Ett annat begrepp är *prompts*, en slags uppmaning till att skriva och översätts av svenskaläraren Annika Sjödahl till *börjor.* Det syftar till att vara ett stöd för att få igång fantasin, en vanligt förekommande promt är ”små lappar i en glasburk” där man drar en lapp och börjar skriva utifrån ordet. Se Sjödahl, A. (2016) ”*Writing prompts” som stöd för skrivandet.* https://annikasjodahl.wordpress.com/2016/06/20/writing-prompts-som-stod-for-skrivandet/ [250429]

forskningsöversikten och vid en kurs i skrivpedagogik vid Södertörn högskola som intervjuaren deltagit i under hösten 2024. *Berättarna* har främst haft positiv återkoppling att ge om flödesskrivningen; att det är ett bra sätt att starta tanken. *Berättare 2* reflekterar över att flödesskrivning gör att hen kommer förbi låsningar. *Berättare 4* uttrycker att det är jobbigt med flödesskrivning, men att det var bra att hen fick startmeningar då hen tycker att det tenderar att bli självterapeutiskt annars.

Tre flödesskrivningar användes, en kopplad till varje delfrågeställning. Berättaren fick en startmening och fortsatte skriva fritt utifrån den i tre minuter. Efter tre minuter ombads berättaren avbryta och läsa upp det hen skrivit. Den första flödesskrivningen rörde delfrågeställningen ” Varför skriver folkbibliotekarien?” och startmeningen var *Jag började skriva när…* Den andra flödesskrivningen rörde delfrågeställningen ”Vilken kunskap har folkbibliotekarien förvärvat genom sin skrivberättelse?” och hade startmeningen *För mig är skrivkunskap …* Den tredje flödesskrivningen rörde delfrågeställningen ”Hur bedriver folkbibliotekarien skrivfrämjande verksamhet på folkbiblioteket?” och hade startmeningen *Det jag tar med mig från mitt skrivliv in i mitt arbete med skrivfrämjande är … Berättare 1* genomförde aldrig den sista flödesskrivningen då hen redan börjat att prata om skrivfrämjande vid intervjun. Efter den första intervju bestämde intervjuaren att ändå genomföra samtliga flödesskrivningar då det upplevdes som att det tillförde något till helheten när berättaren fick en stund för att skriva och reflektera för sig själv.

Efter att fyra intervjuer genomförts reflekterar intervjuaren över att det som forskare är svårt att skilja på när intervjuaren blandar sig i, dras med och påverkar berättaren (Forskningsdagbok, 14 mars 2025). Hydén (1997, s. 13) nämner det som en risk vid berättande som metod och exemplifierar med Freuds fallstudier som han menar visar att forskaren själv inte ser hur den är med och skapar verkligheten. När intervjuaren lägger sig i med uppföljande frågor och egna anekdoter är intervjuaren med och skapar den kunskap som berättaren ger uttryck för, även om det är samtidigt är nödvändigt för att berättaren ska tänka till om vad hen berättar. Under intervjusituationerna känner intervjuaren sig osäker var gränsen går och ju längre tid som intervjun fortgår, ju tröttare intervjuaren blir på att lyssna, ju mer otydliga och ofullständiga frågor och svar blir det från både intervjuare och berättare. Och andra sidan kan det också bero på att berättaren har tömt ut mycket av det hen har att säga och har svårt att komma på något mer.[12]

[12] Intervjuaren har under femton års tid jobbat i ett yrke där intervjuaren lyssnat på människors livsberättelser. Samtalsmetodiken rymmer praktisk kunskap där att avgränsa samtalet och veta vad intervjuare lyssnar efter är en mångårig tränad erfarenhet. Det kan också ses som metodkritik. Att genomföra intervjuer med öppna frågor med både muntlig och skriftlig framställning kan behöva tränas för att nå önskat resultat. Som forskare har intervjuaren den tränade erfarenheten och har använt skriftlig och muntlig framställning blandat, allt från medicinska dokument med personbeskrivningar till handskrivna lappar med önskemål om nästa steg i livet från personer som inte muntligt framställer vad den vill.

Shutzberg (2019, s. 224) lyfter att forskning är ett oändligt reflekterade, att det rymmer både en praktisk och tyst dimension som är svår att formulera men att forskaren behöver påminnas om att sätta ord på det tysta som utforskas. Bohlin (2009, s.76) menar att intuition ofta kan beskrivas som en tyst kunskap, Aristoteles begrepp *nous* men att det också skulle kunna handla om en tränad observations- eller varseblivningsförmåga. Riessman (1997, s. 32) inleder sitt forskningsprojekt som observatör, för att samla information och ”göra forskningsrön”. I den här studien intas den hållningen under deltagande i textsamtalskursen, för att forskaren ska få en bild av skrivande på biblioteket och träffa bibliotekarier som skriver. Mötet skapade gemensamma referensramar vilket i sin tur underlättade intervjuerna men som Riessman (ibid.) brottades forskaren med att komma allt för nära eller vara allt för utomstående vid intervjutillfället, då forskaren i den här studien själv besitter mycket kunskap från ett skrivande liv. Det blir tydligt under intervjuerna att metoden i den här studien bygger på en stor del tränad observation- och varseblivningsförmåga, en tyst kunskap, att ju fler intervjuer forskaren gör, ju bättre blir forskaren på observera och att hålla sig inom tänkta ramar. Med tiden torde således resultaten bli säkrare då forskaren lär sig hantera uppkomna situationer och bemötandet av berättarna blir mer likvärdigt. I den här studien upplever intervjuaren att redan efter fyra intervjuer blir intervjuaren bättre på att leda berättaren rätt i samtalet.

Hydén (1997, s. 23–26) framför att studera berättelser kan handla hur berättelsen är en form för att förmedla kunskap och erfarenhet, vilket den här studien tagit fasta på. En utmaning är hur man får fram berättelsen. Riessman (1997, s. 30–31) för en metodologisk diskussion om hur man underlättar framväxten av personliga berättelser och hur man kan hantera dem. Hennes forskning har visat att individer som intervjuats kan förstå viktiga händelser i sina liv genom att berätta om dem. Berättelserna i den här studien tyder också på det, när berättarna intar en reflekterande hållning och ser på händelserna utifrån, lyfts avgörande händelser i ljuset och berättaren tycks komma till insikt. *Berättare 3* styrker fyndet när hen under intervjun tar upp att det varit nyttigt att reflektera över sin egen roll men även andra berättare beskriver att det var väldigt roligt att vara med i studien och reflektera över sin egen roll som folkbibliotekarie, att det ger mervärde. Det ger intrycket av att det är bra för professionen att stanna upp och reflektera över kunskap. *Berättaren 4* berättar att ett mål med att jobba med skrivande är att vara ’förlösande för andra människor’ och som skrivverksamheten kan vara förlösande, verkar intervjuer i form av reflekterande skrivsamtal vara förlösande för folkbibliotekarien (Forskningsdagbok, 14 mars 2025).

Riessman (1997, s. 34, 44) menar att i berättelseforskningen måste berättaren få tid och utrymme att berätta, möjlighet att uppehålla sig vid viktiga ögonblick, traditionella intervjuundersökningar ger sällan lämplig vägledning, trots det är berättelsen ändå något som skapas av berättaren och lyssnaren tillsammans.

Riessman menar att det spelar mindre roll hur man formulerar sina frågor i intervjun och mer att man uppmuntrar till berättande vilket Riessman gör med ordet *hur*. Hon menar att frågor som är mer öppet formulerade har förmåga att locka fram berättandet. "'Hur blev du först medveten om att du hade svårt att bli gravid?'" (ibid., s. 34) I den här studien används därför frågor som "Hur skulle du beskriva din kunskap om skrivande?" och "När och hur förvärvade du din skrivkunskap?" Den sistnämnda frågan uppmuntrar till ett kronologiskt berättande och ger en bild av när skrivkunskapen växer fram hos berättaren. Riessman (1997, s. 35) lyfter att den kronologiska berättelsen är en västerländsk konvention som inte delas världen över. Det är i grund irrelevant för denna studie men frågor om utbildningsbakgrund lades ändå i det andra skedet av intervjun för att inte få ett kronologisk uppräknande av livet från början till slut, även om vissa berättare, särskilt *Berättare 2*, ändå valde att berätta på det sättet. Hammarén (2005, s. 23) lyfter att ordet *när* ger berättelsen en början, en mitt och ett slut, ett handlingsförlopp. Hon menar att *när* och *verkligen* är viktiga ord för lärande på en arbetsplats, vilket den här studien tar fasta vid och bland annat används greppet vid flödesskrivningen. Hammarén tycker att det är viktigt att fundera på 'när man verkligen lärde sig något' och ha det som tema för berättelsen för att närma sig lärande. I den här studien lyfts minnesvärda ögonblick i den skrivfrämjande verksamheten som ett sätt att ringa in 'när man verkligen lärde sig något'.

Gruppintervju

Gruppintervjun genomfördes via zoom för att möjliggöra deltagande. Syftet var att fördjupa teman och möjliggöra perspektivutbyte. *Berättare 3,4,5* och *6* deltog. *Berättare 1* och *2* hade förhinder. Ljudet spelades in via extern utrustning, transkriberades och används för att fördjupa diskussionen men är inte en del av skrivberättelserna. Två metoder kombinerades, ny metodik testades. Berättarna får både skriva och högläsa, nu även högläsa för varandra och nyttja det Sameulsson (2021) ser som högläsningens styrka, möjligheten att möta varandras erfarenheter. Hammarén (2005, s. 21, 25) fyller på och menar att berättelser är ditt minne. När du högläser din berättelse och lyssnar på den genom den andre träder det hemliga ut i rummet. I mötet reflekterar du över din erfarenhet. Inspiration har tagits från Centrum för praktisk kunskaps metod om att skriva utifrån ett dilemma och dialogseminariemetoden. Då tillgång saknats till dialogsemiariemetoden i dess originalform utgick studien ifrån Bornemark (2020, s. 196) och en vidareutvecklad metod vid Karlstad universitet.[13] Bornemark (2020, s. 196) menar att dialogseminariemetoden går ut på att yrkeserfarna läser en impulstext och reflekterar över sin yrkespraktik. Berättandet öppnar upp ett erfarenhetsrum.

[13] Bladini, K. Om Dialogseminarier. https://www.du.se/globalassets/local/samverkan/pud/laslyftet/stockholm-utbildningsort/dialogseminariet-i-stockholm-d-29.1-19.pdf [250506]

Tre teman som framkommit under analysen och som innehåller dilemman togs fram. De kallas *Tillåtelsen att få skriva, Att härma* och *Skapa en gemenskap.* Sedan valdes tre textstycken från tre av skrivberättelserna som rör valda teman, se *bilaga 3*. Under intervjun höglästes ett textstycke i taget. Sedan fick berättarna skriftligt reflektera fritt i tre minuter utifrån texten som även klistrades in i chatten. Efteråt gick berättarna en runda och läste upp sin text. Efter avslutad runda skedde en fri diskussion och ett erfarenhetsutbyte.

Analysverktyg – Berättelseanalys och transkriberingsprocessen

Berättandet börjar vid intervjun och fortsätter vid transkriberingen, forskaren ställs inför frågan om avgränsning. Om berättelsen har klara gränser för början och slut kan forskaren lyssna efter det vid transkriberingen, annars spelar valet av analysmetod viktig roll (Riessman 1997, s. 45–48). Riessman (ibid.) menar att det i berättelser går att fokusera på det tematiska innehållet, form eller koncentrera sig på hur historien berättas, men beslutet om hur forskaren framställer berättelsen på papper påverkar läsaren hur eller hur. I den här studien finns en naturlig dramaturgi i delfrågeställningarna för att det ska vara lätt att avgränsa berättelsen. Allt material har transkriberats, anteckningar har gjorts i marginalen i transkriberingsprocessen, som stödpunkter för att forma en berättelse. Språkliga ljud och skratt har inte skrivits ut i detalj, men har när de varit framträdande, noterats. Under transkriberingsprocessen har berättelsens helhet noterats i marginalen med ett fokus på delfrågeställningarna. Berättelserna är tematiskt organiserade efter delfrågeställningarna och diskuteras på samma vis. Ett bifynd från transkriberingsprocessen är att den som transkriberar inte behöver använda punkter i det transkriberade materialet. Om forskaren istället bara använder stor bokstav går det snabbare att transkribera och handen blir mindre spänd.

Att skapa skrivna berättelser ur muntliga berättelser

Analyskapitlet är skrivet som sex separata berättelser, *Berättare 1–6*, i jag-form. Berättelserna berättas utifrån berättarens eget språk, för att inte tappa viktig information. Början fokuserar på när berättaren började skriva, ett varför utvecklas och vidare den kunskap berättaren tar med sig från sitt skrivliv blir till ett slut och en avtoning med skrivfrämjandet på biblioteket. Forskningområdena leder till en naturlig dramaturgi genom berättelsen och följer Aristoteles (1994, s. 35) treaktsmodell, av samma anledning som Granwald (2024, s. 29–30) lyfter, det är den vanligaste formen av berättelse och harmoniserar med hur människan lever sitt liv och berättar om sig själv, det finns en intuitivt en känsla för den strukturen hos oss. Berättelserna blir det Mishler (1997, s. 83, 111) kallar det ett berättande ur det berättade och menar att det är uppenbart att berättelser inte hittas utan skapas, ”Vi återberättar våra forskningsobjekts redogörelser genom analytiska

omskrivningar.” (ibid., s. 111). Forskaren är en historieberättare, den skapar en berättelse genom begrepp, metoder, urval, struktur och tolkning (ibid.).

Berättelserna är skrivna i jag-form, med berättarens egna ord utan renstädat tal med syftet att fånga läsaren. Vi måste vara modiga och våga skriva ”jag”, uppger filosofen Jonna Bornemark (2020, s. 176). Det hänger ihop med förmågan att ta ansvar. Det är rimligt att använda ett avidentifierat skrivande i journaler men inte i ett skrivande som handlar om att utveckla det professionella omdömet. Att skriva i jag-form i presens är att föredra, då blir berättelsen konkret och läsaren dras in och blir närvarande, stannar i den specifika unika situationen, i dess unicitet (ibid., 177–178). Även Hammarén (2005, 17–18) menar att vi måste vara modiga i förhållande till berättelsen. Den är erfarenhetens form, det handlar om att hämta ’stoff’ ur sig själv och återknyta kontakten med de berättelser vi bär med oss, undersöka dem och även att våga lyssna på andras.

Berättelserna i den här studien är en tolkad sammanställning av det transkriberade materialet. Därefter förs en diskussion utifrån berättelsernas helhet och framträdande teman men skiljer sig från en tematiskt detaljerad analys med kodning, kategorisering och framtagning av teman där forskaren söker mönster (se till exempel Alvinius, Borglund & Larsson 2023, s. 122). Metodiken testades på skrivberättelserna och bedömdes som för trubbig eftersom de berättar en helhet. Bedömningen styrks av Riessman (1993, s. 68) som menar att berättelsestudier inte går att validera genom formella regler eller standardiserade processer. Läsaren bjuds istället in till en mer öppen tolkning av materialet, där läsaren också kan läsa och tolka själv. Syftet är att diskutera större penseldrag, där varje drag har ett värde, istället för att leta efter mönster, även om rubriker används som skulle kunna vara en representation av mönster. I diskussionskapitlet diskuteras den erfarenhet och kunskap berättelsen ger uttryck för och diskuteras i förhållande till det teoretiska ramverket, bibliotekariens praktiska kunskap och forskning om skrivande och biblioteket. I slutdiskussionen lyfts blicken, slutsatser dras och förslag till framtida forskning ges.

Metodkritik

Narrativ analys, att studera berättelser, möjliggör att studera hur det har blivit som det blivit men metoden är inte utan problem. Metoden kräver syn på sociala diskurser, det som inte uttalas. Metoden går inte använda på ett stort antal informanter, processen är för tidskrävande (Riessman 1993, s. 69–70). När forskning återges som en intrig, likt Freuds fallstudier, finns det en risk att forskaren missar att den är med och skapar verkligheten (Hydén 1997, s. 11–13). Studiens generaliserbarhet är därför låg och det är svårt att göra uttalanden mellan berättarna. Fler fallstudier och fler röster behövs för att dra generella slutsatser.

Avgränsningar och etiska överväganden

I studien intervjuades folkbibliotekarier i Region Stockholm vilket underlättade forskningsprocessen då intervjuaren själv bor här och enklare kunde vara tillgänglig. På grund av att skrivande på bibliotek är ett litet fält överlappar tidigare berättelser i Regionbibliotekets skrifter med berättarna. Det kan i vissa fall handla om samma personer som skrivit texter och som intervjuas i studien.

Josefsson (2016, s. 37) lyfter i sin studie om bibliotekariens skrivexpertis att lämplig forskning skulle vara att fokusera på de bibliotekarier som inte har någon expertis. Utifrån uppsatsens omfattning är det urvalet inte med. Det bedömdes svårt att locka fram berättelser från de som inte tror de har kunskap och skulle kräva en modifierad metod som undersöker det berättaren är omedveten om.

Lindstedt (2019, s. 51–53) lyfter att forskaren är skyldig att informera om villkor för deltagande i studien och vad informanten har för uppgift, att den som medverkar har rätt att själv bestämma över sin medverkan och att uppgifter som ingår ska kunna förmedlas i förtroende, då ingår att skydda de insamlade uppgifterna för utomstående. För att uppfylla kraven utformades ett informationsblad som skickades via mail inför intervjun och vid intervjun togs ett samtycke för känsliga personuppgifter. Se *bilaga 1*. Intervjuaren hade träffat flera av de som intervjuats i andra skrivsammanhang men hade ingen kunskap om dem mer än att att de skrev, vill eller drev skrivverksamhet förutom en berättare vars skrivgrupp intervjuaren deltagit i. Berättarna tillfrågades först muntligt om deltagandet innan tid bokades. Berättaren informerades att det är frivilligt, att den kan dra sig ur och kommer skriva på ett samtycke för känsliga personuppgifter. Berättarna informerades att uppgifterna kommer pseudonymiseras och biblioteken inte heller kommer figurera av det skälet. De flesta uttryckte positiva tankar och *Berättare 3* uppgav att det skulle bli skönt att slippa ha sitt namn med och kunna prata fritt om sitt stora intresse. Berättarna var medvetna om att det finns andra saker som avslöjar deltagande, som att intervjun sker på biblioteket eller gruppintervjun där man träffar varandra. Då studien inte kan anses vara känslig i största allmänhet och att personuppgifterna kan tänkas vara särskilt intressanta för andra, handlade det om att forskaren håller ordning på sin forskning och inte gör den sårbar. Initialt överväges transkribering med AI men eftersom intervjuerna innehåller känsliga uppgifter transkriberades materialet manuellt. En medstudent gjorde studiens forskare uppmärksam på värdet av transkribering som del av analysen. Hammarén (2005, s. 9) menar att hon använder det långsamma skrivandet för att skapa förståelse och mening när hon på samma gång är den som läser och den som skriver. Det långsamma skrivandet visar sig värdefullt även i den här studien då många av de diskussionsämnen uppsatsen tar upp väcktes under transkriberingsprocessen.

Efter avslutat arbete och godkänd uppsats raderas inspelade intervjuer och transkriberingar samt annat arbetsmaterial som kan härledas till personuppgifter.

Analys

Under material och metod beskrevs metoden: intervjuer och berättelseanalys. I analyskapitlet presenteras skrivberättelserna. Berättelseanalys appliceras på intervjun och skapar berättelserna. Skrivberättelserna följer samma struktur som intervjun och utforskar skrivandets varför, skrivkunskap och skrivfrämjande i berättelsens form. De berättas i jag-form.

Berättelserna är ett redan analyserat empiriskt material och således inte en presentation av resultat. Man kan snarare likställa det med ett återberättande av ett muntligt samtal såsom lyssnaren minns det och skapar berättelsen hos sig själv.

Skrivberättelser

Berättare 1 – Låna, sno, ta

Varför

Jag började skriva när jag ville förstå allt det där jag jag tänkte på, när jag började tycka saker, när jag var ledsen, mådde dåligt, eller inte stod ut med livet. Jag skrev mig in i en gemenskap för att hitta en röst andra ville läsa och en röst jag kunde stå ut med.

Det började redan när jag var liten, kanske fem år, då skrev jag en dikt med hjälp av mamma. Jag försökte beskriva en känsla av hur det var att sitta i gräset. Mitt skrivande än idag handlar om samma sak och det är därför jag skriver, jag försöker förstå sensationer av livet typ. Sedan skrev jag dagbok och dikter. Jag hade också en egen blogg, den var bara för mig men den låg uppe på internet. Jag ville ha en illusion av att andra kunde läsa den.

Många skrivande personer verkar tycka att det är en lätt fråga att svara på, varför man skriver, men det tycker inte jag. För mig är frågan nära sammankopplad med att få skriva; jag har alltid känt att för att få skriva måste man känna att man inte kan leva utan sitt skrivande. Och så känner jag ju inte. Jag menar, jag kan absolut leva utan att få skriva, men det vore ju jävligt tråkigt. Jag skulle tappa en stor del av mig själv, men jag skulle inte dö. Jag tänker att det är en myt som kommer från något slags urval av vem som får skriva och vem man

ska lyssna på. Varför jag skriver känns snarare som ett svar på varför jag ska få skriva.

Kunskap

Allting förändrades när jag började plugga skrivande. Jag hittade en gemenskap på Södertörn, fick upp ögonen för att det finns något som är kreativt skrivande. Att det finns olika sätt att tänka kring text typ, olika textformer. Och så upptäckte jag att jag kan omsätta det här privata skrivandet till en praktik som kan förmedlas utåt.

Efter gick jag på Jakobsbergs folkhögskola, hade många 'ups and downs', det förstörde jättemycket men det gav också otroligt mycket. Det är den här folkhögskoleviben. Jag fick fördjupa hur jag vill tänka på text. Hur jag vill skriva. Vem jag vill vara. Då efter Jakobsberg hade jag en jättestor kris, tänkte att jag inte får säga att jag är författare om jag inte ger ut mina texter. Det blockade allt, jag skrev typ ingenting. Jag får ju inte. Sen bara kände jag att jag saknar det för mycket. Och vaddå författare, vill jag ens det? Och så har jag kommit till insikt, jag älskar skrivandet som jag bara kan kalla för mitt, för det är det enda jag känner som jag kan styra över. Och jag kände jättestarkt att det här är något jag vill hålla på med, men jag kunde liksom inte riktigt förstå hur. Vad ska det här leda till?

Jag har alltid varit intresserad av skrivande som en social praktik, att göra tillsammans. Och när det kom sig att jag väl hamnade på bibliotek, känner jag att det är självklart för mig, att biblioteket är en naturlig plats där man kan arbeta med skrivande tillsammans: att skriva är ett sätt att få folk att läsa, ungefär. Jag har alltid haft bokcirklar med mina vänner, men jag har också en skrivgrupp. Vi höll på i flera år i den, skrev tillsammans i ett gemensamt dokument. Vi var som ett litet skrivkollektiv, vi sågs, började skriva, redigera, men också stryka. Vi var våra egna redaktörer. Vi fick liksom hela processen av en text. Det var som om texten blev ett, den blev liksom sömlös, typ oskorrig … Och så lärde jag mig att en text kan svara på sig själv.

Det kan vara lätt att fastna i olika tankar när man skriver tillsammans. Att det som jag skrev inte var lika bra som den andres eller att man går in och försöker härma något. Gud vad jag gjorde det mycket på Jakobsberg. Det var det dom sa: ta, ta! Så jag säger alltid det nu, låna, sno, ta. Jag tycker om att härmas, jag tycker att man får göra det men det kanske är en ganska hårfin linje i att inspireras och härmas. Jag vet inte. Det är en ganska svår grej med skrivandet, man kan bli lite modfälld. Jag läser nån poet jag tycker väldigt mycket om, då kan det nästan döda mitt skrivande. Jag tänker, jag kommer aldrig kunna skriva som den här personen så varför ska jag ens skriva?

Skrivfrämjande

Min kunskap om skrivande är mycket det skrivtekniska från att ha gått skrivskola. Det är viktigt, men inte nått man ska stirra sig blind på. På jobbet på biblioteket tycker jag att jag lärt mig hur man kan få igång skrivandet. Jag tror kanske jag är mer intresserad av hur, på nått sätt, att kicka igång någons vilja. Att man får.

I min grupp märker jag ju att deltagarna ofta fastnar mycket i att dom vill. I minnen. Och jag försöker förmedla att vi bryr oss inte om att texten är bra. Vi bryr oss om att texten är. Därför tycker jag det är bra med skrivande på bibliotek, för det är lätt att fastna i att det här det ska bli bra. Men här kostar det ingenting. Man kommer hit och så testar man på.

Genom arbetet på biblioteket, min poesigrupp och andra skrivgrupp har jag lärt mig otroligt mycket det här året jag jobbat här. Hur man skriver tillsammans i en grupp som också förändras och ser olika ut där man har olika förkunskaper och olika viljor. Alla vill ju olika i en grupp. Jag tror inte man får vara så rädd för den dåliga stämningen, liksom inte ducka för det heller har jag märkt. Det blir liksom inte bra. Utan snarare adressera det och så får man prata om det. Ju fler människor man möter, desto mer lär man sig om vad skrivande är för många. Och jag lär mig ju saker hela tiden på de här grupperna. Vi folkbildar varandra. När jag blev tillfrågad att vara med i SBIs expertnätverk blev jag väldigt glad. Jag är ingen expert heller men jag tycker det är väldigt fint att det finns sådana sammanhang och att inte se på sig själv som färdiglärd. Jag vill inte att det ska vara, att jag sitter på kunskapen och jag ska lära er något, för det är inte så det är. Vi ska skriva tillsammans, vi ska inspirera varandra. Det lustfyllda och roliga är det jag känner är viktigast att förmedla från mitt eget skrivliv in i arbetet.

Just nu håller vi på att starta upp ett ungdomsprojekt som handlar om att fånga upp ungdomar som inte läser eller skriver. Det är svårt i ett område som det här. Jag kan tycka att läsning och skrivande är skitkul, men det är inte många här som tycker det. Och då får man försöka baka in det i nått annat. Vi har försökt att jobba väldigt mycket med musik. Det är också text. Man får vara lite kreativ och tänka utifrån det vidgade textbegreppet. I framtiden vill jag utforska hur man kan arbeta med skrivande tillsammans i någon annan form, som att läsa in dikter vi skriver och tonsätta dom.

Berättare 2 – Apropå anspråk på skrivande

Varför

Jag var ett litet lillgammalt barn som skrev berättelser om rymdresor eller från min katt Skrållans perspektiv. Idag tycker jag inte att jag skriver så mycket, men jag tycker det var roligt när jag var barn. Man har ett visst sätt att vara kreativt då. Det var roligt att hålla på liksom. Att skapa. Så var det en av de grejerna jag var bra på i skolan, för jag läste mycket. Jag var otroligt imponerad av författare, hur

kan någon hitta på såhär mycket och skriva en tjock bok. Och så har det väl alltid funnits som en möjlighet, att det där kanske man skulle jobba med i någon form. Men jag har inte riktigt haft det drivet som man kanske behöver ha. Jag var lite inne på frilansande, och skrev några år för Sydsvenskan kultur om musik och litteratur och sådär men som sagt, man behöver vara rätt driven och hålla det uppe, men det har jag liksom inte gjort.

Jag pluggade humaniora i Lund. Lite av varje. Det kunde man göra då. Vilket jag tycker är synd att man känner att man inte kan nu längre, man måste tidigt bestämt sig att det är det här du ska hålla på med, annars är det inte någon mening att du håller på att flummar runt med det. Att plugga litegrann, det blev ett sätt att leva. Så försökte jag knyta ihop det. Alternativen var lärare som min pappa och min bror. Socialarbetare som min mamma eller syster. Bibliotekarie fanns ju också på kartan vilket jag värjde mig mot. Man sa, du som läser mycket, du ska väl bli bibliotekarie. Näe tänkte jag, jag ska inte bli nån jävla bibliotekarie. Och så blev jag reserv på journalistutbildningen i Skurup. Då sa dom, du kommer in nästa gång du söker, men då dök den här bibliotekarieutbildningen ABM i Lund upp. Det var i samband med utbildningen blev lite bredare, med den här informationsvetenskapliga biten. Det fanns fortfarande utopiska drömmar om IT och det lockade in mig lite. Så då tänkte jag, ah jag blir väl en jävla bibliotekarie då.

Skrivkunskap

Jag hoppas att skrivkunskap innefattar mer än att bara kunna stava. Viktigt att komma ihåg den kreativa ådran man har som barn, att hitta på historier ska ju vara roligt. Det är trist att prestation tar över när man blir äldre, ställer sig i vägen och leken försvinner. Man blir självmedveten. Kanske handlar det om en form av anspråk som man tar sig, som man kanske tycker att man har rätt att ta sig. Jag vet inte om det handlar om självförtroende bara.

Jag har kompisar som jobbar inom kreativa yrken och håller på, det är inte som att allt dom gör är så jävla briljant, men dom har hittat en väg, dom har inte dom här som jag föreställer mig, spärrarna. När jag var barn och man frågade mig vad mitt favoritämne var så skrattade mina föräldrar åt mig när jag sa att det var att pyssla. Jag tycker det kreativa var väldigt kul och dom uppmuntrade det verkligen samtidigt som det här att gå på konstskola det fanns liksom inte med i min bakgrund om jag jämför med vissa av mina vänner, även om jag blev uppmuntrad vad gäller att läsa. Om man ska ha det som yrke, då ska man vara rätt fokuserad. Man hade kanske önskat att man varit lite mer driven.

Men jag har förvärvat annan kunskap också, musik och allt möjligt, som inte alls har med studier att göra. Musikintresset, att gå på klubbar, spela skivor och ja. Men det är samma där. Har tänkt att det vore väl kul att skriva musik. Det är lätt att hitta på melodier men svårt att skriva texter. Inte minst om man ska göra det på

engelska för man vill inte sjunga på skånska, förlåt Mikael Wiehe. Som barn i Lund sjöng jag i kör. Det var stort då. Vilket liksom går på tvärs med mycket av den musik jag egentligen var intresserad av. Man hamnar i sammanhang. Jag tänker, egentligen är det töntigt fast jag kan väl testa och så gör jag det ändå. Och så fick jag turnera över hela världen, Europa, Hawaii. Efter studierna flyttade jag till Stockholm, så satt jag plötsligt där som en klyscha, ensam med min gitarr i en etta på Söder.

Jag spelade rollspel för femtusen år sedan när det kom till Sverige på mitten av 80-talet. Så då har jag tänkt ibland att vara spelledare kan ju påminna lite om att va ledare för en bokcirkel, det var nästan som att jag tränade för att vara det, man sitter kring ett bord och pratar om en gemensam fiktiv upplevelse liksom.

Skrivfrämjande

Sen har det visat sig att vara på folkbibliotek är mycket roligare än vad jag trodde jag skulle tycka. För är man intresserad av musik, konst, film och litteratur så är man omgiven av dom konstformerna hela tiden håller sig ajour för sitt eget intresse och så spiller det över i någonting man har nytta av i jobbet, bokcirkel, filmcirkel, shared reading. Eller skrivarcirkel vilket jag inte haft men haft som en tanke. Det finns en koppling mellan läsande och skrivande, det är två sidor av samma mynt. Och det är många som är intresserade av det helt enkelt. Vi har en egen hylla för kreativt skrivande och sådär.

Sen har jag ju använt skrivandet lite grann i jobbet. När det här med bloggar var nytt, det kanske inte var nytt men då startade vi en blogg som heter Salongen, presenterade böcker vi skulle läsa och skrev lite efter varje bokcirkeltillfälle om det vi hade pratat om. Det var deltagare av en *certain age*, de kanske inte var så benägna att gå in på en blogg och kommentera, men det var roligt ändå att man formulerade sig kring det man läst och pratat om. Sen skrev jag även om den här filmcirkeln. Deltagandet från låntagarna blev det inte så mycket med egentligen, man skapade den möjligheten och sen så i efterhand så har det blivit mer fokus på det faktiska fysiska mötet istället. Vi har ju haft novelltävlingar också och jag har varit med i juryn med andra bibliotekarier och litteraturpedagoger. Det är kul att möta dem som inte alls identifierar sig som nån som är bra på att skriva, som sen bara sätter sig ner och skriver nånting som bara är helt annorlunda och bra ur läsarens perspektiv. Så plötsligt belönar vi nån som inte har den bilden av sig själv att dom är duktiga. Ett minnesvärt ögonblick apropå skriva musik så var det en gång vi tonsatte de vinnande bidragen i en tävling. Vi gjorde låtar av texterna. Vi skrev och spelade in och vid prisutdelningen spelade vi upp låtarna. Det var väldigt kul.

Ett skrivande som är viktigt för biblioteket är skrivandet för att marknadsföra evenemang som författarbesök, det behöver vara hyfsad svenska rätt upp och ner för att skicka till lokaltidningen eller lättillgänglig information som är adekvat.

Man vill kunna förmedla liksom. Jag var bra på språk i skolan, grammatik kan jag inte men jag kan liksom se eller höra. Det blir lite krångligare med skrivandet med sociala medier, man tappar lite poängen med att man gjorde något i stunden och var kreativ och när det blev mera uppstyrt, ja skit samma. Sånna teknikaliteter som gjorde att det för min del tappade lite … Ibland tycker jag det är dåligt att jag inte gör det mer men och andra sidan, det finns så jävla mycket på sociala medier. Då känns det bra att kunna fokusera på biblioteket som plats. Under pandemin blev det ganska tydligt hur viktigt det är.

Från mitt skrivliv försöker jag ta med mig det kreativa lustfyllda i verksamheten utan att låta anspråken ta överhanden men jag försöker också formulera lättförståelig information om evenemangen biblioteket erbjuder. Pandemin skapade luckor för kunskapsinhämtning. Och då hade Regionbiblioteket kurser i skrivande på bibliotek, jag hoppade på för jag var nyfiken liksom. Och kursen i textsamtalet var någon slags fortsättning på det, som något jag skulle kunna utveckla mer i mitt arbetsliv som jag inte riktigt hittat formen för. För jag har rätt mycket publika aktiviteter: bokcirkel, filmcirkel, shared reading, författarbokningar och författarsamtal. Bokcirkelsamtalet och textsamtalet liknar varann, det är ju i textsamtalet man kan närma sig en text och kanske hur man kommer förbi det här vanligaste; jag tyckte det här var bra, jag tyckte det var dåligt, och så kommer man inte mycket längre, men med textsamtalet tar man det vidare. Det är viktigt att utmana låntagarens föreställning vad den vill ha, vi lever i en värld med så mycket algoritmer som styr och förstärker låntagarnas föreställning. Folk gillar egentligen att bli utmanade. Man kan dra kopplingen till biblioteksbestånd, man måste kunna ha sådana saker som låntagarna inte vet på förhand att dom skulle kunna tänkas vilja ha.

Att ha en skrivcirkel, en sak till i månaden, det tar emot lite. Folk skulle vilja, men det liksom kräver att man har lite uthållighet. Det tar ju från min fritid också. Jag skulle inte hinna läsa bokcirkelböckerna bara på arbetstid. Jag tänker att jag borde läsa mer om skrivande, men sen blir det inte av. Man vill ju ha ett liv utanför också. Men jag har den här nyfikenheten. Jag är inte rädd för att försöka, ett visst typ av anspråk kan jag leva med, som att leda författarsamtal. Går det åt pipan så gör det inte så mycket liksom. Det kanske är det som är skillnaden, det är något i stunden, men om man skriver ner något då är det för evigt, då blir det genast mycket mer … då kan man inte hålla på och blaja.

Berättare 3 – Jag är inte utbytbar

Varför

Jag började skriva när jag var fem, sex år, min första bokserie när jag var sju, om *Drakskolan*. Den var verklig för mig med långa listor med elever, deras äventyr och labyrinter. Sen skrev jag inte igen förrän jag läste *No plot, no problem,* som

hjälpte mig ta mig förbi min inre kritiker. I sju år gick jag runt, från det att jag bestämde mig för att jag ville skriva tills att jag faktiskt började skriva. Jag väntade på den här stora idén och att allt skulle falla ner i mitt huvud och sen skulle jag skriva en jättebra roman.

Jag skriver för att jag inte kan låta bli, för att det är det som är mest meningsfullt och lustfyllt. Jag älskar berättelser, det är min största glädje i livet. Men jag har också en inre litteraturvetare som alltid läser saker och tänker ”aha, det här var ett sånt grepp”. Jag gillar att slappna av med berättelser, men slappnar aldrig av. Särskilt när jag läser fantasy ”vänta lite, jag måste bara anteckna …” Min inre författare kan bara inte lägga av.

Skrivkunskap

Skrivkurser är inte så mycket av min arbetstid, men det är det jag brinner för. Jag tar med mig den missföreställning jag gick runt med i så många år till mina skrivkurser med ungdomar: ”Gör inte som jag, börja skriv även om du inte känner dig klar”. Nu när jag skriver en ny berättelse har jag börjat samla på mig tankar kring vilken känsla jag vill skapa i en urklippsbok, som en förberedande *story bible*. Världsbygget har verkligen lossnat. Det börjar med samlaren. Min filosofi om kreativitet är att det handlar om att koppla ihop saker man gillar, det man samlat, man gör en egen koppling, så blir det nånting nytt, även om inspirationen är densamma så är sättet man sätter ihop saker unikt från person till person.

Jag har en masterutbildning som musiklärare och en som litteraturvetare. Jag upplever att dom som har gått bibliotekarieutbildningen, saknar pedagogik, för det är mycket det det är i praktiken. Möta människor, lära dom saker och liksom kunna hantera ledarskap, att ha den rollen. Det är min utbildning som pedagog jag använt och mitt eget skrivande, för att skapa övningar till mina skrivgrupper. Jag har samlat på mig skrivresurser i snart tjugo år genom skrivhandböcker, videor- och podcasts om skrivande. Liksom varit som en svamp som bara tagit upp allt möjligt. Och så bloggade jag i några år mellan jag var tjugo till tjugofyra, skrev väldigt mycket av mina egna tankar om skrivande, litteratur och kreativitet. I det här huvudet finns det extremt mycket skrivteori. Det känns skönt att komma till det stadiet där man inte bara tar in saker, utan även ger tillbaka. Det har nästan blivit så att jag fått jobba med att inte ta med min stora kunskap till skrivarkurserna, bara göra, inte ha så mycket teori. Jag använder hellre den vid sidan av jobbet när jag jobbar som skrivcoach.

Jag har så mycket teoretisk skrivkunskap att det nästan hämmar mitt skrivande, så på senare år har jag blivit mer och mer intresserad av skrivande som färdighet istället. Jag har tagit kurser i skrivande via Södertörn högskola, litteraturvetenskap med kreativt skrivande, *Kärlek*, *motstånd*, *medier* på Stockholms universitet. En kurs i att skriva mysterier och *Author Accelerator* för att få en certifiering som skrivcoach genom dem. Kurserna på senare år har varit

internationella. Jag går lite åt det hållet för internationellt sett har genrelitteratur en mycket högre stjärna, i Sverige ser man fortfarande ner på den och lär inte ut det i särskilt hög grad på skrivkurser och så har man ett motstånd mot *plottande*. Det är nästan så att man inte erkänner att det finns, medan internationellt finns det hur mycket som helst om det och jag är väldigt intresserad av den dramaturgiska delen av berättande. Så det har varit väldigt naturligt för mig att ta kurser via *Story Grid* som är internationellt erkänt. Såhär gör du, steg för steg. Den här typen av kunskap är inte så lätt att få tag på gratis. Sen är jag med i expertnätverket för skrivande (SBI) och Regionbibliotekets skrivnätverk som Sofie Samuelsson leder och har gått textsamtalskursen via Regionbiblioteket. Mänsklig kontakt är jätteviktigt även om det är på avstånd. Det är det som avgör om man slutför en kurs eller inte. Och via kurserna kunna ge varandra feedback och känna vad det gör med ens skrivande och ens texter. Jag förvärvade mycket kunskap om skrivande när jag samarbetade med Lennart Guldbrandsson, som själv jobbade som lektör i tjugo år. Vi var väldigt nära vänner. Han gav mig ett uppdrag att läsa nåns bok och ge feedback på den, nån som kontaktat honom och han menade att jag skulle kunna göra det bättre. Det var ett av de första tillfällena jag kände, oj, den här kunskapen jag sitter på, den kan jag ge vidare till nån annan och det har stor betydelse för dom. Det föll i god jord. Det var en fin känsla.

Genom några års erfarenhet har jag kommit på att det bästa är när jag liksom inte överplanerar mina skrivträffar, utan kommer med en lagom stor planering och ser vad som händer i rummet. Ha en mer lyssnande attityd och tänka hur ska mina kurser passa för lite olika människor. En del vill ha den här tysta skrivtiden medan andra inte vet vad de ska göra med tyst skrivtid. Att ha startpaket, nånting i fickan om det behövs och försöka hitta gruppens behov, det känner jag att jag blivit bättre på och tryggare med över åren. Det är en flexibilitet som växer fram över tid. Särskilt ungdomar kan vara lite svåra i början, kan ha en attityd, att möta människor kan kännas lite läskigt. Man måste vara trygg i att det du gör har betydelse för dom fast att dom ser jättesura ut. Ett vanligt problem bland vuxna är att det är nån som bara inte kan sluta prata. Då måste man hugga i vid den första pausen ”Nu ska vi skriva lite.” Jag blir väldigt olika typer av pedagoger i olika sammanhang. För barn blir jag den som håller ordning i klassen, kastar in små övningar och det är allt dom behöver för att bubbla iväg. Medan ungdomar är jättetysta och bara tittar på sin granne, vågar inte säga nånting knappt, då måste man ge dom nånting konkret dom kan börja med och med äldre, då kan man komma med teoretiska saker och ha diskussioner på gruppnivå. I min privata roll är jag expert på ett specifikt nischat område. Jag kallas *Magical Mystery Coach*, ett nickname jag gett mig själv.

Det jag får ut av grupperna jag har på biblioteket är nog mera det här att jag får möta en ny grupp människor, det personliga mötet. Det är alltid ett väldigt fint sammanhang som jag ser fram emot. Ett minnesvärt ögonblick var när en

skrivgruppdeltagare gav mig en kram. Han ville förstå hur det kreativa skrivandet fungerade, hur man ska göra, hur man ska tänka, innan han ville göra. Han kände liksom att han inte hade några knaggar att hänga upp det på. När vi väl hade pratat om den inre kritikern och han fått ställa alla sina frågor då lossnade allting för han. Efter så sa han, nu känns det så bra i kroppen, får jag ge dig en kram? Min erfarenhet är att killar, att deras inre kritiker är ännu starkare än tjejernas, att de liksom tror att man bara måste odla en jättestor talang för att hålla på med någonting, medan tjejerna kan hålla på ändå, man kan ha ett fritidsintresse, det behöver inte leda till att man blir världsbäst. Tjejerna är mycket mer sociala i sitt skrivande, de kommer för att visa upp saker, går på kurser och så. Då får man ju tillsist en kultur där det är tjejerna som tar plats på den litterära arenan.

Mitt eget skrivande är en stor kunskapskälla, jag vet vad jag pratar om, för jag har gjort det själv så många gånger. Dom som kommer till biblioteket och får det här gratis är ofta lyriska över kvalitén, jag möter så mycket tacksamhet. Från chefshåll får jag mera en känsla av att, ”ja du får ju hålla på med ditt fritidsintresse på jobbet”, den typen av dålig attityd istället för att se att jag har så mycket, den här jättestora kunskapen som jag har. Jag är ju inte utbytbar på det sättet. Man kan inte plocka in en helt annan person och så skulle den kunna göra det här lika bra. Skulle man säga samma sak till alla som har bokcirklar? Språkkafé? Åh vilken tur du har som får jobba med ditt intresse liksom. Varför ska vi som jobbar med skrivande behöva stå ut med att bli ifrågasatta? Det svider lite ibland.

Skrivfrämjande

När jag började jobba på biblioteket gjorde jag ett samarbete med fritidsgården, det handlade inte om skrivande men jag funtade ut att jag liksom ville jobba med barn och unga då. Sen hyrde biblioteket in en skrivpedagog, och så tänkte jag att jag skulle ha nån uppföljning med de som var på kursen. Det var så några av mina första skrivkurser började.

Det finns inte en självklar plats för skrivande på andra ställen som det gör om man håller på med musik, dans, teater, sport. Särskilt inte för dom som är unga. Det är ju så ensamt och det försvinner för att man inte hittar andra, man har inte ett sammanhang, ingen uppmuntran. Om jag fick bestämma skulle det finnas likvärdiga möjligheter överallt. Varför ska inte nån som skriver erbjudas ett sammanhang precis som nån som spelar i en orkester? Sen handlar det om att uppmuntra människors egna röster, det är en gåva man ger dom att visa att skrivandet är viktigt att det förtjänar ett sammanhang. När jag har *Skriv ditt liv* handlar det om att få uttrycka sin egen historia och det är värdefullt för nästa generation. Dom som kommer efter kanske inte är redo att höra precis när man vill berätta, men har man skrivit ner det finns det ju kvar för världen efteråt. Inte allt handlar om att bli en författare som får betalt för sina böcker, det finns många

olika skikt som är värdefulla i sig. Bara som en anekdot så gav min farmor ut sin självbiografi som åttioåring och efter hennes död blev det en musikal. Hon var den enda på den platsen som beskrev tiden på 20-talet just där. Att få folk att känna att det de skriver är värdefullt, att dom själva som personer är värdefulla i en tid när alla sitter på sitt egna lilla rum med massa ångest, det blir en motkraft mot det här doomscrollandet och alla rädslor man sitter med.

Ungdomar kan vara ganska ambitiösa och de har få andra sammanhang att utveckla sitt kreativa skrivande. Man skulle kunna tro att det fanns nått i skolan, men det gör inte det. En av anledningarna till att jag gjorde min urklippsbok är att jag vill visa mina skrivkursdeltagare att man kan göra på det här sättet, även om man inte har en idé kan man ändå jobba kreativt med att liksom hitta sig själv i saker man gillar. En del av ungdomarna har kommit ganska långt i sitt skrivande, de har till och med skickat mig färdiga manus. Vuxna som kommer till våra nybörjarkurser är en väldigt spretig ålder, ambitionsnivå och vad de skriver. Litteratur kan vara en spegel där man kan läsa och förstå ens egen tid. Det är ju den här typen av litteratur många unga vill skriva, fantasy och heroiska saker. Genom att skriva det så reflekterar man ju också över sin egen roll. Unga har den förmågan, att tänka sig något annat. Man måste se för sig hur man vill ha det. För att vända den här negativa trenden. Vi måste sprida den utopiska fantasin överallt i alla sammanhang vi bara kan. Det är något jag skulle vilja jobba mer med i mina skrivgrupper. Jag känner bara. Var gör man det? Ingenstans.

Nu när man pratar om att läsförmågan går ner så är ju det här med skrivandet för dom som gillar det en otroligt lustfylld ingång till ordet, att få lov att utforska sitt eget, sin egen fantasi och sitt eget fria skrivande som inte är att nån ska komma in med rödpennan efteråt utan att man verkligen får fantisera och hitta på. Det har en väldigt naturlig koppling till läsande och läsa texter på nya sätt, att man läser som en författare. Så är det väldigt ofta, jag säger: Vad är ett bra slut? Och då har dom jättestarka åsikter, så får vi dom hära litterära diskussionerna som är ett mellanskick mellan läsande och skrivande. I en tid när vi mer än någonsin behöver att unga har förmågan att läsa och skriva tänker jag att vi borde satsa mycket mer på det här, man får inte underskatta hur viktigt det är nu när TikTok och videos tar över. En av sakerna är ju att lära sig uttrycka sig på olika sätt och inte bara det här väldigt regelstyrda från skolan. Ju fler som vågar ta i pennan och skriva lite friare, känner att det är lustfyllt, ju fler skrivkunniga människor har man ju. Och läsande människor eftersom skrivande och läsande går ihop. Och särskilt nu eftersom förmågan att förstå avancerade sammanhang går ner, så tänker jag att skrivande och det här sättet att prata om olika delar av skrivandet, miljöer, karaktärer, *plot*, början och slut öppnar upp för ett läsande man verkligen behöver. För att läsa en roman måste man ha det här förtroendet för att författaren kommer leda in en på en plats man vill vara på. Så jag tror att det kreativa

skrivandet är demokratifrämjande, det öppnar upp läsandet, gör att folk vågar greppa pennan.

Berättare 4 – Skrivandet öppnar världar inåt

Varför

Läsande och skrivande, jag vet knappt var det ena börjar och det andra slutar. Det var väl därför jag inte kunde tänka mig att bli författare, jag tror inte jag kan frammana så mycket stoff utan att härma det jag läst. Däremot var journalistyrket perfekt. Jag läser människor och vad dom vill säga. Jag får användning av det i bibliotekarieyrket, dom säger att dom vill ha ett boktips, så måste man ta reda på vad det egentligen är dom vill ha. Och även alla skrivarkurserna vi har, allting handlar om att hitta det där man själv inte visste att man hade inom sig. Jag tycker inte jag skriver särskilt mycket nu. Jag lustskriver inte. För mig har det länge varit en del av ett yrke. Jag tycker ju att det varit jätteroligt att skriva kreativt när vi gick den där kursen. Jag skulle nog vilja göra det. När jag var ung, skrev jag litegrann, men aldrig regelbundet. Det är superkul och det är även journalistiska texter, när man får det där magiska flytet. Plötsligt! Man vet inte intellektuellt var det kommer ifrån, och så ser jag hela artikeln framför mig. Det är en väldigt härlig känsla *flowet*. Sen är det ganska jobbigt innan det. Så det kanske det som är svaret till varför jag skriver och det är ju det man vill att dom här skrivkursdeltagarna ska uppnå, känna att det bara flödar och vad bra det blev. När tid och rum försvinner. Jag vet inte ens om det var jag som gjorde det, vem var det som skrev?

När jag var liten skrev jag och hittade på berättelser hela tiden. Jag började på tusen böcker. Jag lyckades aldrig skriva särskilt många sidor sen tröttnade jag liksom. Spökhistorier. Jag hade läst Agnes Cecilia, så skrev jag ju en sån spökhistoria, om man läser den kan man se det. Det är en rip-off liksom. Redan när jag var sex år och hade lärt mig skriva så kom fröken till mamma och sa: ”Det här är helt fantastiskt. Hon har skrivit en historia med början, mitten och slut.” Och mamma sa ”Åh” och så läste hon den och så var det en kopia av en bok vi läste varje kväll. Jag märker att jag fortfarande, om jag läst någonting, så kopierar jag den typen av meningsbyggnader och så om jag skriver nånting. Olof Svedelid var en av dom jag härmade extremt mycket. Min fröken sa, man får inte börja meningarna med *och* och *men* för då gjorde jag ju det. Men Olof Svedelid gör ju det, sa jag. Men du är inte författare, sa hon. Det är en sådär tagg. Det var ju inte så att det krossade mina drömmar, men författare har ju känts som att det kan man bara inte bli och det tror jag har med min uppväxt att göra. Mina föräldrar ville jättegärna att jag skulle plugga, men det ska vara ett riktigt jobb, har jag känt hela tiden. Sen blev ju skrivandet så himla förknippat med jobbet, så det är nog därför jag aldrig skrivit på fritiden. Den texten vi hade textsamtal om på textsamtalskursen, ett ord om texten var ”rapp” och då vet jag att jag kände direkt,

även fast att jag inte försöker vara journalist så är jag ju bara det. Det är en sån långsam och vemodig roman jag skulle vilja skriva, men jag tror inte jag skulle kunna det. Det skulle hända för mycket i mina.

Skrivkunskap

Jag insåg rätt tidigt att jag är bra på att skriva. Jag kan ju inget om grammatik, men jag hör ju och ser hur det ska vara. Det tror jag också har med allt läsande att göra. Det är därför jag är så jäkla tjatig med det med mina barn och sådär. Är du dålig på matte? Läs böcker. Det är mitt svar på allt, grunden till all min kunskap.

Jag tycker skrivande är så roligt och jag vill att andra människor ska få uppleva det, jag vill förlösa folk. Människor har en sån himla rädsla för skrivande, sån oerhörd respekt för. Människor jag intervjuade var alltid såhär: ”Hur kunde du få ihop det här av det jag sa?” Fast att dom hade sagt jättesmarta saker så tror dom att dom inte kan. Man märker det när man har dom här kurserna även med äldre. Så tar dom pennan och så skriver dom och det blir ju alltid någonting. Och riktigt bra. Vi har ju en dam som vi känner både jag och min kollega att hon borde vara utgiven. Alltså hennes texter är ju jävligt bra. Och hon är över åttio. Man märker att dom blir lyfta av att skriva, att dom själva upptäcker, men oj vad jag kunde. Och jag vill ju på nått vis att dom ska få uppleva den här känslan av att det bara kommer, när man skapar. Det är det man gör med text liksom.

Jag har ofta tänkt att jag ser en verkstad framför mig. Nu ska vi snickra ihop det här. För mig är skrivkunskap det, ett sätt att ta sig an text, ett hantverk jag inte riktigt kan sätta ord på. Först skriver jag råtext, sen flyttar jag stycken, hör texten i mitt huvud, putsar och fejar. Ofta känner jag instinktivt vad som saknas. Jag läste journalisthögskolan, man lär sig inte så mycket där, man lär sig en grund och sen jobbade jag i femton år, det är där man lär sig allting. Jobbade med nyheter och på slutet som livsstilsjournalist, innan jag skolade om mig till bibliotekarie. Jag började jobba på folkbibliotek för att jag ville göra någonting verkligt. Jag känner att jag gör mycket skillnad för människor.

Mycket av mitt skrivande har varit text för text, att verkligen ha jobbat med den. Jag hade en kollega under några år, vi skrev mycket tillsammans, väldigt kreativt. Vi jobbade med trädgårdar och hem, utmanade varandra att liksom verkligen beskriva dom här trädgårdarna och läste varandras texter. Använde varandras kompetens, hon läste min text och bara kände det hon kände. Det här borde komma här uppe, det här borde … Hur doftade det? Hur smakar? Försöka låta en känsla genomsyra hela texten, det här bageriet man skrev om, då ska det dofta bullar i hela texten. Det var ganska hårt också. Jag fattar inte det här, du borde ha frågat om det här. Så fick man liksom ringa upp igen. Jag tror att vi båda utvecklades jättemycket av det. Och sen har jag säkert förmedlat kunskap utan att riktigt haft dom här formella orden för det. Nu när vi har gått textsamtalskursen känner jag, haft med en del av det icke-värderande tänket, så skulle jag kanske

gjort det annorlunda. Jag skulle nog beskriva min kunskap om skrivande som ett hantverk, det sitter på nått vis i fingrarna. Sen är det ju en annan form av skrivkunskap, det här med att få andra människor att skriva. I början när jag hade kurs så kunde jag känna, nu blev det *awkward*, vad hände här? Jag kände mig för uppstissad. Det var för många skrivövningar, eller för få. Medan nu efter nått år så känner jag att jag kan lägga upp det mycket mera instinktivt. Jag känner att den här kunskapen håller på att byggas upp hos mig. Man måste lära känna dom på nått sätt, men också bottna i sig själv, tro att man kan leda och att man kan förlösa det här. Jag tycker det är viktigt att faktiskt ha kunskap om skrivande och varför människor ska skriva, rent psykologiskt vad det gör med oss. Det skulle jag vilja lära mig mer om. Och ren teoretisk kunskap, just såhär skrivprocessen och generellt om skrivande. Det är ju inte ett ord om skrivande på bibliotekarieutbildningen. Jag skulle vilja gå en skrivpedagogutbildning.

Jag tar med mig en låt gå mentalitet in i mitt arbete. Jag är väldigt respektlös när det gäller skrivande, tror att alla har en skribent inom sig. Det får bli som det blir, det behöver inte vara korrekt eller stilistiskt enastående. Ge dig själv chansen och låt det bli *good enough*. Den tanken funkar bra när det är självbiografiskt skrivande, det viktiga är ju att få ner sina minnen på pränt, vem bryr sig om formen? Allt kan ju inte publiceras, men det är ju inte det det handlar om. Det går ju lite emot mitt skrivliv, då har det ju varit så att allt man producerar ska publiceras, det går ju inte sitta där en förmiddag och sen inte publicera texten. Men däremot så var det ju så att alla runt en skrev, det var inget konstigt, det behövde inte vara nått jättebra. Det skulle bara ut liksom. Så det tar jag med mig. Alla kan, det är inget farligt. Ofta vet man inte var man ska börja, då får man sitta och skriva av folks citat och plötsligt har man börjat skapa med det. Ofta börjar jag så, jag skriver av exakt vad dom sa, sen börjar det, det här passar ju in här …

Om man är en läsande människa, tycker jag att man också kan vara en skrivande människa, läsandet hjälper skrivandet enormt, men skrivandet kan också hjälpa läslusten. Att man lär sig berätta sina egna historier medan man läser andras. Det är så utvecklande att skriva oavsett vad det blir av det, att försöka bilda och liksom låta människor finna, ja, en mening med livet. Det mest betydelsefulla ögonblicket är alltid när det är tyst och pennorna raspar. Jag tror att skrivandet gör att vi reflekterar över oss själva och varför vi tycker olika saker. Att man verkligen kan komma framåt i tolerans och demokratifrågor på det sättet, precis som att läsande ju öppnar världar så öppnar skrivande världar inåt på det sättet. Att skriva är ett sätt att tänka, agera sitt tänkande i.

Folk kommer till bibliotekets skrivgrupper med olika bevekelsegrunder, en kommer för att bearbeta saker, en annan för att fylla i sin mormors minnenbok. Men de har kunnat mötas ändå. Jag tycker det har hängt ihop för mycket det här: Jaha, du skriver, vad ska det bli då? Det ska inte bli nånting, vill jag att folk ska känna att man kan säga.

Skrivfrämjande

Nu känns det lite som vi uppfinner hjulet. Det bottnar ju inte i att vi vet att det här är det bästa sättet att göra, utan det är bara som vi tror. Vi har lagt upp hela den här kursen, vi har bestämt att vi gör två skrivövningar och så läser vi en författare med det här temat vi valt, till exempel temat skolgången när det har varit *Skriv ditt liv.* Min kollega och jag kompletterar varandra, hon är duktig på poesi. Sen kan man ju försöka, *fake it till you make it*. Man får försöka läsa duttar, jag läser ganska mycket halva böcker just nu, läser tills att jag får en känsla för den så att jag kan tipsa om den, har nått hum liksom. Det är ju inte meningen att vi ska vara dom som har läst mest, vi ska ju bara kunna förmedla litteraturen.

Det var jag som sa, jag vill göra en sån som i Östberga. Min kollega var lite tveksam först, hon menade att vi brukar ha lite svårt att locka folk till poesievent här, så hon var inte säker på att det skulle funka, att folk skulle våga. Så hon hade en idé om att man kanske ska skriva om sina minnen. *Skriv ditt liv.* Så började vi annonsera och så var det jättetryck, det blev kö till kursen. Nu ska jag motsäga mig själv om att vi uppfann hjulet. Vi plockade formen från Östberga, att vi läser en författare kommer egentligen därifrån. Vi ville ha åtminstone sex i gruppen, drog gränsen vid tio. Nu har vi kreativt skrivande istället för *Skriv ditt liv*, gör skrivövningar och läser olika författare som skriver om skrivande. Steven King, Bodil Malmstens *Såhär gör jag.* Vi läser en snutt högt medan de dricker kaffe. Vi har sagt att dom som vill fortsätta skriva självbiografiskt kan göra det och tolka övningarna så. Många av dom som i början var väldigt fokuserade på sina egna minnen har börjat hitta på sagor och grejar, det är ju jätteroligt. Dom flesta sökte nog det här för att dom vill få ner sina minnen på pränt, sen hittar dom det här med att skriva, att dom just blir så: Jag kan ju. Dom har skrivläxor också, nu har de haft det här att tjuvlyssna på samtal. Det är inget *rocketscience*, men för dom kan det vara det. När vi läser upp så är det ju på nått vis även om det inte är jag som förmedlar, så känner man ju att det vibrerar av kunskap, det händer nånting i varenda människa när de läser upp sin egen text och när de hör andras. Det är väldigt magiskt.

Inspirerat av Östberga letade jag upp vad vi hade för seniorboende i kommunen. Det finns ett som heter Rosengården. Så tog jag kontakt med dem så nu har vi en skrivgrupp där som också håller på med *Skriv ditt liv.* Något jag upptäckt av den gruppen är att dom skriver glatt och sen när dom ska läsa upp, släpper dom texten och börjar berätta. I början var jag såhär, ”näe, du ska läsa”. Men nu har jag släppt det och bara lyssnar på minnena, tänker att det är lika värdefullt för dom.

Jag är ganska nöjd med skrivandet vi har men skulle väl kanske vilja göra såhära drop-in workshops under sommaren. Vi har inte kommit dit att vi förmedlar kunskap om skrivande till gemene besökare som vi gör med läsande hela tiden. I den här *Vi skriver* boken med Sofie, var det en kommun som gjort ett

projekt med Sverigefinnar, låtit dom berätta om sina liv och gjort en bok, nått liknande sånt skulle vara jätteroligt. Samla folk, låta människor skriva sina kapitel, ha textsamtal och greja med det. Det hade varit en dröm. Jag tror att bibliotekets viktigast roll är att vanliga människor ska få närma sig sitt skrivande. Att det ska bli en folkrörelse, precis som att man har en bokcirkel så är man med i en skrivcirkel och känner att det utvecklar en. Jag tror det är bra att man träffas återkommande, för man märker ju att dom får relationer mellan varandra väldigt fort, det är något väldigt intimt med att läsa upp sin text.

Berättare 5 – Små dörrar längs vägen

Varför

Jag började skriva när jag var liten, mestadels dagbok. Men jag skrev också i skolan och min lärare uppmuntrade mig. Jag har nog alltid älskat att hitta på historier. Sen blev det fragmentariska stycken på små lappar eller kvitton. När jag började arbeta på biblioteket kände jag att jag vill skriva mer. Då var mitt skrivande vilande. Det var som en puppa som förvandlades till en fjäril.

Två skrivande personer ordnade en skrivarworkshop, Yrsa och Flora, det var innan pandemin, de lyfte fram en kurs, Västra Nylands folkhögskola för Monika Fagerholm, som jag valde att gå. Det var också för att jag jobbade i en bransch jag inte trivdes, det var inget bra och mycket känslor kom, saker började gro. På Västra Nylands folkhögskola samlade jag det fragmentariska skrivandet till en helhet. Jag har ju inte gett ut något, men jag håller på och sammanställer. Lite feelgoodkänsla. Vi får se om det landar i min låda därhemma, eller om det landar i nån annans låda.

Jag tycker det är mycket i vardagen som man lätt bara far förbi, kanske inte lägger märke till alla detaljer, saker som händer i livet, roliga eller jobbiga. Då är det skönt att bara skriva ner det, få ner det på ett papper. Så kan det ju ibland bli att man skriver nån, man får kalla det vad man vill om det är dikt enligt reglerna eller om det är dikt enligt mitt sätt att skriva. Så har jag varit med och läst upp på lokalradio. Inga såhär större grejer. Jag får inspiration av naturen. Varför jag skriver? Alltså det är ju lusten i att skriva, glädjen i att man mår gott av det.

Skrivkunskap

Jag har gått biblioteksutbildningen vid Borås. När jag började som bibliotekarie tänkte jag mer att, nu ska jag hålla i det här, nu ska jag presentera det här, men det har blivit mer och mer att jag ska finnas där som en trygg gestalt som ska lotsa dom vidare och dom ska få hitta vägarna själva. Ibland är det nån som säger att idag mår jag inte så bra, det här har hänt och då brukar jag säga, tänk på det som sägs här i rummet stannar här och så.

För mig är kunskap om skrivande nått som växer fram genom livet, genom erfarenheter och känslor. Man kan läsa hur många böcker om skrivande som helst men i slutändan är det ens egen väg man måste gå. Jag tror att livet är lite så att man går liksom en väg genom vad det nu må vara, och sen är det som små dörrar som finns längs vägen, så gläntar man på dem. En del dörrar går man in i, en del backar man snabbt tillbaka ur, eller så blir man fast, nyckeln är försvunnen, eller så kommer man ut och så går man vidare. Man formas av människorna runt sig, av samhället, av livshändelser och av dom här dörrvalen. Jag tror att livet är lite så.

Det jag tar med mig från skrivskolan och andra kurser med Monika Fagerholm är det hon brukar säga: *Tänk inte text, tänk värld!* Att man bara ska skriva skriva skriva och inte tänka på det man skriver. Varje gång jag fastnar brukar jag tänka så och försöka se filmsekvenser framför mig: Hur skulle det se ut i en film? Vad skulle hända? Å såhär. Våga lita på ditt inre skrivande. Man skriver dom här fragmenten. Jag hade inte tänkt vad det ska bli. Då blev det bra att hon vid ett skede sa, nu behöver du börja strukturera. Det handlar inte om att vara kritisk mot en som person, det handlar om vad för luckor man har. Och det handlar om att alltid hålla igång sitt skrivande. Det spelar ingen roll vad du skriver, bara du skriver. Sen jag gick den här kursen så fortsätter vi som gick att träffas, vi liksom hörs en gång i veckan digitalt och sitter och diskuterar skrivande och vårt projekt, vad händer i världen? Om nån gått en kurs eller om det hänt nått nytt, nån ny bok eller sånahär grejer. Vi peppar varandra om man känner att man kört fast. Sen lyssnar jag på Skrivarpodden, Skrivcirkeln, Lundströms bokradio och letar upp böcker om skrivande. Jag tycker Therése Granwalds böcker Kreativt skrivande, båda dom böckerna hon gjort är fantastiskt bra. Man blir aldrig fullärd, man måste ständigt fylla på.

Sen det här med läsningen att läsa läsa läsa, det har ju jättemycket med skrivandet att göra. För att se vad som funkar och inte. När man jobbar på bibliotek ser man ganska snabbt vad man själv gillar, vad andra gillar. Det är svårt att förklara men ju fler böcker man läser, ju snabbare hittar man guldkornen. Men med det sagt betyder ju inte det att ens egna skrivande kommer vara exemplarisk, det är mer den här känslan av vad fastnar man i, vad fångar läsarna. Det är det som är spännande. Sen känner man också glädjen i om nån kommer till en: Du, jag har skrivit det här, kan inte du bara läsa lite? Jag ser min kunskap som ett sätt att hjälpa andra och mig själv, att våga skriva och göra det, för att må bra, för att ha en gemenskap.

Jag förmedlar min kunskap genom att antingen göra en praktisk uppgift eller berättar jag att det här har jag fått lära mig. Jag har alltid resonerat som så att när jag jobbar, det spelar ingen roll om det är med skrivande eller vad som helst i arbetslivet, man delar kunskap med varandra. När man delar, får man tillbaka,

tänker jag. Det är ju inte för ens egen vinning man gör, det är ju för arbetsglädjen. Och det blir mycket roligare.

Skrivfrämjande

Det jag tar med mig från mitt skrivliv är lust och glädje, att alla är lika värda, saker jag hört på nån podd, skrivövningar från någon kurs att testa. Jag har också haft skrivfika för alla åldrar där vi pratade om skrivandet. Och så tog jag mitt skrivande vidare till en bok- och skrivklubb för barn och unga, som är det jag har numera. Från elva år och uppåt till sexton, sjutton. Så har jag sommarskrivet som hör ihop med sommarboken på sommaren. I min bok- och skrivklubb interagerar dom väldigt bra och har mycket utbyte av varandra. Dom som är elva år är väldigt mogna, kanske redan läser Steven King och sådär. Om man kan fånga dom när dom är sådär elva tolv, då kan man ha kvar dom till dom kanske är tretton, fjorton, femton, för då har man byggt upp det där förtroendet och glädjen i gemenskapen. Det är många barn och ungdomar, som inte, dom mår inte så bra. Det är många som är ensamma. Många som kanske inte har hittat rätt riktning i livet och då betyder ju dom här studenterna väldigt mycket för dom. De får en samhörighet i läsandet och skrivandet, och de två ligger ju nära. Så kommer dom in nått år senare och har kanske börjat nått gymnasium eller nånting. Det är en sån glädje i det där att få se hur dom ändå har blivit starka genom läsandet och skrivandet och får en samhörighet med varandra. Det handlar också om att man skriver, att man håller igång. Man kan skriva dagbok, små fraser, dikter. En deltagare hon skriver allt på sin mobil, precis allt. Och andra skriver på papper och nån på dator.

Sen kan det vara kul att veta hur barnen ser på det här med olika böcker, ibland så kan det vara att dom sitter: ”Här har den här författaren gjort fel! Den har sagt fel namn. Eller varför har den inte den här röda tråden?” Sårdära bitar, jag tycker man lär sig mycket utav dom, att det liksom blir ett utbyte. Antingen, kan det bli att det blir en slags dialog mellan, då läste jag den boken och då var det inte så, eller så kommer de in i sina egna diskussioner. Man kan lägga upp en bok och en skrivklubb på många olika sätt, antingen kan alla läsa samma bok, vilket jag gjorde i många år, eller som jag kör nu, att var och en läser det dom vill så berättar dom och det fångar ju upp nya infallsvinklar till dom andra.

Skrivandet kan också gå över i läsandet. Om det bara skulle vara en renodlad skrivklubb så kan man implementera läsandet genom att man får ta del av varandras texter och då blir det ju som att dom läser nått annat än det dom själva skriver. Det finns som en länk mellan läsandet och skrivandet. Vid mina boksamtal brukar jag ta upp skrivandet och hur viktigt det är med både och liksom. Jag tar alltid i från tårna, jag brinner ju för det här så det bästa av belöningar är när det kommer ett barn och säger, jag var här igår, eller på den här workshopen, jag har skrivit det här, eller så säger föräldrarna, vårt barn har inte

varit intresserad av att läsa förut och så vill dom läsa. Det är så mycket mer värt än att ha en VD topplön kan jag säga.

Berättare 6 – Fantasins språk

Varför

Jag började skriva när jag var tolv, jag kröp in i farmors fåtölj med söndertuggade pennor och skrev i en gammal almanacka. Och så plötsligt hade jag huvet fullt av berättelser, personer som ville få liv. Jag läste och drömde. Fler och fler berättelser kom och jag behövde få ut dom, sätta dom på papper så att jag inte skulle glömma. Jag ville ha dom med mig för alltid. Jag har kvar farmors fåtölj, fick den fraktad till Sverige från Italien. *I swear*, *I'm not lying*. Den var där på vinden. Sa ”Vet du pappa, kan du renovera den?” Han gjorde det och skickade den till mig. Där sitter jag igen och skriver. Jag har hittat min dröm. Jag kanske inbillar mig, men jag svär, sen jag fått den här fåtöljen, jag sätter mig där och sen kommer det. Det kanske är muskelminnet, du vet, för att jag började skriva där. De vet att det är ett tryggt ställe, här kan du skriva och huvudet öppnar sig, pennan flödar och jag får skrivkramper. För mig är det viktigaste med ett skrivande rum, inte rummet i sig, kanske inte bara fåtöljen men främst fåtöljen och sättet jag sitter. Såhär, jag sitter som en liten boll och använder musik för att skapa rummet. Ambient, typ regnljud och sånna saker som sätter tonen.

Jag är en otroligt kreativ människa, inte för att skryta men ibland tycker jag det är en ganska … plåga. Hur idéer, personer och scener poppar upp i huvudet så fort du får *input*, en annan person som säger någonting, en bok, teater, eller *whatever*. Jag skriver för att jag verkligen måste få ut sånna bilder. Dom kan få marinera litegrann. Dom jäser. Det blir verkligen en bröddeg som jäser. När den jäst tillräckligt och mitt huvud är fullt så måste det ut. Sen händer det säkert i mitt skrivande att jag omedvetet skriver om mig själv, mina tankar, mina problem. Lite som mitt läsande har mitt skrivande varit ett sätt att fly, att hitta på nya bättre världar. Om jag själv inte kan uppleva sådana äventyr då får mina karaktärer göra det.

Det låter väldigt bohemiskt det här men jag svär, jag har aldrig haft nått skrivsammanhang, alltid varit nått jag gjort själv. Man blir mobbad för det, man är nördig. Jag sitter i min fåtölj med min almanacka och skriver bara. Jag minns att jag när jag var fjorton femton försökte få min mamma att läsa. Hon tolkade det som … Är det här din kompis du är kär i? ”Men mamma, det här är en berättelse. Jag förstår att du är min mamma, du försöker kanske veta hur jag mår, men låt bli.” Tills jag hittade min fru. Vi var båda skrivmänniskor och då skapade vi en skrivande gemenskap tillsammans. Hon läste fanfiction. Vi läste samma fandoms ungefär. Doctor Who, Supernatural, Harry Potter. Och så började vi tipsa varandra. Sen åkte vi till Sverige på en Erasmusgrej tillsammans och då fick hon

veta att jag skrev, för jag hade med mig skrivgrejer och då fick jag veta att hon skrev. Hon skrev fanfiction bara, hon hade aldrig skrivit egna berättelser. Medan jag vill bara skriva helt egna berättelser.

Det är så personligt skrivandet. Det jag skriver är en del av mig själv, fast att jag skriver fantasy, saker som inte är verklighetsbaserade. Jag vet ändå att det är min själ som finns där. Jag vill inte att det ska ut. Ja vill inte att folk ska se. Det kanske är något jag tar med mig sen barndomen, vilket är absurt för på biblioteket, vi hyllar författare här. Fast det är traumat från min barndom, du skriver, du är töntig, ingen vill läsa det du skriver.

Kunskap

Jag är utbildad bibliotekarie, tog examen 2021. Man kan säga att jag jobbat i biblioteksbranschen i nästan tio år. Innan dess är jag språkvetare och översättare, läst tre år översättningsprogram, engelska och franska, i Italien. Men fråga mig inte nått om franska … Det var jag som flyttade först. Mest jobbskäl. Man kunde inte stanna i Italien med ett översättarjobb. Jag skulle bli översättare tills jag flyttade hit och såg biblioteken och tänkte, det här vill jag göra istället. Bibliotek i Italien är det stereotypiska dammiga, i min lilla by var det ett gammalt, fint palats. Man fick inte röra nånting. Allt var jättedammigt. Man skulle bara låna sin bok och gå därifrån. Medan universitetsbiblioteken var mer dynamiska, men samtidigt också ett pluggställe. Här var det väldigt upp och ner. Jag tänkte, det här vill jag göra, att vara i demokratins rum, i ett aktivitetsrum och inte bara bland böcker. Jobba med service. Jag tyckte det var jättefint. I Italien förblir biblioteket bara ett rum med böcker.

På universitetet fokuserade vi på skrivandet i översättningssammanhanget. Hitta rätt ord till rätt kontext, språket är kopplat till kultur och då måste man lära sig den andra kulturen för att kunna skriva. Men jag har aldrig gått nån skrivkurs i mitt liv. Jag har en översättarhjärna. Det här med koda, transkribera.

Jag vet inte om reflekterande skrivande är nått jag känner mig bekväm med. Jag hatar dagbok. Min mamma ville att jag skulle skriva dagbok, hon tvingade mig innan jag ens började skriva berättelser. Det hjälpte kanske lite att ranta. Typ ”min mamma är så otroligt orättvis”. Jag läste gamla dagböcker. *My God.* Men jag slutade med det tidigt, hade fyllt kanske två dagböcker mellan jag var tio och tolv sen blev det annat skrivande. Sen jag flyttade hit och började jobba har jag övat på det här reflekterande skrivandet. Jag känner mig inte bekväm med att sätta mina känslor på papper. Vilket är absurt för i mina karaktärer finns mina känslor. Men det hjälper om det är en annan person. Man låtsas att man inte avslöjar sig själv, fast att du gör det. När jag skriver på svenska blir det otroligt viktigt för mig att folk förstår vad jag menar just för att det inte är mitt modersmål. Men det är också jag som är rak på sak hela tiden också i mitt kreativa skrivande. Jag har faktiskt

problem med när mina karaktärer … Mina karaktärer kan aldrig ljuga. Jag försöker verkligen. Det går inte.

Skrivkunskap är att kunna öppna sitt huvud och låta tankarna flöda på papper. Det är att våga låta orden komma fram, inte begränsa sig. Att kunna väva alla lösa trådar i något som *makes sense.* Man kan lära sig strukturen om man vill, och all formalia som behövs men först måste jag lära mig att framkalla min fantasi och lära mig fantasins språk. Skrivkunskap är att koda, skapa, beskriva och måla. Du måste koda som när du läser, orden från text till bilder i ditt huvud. Så du måste göra tvärt om. Du måste hitta språket för det du har i huvudet och det är det som är skrivkunskap. Det finns den skrivkunskapen som man lär sig i skolan, alfabetet, stavning, grammatik, för det är det som är koden/språket. Men sen finns något som man inte lär sig i skolan och det är att förstå fantasins språk. Förstå hur din hjärna fungerar. Vad den vill säga dig. Och översätta det på pappret. Jag tycker det är en konst. Jag själv, ibland bara stannar jag: Vad ville jag nu? Vi kodar saker på olika sätt. Vår fantasi är unik på det sättet. Vi inbillar oss saker och ting på vårt eget sätt. Jag vet inte om det *makes sense* men bilderna som jag har i mitt huvud, om jag skriver ner dem kommer dom fram på ett sätt medan jag och min fru som skriver den här boken tillsammans och har samma grunder att utgå från. Hennes ord är helt annorlunda.

Vi har två huvudpersoner. Dom har blivit alterego av oss själva nästan. Min karaktär säger, alltså hon är nästan på gränsen till ADHD. Hon står aldrig stilla. Hon slåss. Hon bara håller inte käften och sånt. Jag kanske har den sidan i mig. Hon blir min enda utväg till att ta fram den här sidan, för att jag inte vågar själv. Jag säger inte att hon har ADHD, för jag vill liksom inte skriva nått fel. Nu ska jag härma, om det går med ordet härma, person som har liksom nått … Det är vissa som säger att det bästa är om du skriver det du kan för att inte kränka någon eller skriva nått fel. Jag kan hålla med, delvis. Men man måste ju också lära sig, träna och skriva nått annorlunda, för annars; normen vinner hela tiden i litteraturen. Då kommer litteraturen till hjälp för att ju fler böcker man läser ju mer kan man tycker jag.

Jag har ett par fanfiction på gång. Men jag ser verkligen hur trögt det är. Jag måste förhålla mig till banor som redan finns. Fanfictionkaraktärer är någon annans skapelse, inte mina barn, eller kanske *puppets* egentligen. Så jag kan inte röra dom som jag vill. Jag tror det är läsandet som har lärt mig skrivande. Ju mer jag läser, desto mer kan jag om skrivande. Ibland går jag medvetet tillbaka till mina favoritböcker och söker stilknep. Det fanns perioder när jag bara skrev i jag-form för att jag läste mycket YA som var i jag-form. *Hungergames.* För styrka och motivation att fortsätta skriva lyssnar jag på podd eller ser youtubevideos. Sen researchar jag innehåll till boken, som nordiska myter och mytologi. Innan skrivkursen, kreativt skrivande inriktning skrivpedagogik på Södertörn, var jag i en skrivslump väldigt längre. Sen fick jag inspiration, just för att jag behöver nån

annan som ger mig inspiration. Jag blev nästan frälst av textsamtalet. Nån som aldrig läst den här texten tidigare, som inte är min fru, men fattar snabbt vad jag menar med texten, vad karaktären vill och sånt. Allt mellan raderna som jag hoppas att läsaren ska fatta.

Man lär sig hela tiden. Man slutar inte lära sig. Man ska bara skriva mer och mer och mer och man blir aldrig mätt. Sen vet jag att du kan lära genom skrivkurser, men för mig kommer det från övning och läsande. Visst, teorin, det kan hjälpa dig om du vill ge ut en bok. Alltså, *I don't know.* Du behöver inte det om du redan läser. Det är min övertygelse, för att skriva en egen berättelse, ta en bok, läs den och härma den bara om du vill ha den specifika genren, eller skriv fritt. Man behöver inte dyra kurser. Det är inget fel med att lära sig. Jag älskar att lära mig saker. Och diskussion, det var när jag började skrivkursen jag insåg hur viktigt diskussionen är för mig. Att prata om det man skriver, hur mycket jag saknade den, flera personer att prata med.

Skrivfrämjande

Jag har en målgrupp och jobbar på olika fronter med den. Aktiviteter, medier och sociala medier. Jag trodde aldrig att nån skulle vara intresserad av skrivande, men fick höra från andra kollegor i regionen att såhär har det funkat. Sen finns den här lilla skrivtävlingen. Min före detta kollega hade också en novellworkshop en hel sommar. Nu kör jag en otroligt fin grupp. Vi skriver en novellsamling tillsammans och vi har planerat vart dom här novellerna ska utspela sig. Hur lägenheterna ska se ut. Hur staden ska se ut. Dom är så himla engagerade. Vi har testat lite mer lektionsartad workshop. Vi slutar halv sex, men vi slutar alltid halv sju till slut. Jag är så glad vad skrivande kan bidra med. Kraften i skrivandet, i fantasin. Så jag känner att jag nått mitt mål. Få dom inse att det finns så mycket kraft i fantasin.

Det jag tar med mig in i mitt arbete är att jag brinner för berättande och vill att andra ska brinna också. Jag hittade en räddning i skrivandet och vill att andra också ska hitta det. Att skriva är för alla som har papper, penna och en idé, sätt igång och sluta när du vill. Du behöver inte prestera eller skriva klart. Jag tar med mig glädjen i att skapa nya saker, ett sätt att göra sin röst hörd. Min roll som skrivfrämjare är att visa att skrivandet är coolt, det är bra, du ska inte skämmas för det. Jag vill inte att dom ska uppleva det jag upplevt. Men jag har aldrig sagt att jag är ett bra exempel.

Viktigaste kunskapen med skrivgruppen är att vara lyhörd och stimulera konversationen, ett bollplank. Sen i det bästa av världar vill man också vara inspirationen. Jag är jätteärlig med dem, jag har inte skrivit nånting den här veckan, jag orkade inte. Och det kanske också är bra för då ser dom att det är okej att pausa lite. Säger också, vi skriver här, ni behöver inte skriva hemma. Ibland frågar dom hur många ord, hur många sidor. De har en uppgiftstanke. Jag säger,

jag vet inte, det är helt fritt, det är lugnt, ni skriver så långt ni orkar. De säger, vi vill ha en ram. Det är okej. Då får ni en ram. Det ska vara kravlöst som sagt.

Litteraturförmedling är en del av mina skrivgrupper, en resurs, och då är jag där, litteraturförmedlare, bibliotekarie. Till exempel häromdan, de ville veta hur lång en novell kan vara, då gick vi till novellsidan och *browsade* lite där. Och informationssökning, mest vad det gäller innehållsgrejer. En av tjejerna hon använder AI för *prompts* och sånt, inspiration. Jag skulle vilja ha ett litet samtal om AI, men det kanske kommer i ett senare skede.

Man kan inte särskilja läsandet från skrivandet. Alla läsande människor behöver inte vara skrivande människor, men alla skrivande människor är läsande. Jag håller mina klubbar, en på måndag och en på fredag. I måndags dök det upp två av mina bokklubbstjejer. Dom såg att jag var där och frågade: ”Vad håller du på med?” och jag svarade, ”Jag har skrivgruppen här idag, vi kan prata imorgon”, och då sa hon: ”Jag vill också skriva.” Du ser, det går inte att särskilja. Jag tror att alla läsande människor vill någon gång skriva. Skrivandet kan vara ett sätt att främja läsandet. Hur ska jag skriva det här? Läs den här boken för tips. Och läsandet föder idéer som man vill sätta på papper. Alla lärare, föräldrar, bibliotekarier tjatar på barnen att de ska lära sig läsa. Men barnen lär sig att läsa och skriva samtidigt. Jag tycker alla bibliotek borde syssla med skrivandet på nått sätt. Största tröskeln är att få en ung person att komma, våga. Men det gäller alla aktiviteter som vi gör. Men när dom kommer är jag säker på att dom trivs och fortsätter komma. Det tar tid.

Ett minnesvärt ögonblick i mina skrivgrupper är en tjej som inte mått så bra. En gång körde vi flödesskrivning. Hon lämnade pappret efter sig. I det pappret hade hon liksom spillt över alla sina känslor. Det var jättestarkt. Men jag tror att grejen att skriva ner på papper var jättebefriande. Så jag kontaktade henne och sa: ”Du jag läste det här, det var inte meningen att jag skulle läsa, men jag hittade den. Bara så att du vet finns jag här om du behöver prata.” Hon sa: ”Det är okej att du läst. För mig är skrivandet jätteviktigt och jag har mått jättemycket bättre sen vi började skriva tillsammans.” Jag kände … Jag dör. En annan berättade, hon började för tre år sedan när vi hade en sommarworkshop: ”Jag hade aldrig tänkt skriva innan du drog mig till det här. Men nu är skrivandet mitt liv.”

Innehållet i grupperna är beroende på vad dom vill. En period ville dom ha teoretisk kunskap och då höll jag i föreläsningar. Idag går vi genom hur vi kan skriva om kärlek. Men oftast är det mer genom exempel. Vi skapar kunskap tillsammans genom att diskutera saker. Det är inte jag som har lösningen. Vi hittar den tillsammans. Sen vägleder jag. Jag har några stolpar.

Det är tre tjejer och en kille i min skrivgrupp, killen har en annan kompis han skriver med och de har *plottat* ut en hel roman tillsamman, tre sidor om själva världen, fem sidor om karaktärer. Allt på Google docs. Han skriver i sin mobil. Dom har också hängt på våra *Dungeons & Dragons* aktiviteter, så jag kan tänka

mig att dom är rollspelsinriktade. Han är jättebra på att bygga. Sen har jag aldrig sett nått på papper, nån berättelse från honom. Han är *plottare*. Han läser mycket fantasy också. Jag har en tjej som periodvis lämnar några Google docs. 10 sidor, korta noveller. Bibliotekarier ska inte bli redaktörer, jag tror inte det är vår roll, men det finns en poäng att utbilda flera bibliotekarier att vara textsamtalare. Det borde ingå en skrivkurs på biblioteket. Hjälpa folk att prata om sin text och läsa sin text. Sen när projektet är färdigt då måste bibliotekarien ha kunskap och resurser för att hänvisa vidare, till en redaktör, ett förlag. Nu är din text färdig, nu går du vidare, det där kan inte jag hjälpa dig med. Någon kanske inte någonsin kommer läsa det, men åtminstone har du fått det på papper, liksom i de bästa av världar så skriver du och någon läser det. Du får lära dig skriva vad du tycker och så får du din röst hörd. Alla får den möjligheten på biblioteket. Det är demokratifrämjande. Läsandet är viktigt för det kritiska tänkandet, när du läser får du in idéer/påståenden som stimulerar det kritiska tänkandet. Skrivandet är ett sätt där du kan bearbeta dessa idéer som du har fått in, ett verktyg för att tänka typ. För att vissa tänker bättre när dom skriver ner det på papper.

Jag har fått lov att börja med en vuxengrupp, tror det finns mycket efterfrågan där också. Biblioteket fyller jämt i år och vi kommer att fokusera på typ *Skriv ditt liv.* Så jag hoppas att det kommer lite folk som bor i närheten och vill skriva om sig själv, sitt liv och sina minnen. I mina drömmar ska vi också kunna ha en samling skrifter som vi kan trycka ut, men vi får se. För barn tycker jag att vi ska ha kravlöst skrivande, skoj skrivande för att leka med ord och se vad som kommer medan det för unga och vuxna tycker jag det finns en poäng att både ha kreativt men också reflekterande skrivande. Vilken genre som helst, prosa och poesi.

Tycker det kan vara ett jättebra verktyg med reflekterande skrivande och det finns biblioterapi så varför inte skrivterapi, isch? Jag tycker att man på regional nivå borde satsa på utbildning som Region Stockholm gjorde med oss. Det måste bli normen. Likaså att man förknippar biblioteket med läsande och pyssel, pyssel har blivit normen nu, särskilt barnen, dom förväntar sig det. Dom borde komma hit och förvänta sig att det finns en skrivverksamhet. Men det är ett paradigmskifte som måste ske med tiden kanske.

Det här med facilitator, det genomsyrar hela biblioteksarbetet för det är ett serviceyrke. Jag är här för att hjälpa dig. För att inspirera dig att läsa. För det är inte jag som lär dig läsa och sånt. Jag går till en hylla och bara, ”Här är boken som skulle kunna passa dig, varsegod”. Jag bara vägleder till boken likaså som jag vägleder i skrivandet. Men det är du som tar steget och lånar boken. Eller skriver.

Diskussion

I analyskapitlet presenterades skrivberättelserna. I diskussionskapitlet diskuteras skrivberättelserna i förhållande till texter om bibliotekariers praktiska kunskap och forskning om bibliotekarier och skrivande på biblioteket.

Perspektiv på skrivande

Berättarna skriver av olika skäl: för att bearbeta livet, det är det som är mest roligt, meningsfullt, för att uppleva ’flow’ och för att ’det måste ut någonstans’. *Berättare 1* började skriva för att förstå sina tankar. Det var ett reflekterande skrivande nära kopplat till varför hen ska få skriva: ”För det, jag har alltid känt att såhära, för att få skriva så måste man typ känna, jag kan inte leva utan mitt skrivande.” När *Berättare 2* skriver ifrågasätter hen sina egna ståndpunkter, en metanivå, ”Det är ett sätt att tänka kan man ju säga.” Hen var ett kreativt barn, skrivandet bottnade i läsandet och det fanns en fascination för hantverket, ”Samtidigt som jag minns att jag var oerhört imponerad av författare. Alltså det här, hur kan någon hitta på såhär mycket och skrivit en såhär tjock bok.” Hen försöker att inte låta anspråken ta överhanden, det ska vara roligt och önskar att hen haft mer kreativt självförtroende. Arbetet som bibliotekarie kom till som ett sätt att knyta ihop säcken med tidigare studier i humaniora, med uppmuntran från nära, ”Du som läser mycket du ska väl bli bibliotekarie”, även om hen värjde sig först. *Berättare 3* skriver för att hen inte kan låta bli, det är det som är mest meningsfullt, ”Jag älskar berättelser det är liksom min största glädje i livet.” Men en inre kritiker sätter käppar i hjulen. För *Berättare 4* är läsande och skrivande intimt förknippade med varandra men när *Berättare 2* blev bibliotekarie istället för journalist, utövade *Berättare 4* under lång tid ett skrivande liv som journalist vilket tog avstamp i att hen tycker det är ’superkul’ att skriva, särskilt vid det där ’magiska flowet*’. Flowet* beskriver hen som ett intellektuellt ögonblick hen inte vet var det kommer ifrån, plötsligt ser hen texten framför sig. *Berättare* 5 berättar att hen började skriva som liten, fragmentariskt från vardagen och mestadels dagbok. Både *Berättare 5* och *Berättare 1* började skriva för att förstå sig själva och sin omvärld. Synnes (2002, s. 318–321) lyfter i en studie om skrivande och äldre på biblioteket att det finns ett behov av att arrangera sitt liv i en meningsfull

berättelse, att skrivandet kan vara terapeutiskt. *Berättare 1* och *Berättare 5s* skrivande kan ses som ett uttryck för det. *Berättare 6* kommer likt *Berättare 3* från ett ställe där hen skriver på grund av att hen inte kan låta bli. *Berättare 6* beskriver det som att hen måste få ut sina berättelser ur huvudet, ”Det blir verkligen en bröddeg som jäser. Okej, den måste ut nånstans.”

Kunskap om skrivande

Skrivskolor och andra skolor

> Att gå skrivarskola är jättespeciellt och det var liksom avgörande för mig. För det förstörde jättemycket. Men det gav mig också otroligt mycket. För att liksom åren efter skriv att jag pluggade skrivande då var den hära känslan av att få eller inte få skriva ännu starkare. (Berättare 1)

Berättare 1 ger uttryck för en skillnad mellan den kunskap som förmedlas i den akademiska miljön jämfört med folkhögskolan. ”Det är ju liksom den folkhögskoleviben ändå att man bara. Det var mycket mer liksom hitta sin röst och hitta sin kreativa, sin … amen, hur ska jag va som författare?” Medan den akademiska miljön var mer teoriinriktad och uppgifterna inte fria. Nyström (2016, s.4) menar att textsamtalet, som genererar kunskap om författandet och ger ingångar till drömmen om det levda författarskapet, är det avgörande momentet vid folkhögskolan (se också Swedenmark 2010, s. 14–15 angående skrivarskolor och dess status). Nyberg (2016) och Swedenmark (2010) visar att den praktiska kunskapen och- klokheten, *techne* och *fronesis,* ’veta hur’ och ’veta när’, fortfarande värderas högst i författaryrket: det är fortfarande ett hantverksyrke, till skillnad från bibliotekareieyrket som idag har gått mot en allt mer teoretisk utbildning och ingång till yrket, *episteme,* att ’veta att’.[14] När bibliotekarien Martina Tillbom (2016, s. 46, 51) diskuterar den ”oförberedda personalen” på biblioteken lyfter hon de dilemman som uppstår i den digitala eran, frågor som tidigare handlade om pappersboken handlar nu om e-böcker. Tillbom menar att när hon tog examen hette utbildningen, *Bibliotekarielinjen*, men att de som studerat senare har läst *Biblioteks- och informationsvetenskap*. Tillbom förstår tanken att vilja göra utbildningen mer akademisk, men tror att den tysta kunskap som tidigare förts över i praktiken går förlorad. Hon menar att hennes mer praktiska utbildning finns i bakhuvudet, även när samhälle och teknik tagit stora steg framåt, så lärde hon sig ’ett sätt att tänka’, att ’veta hur och när’, som fungerar oavsett system: yrket handlar fortfarande om bokkunskap (Tillbom 2016, s. 51). Bohlin (2009, s. 65–66) lyfter att man i arbetslivet idag tonar ner

[14] Se Svenaeus (2009, s. 21–22) för Aristoteles olika kunskapsformer.

betydelsen av praktisk träningen och gör fler utbildningar teoretiska. Han betonar att lärlingsskapet är undervärderat, att lära sig genom att härma någon annan. Till följd går den tysta färdighets- och förtrogenhetskunskapen, kunskapen som överförs från bibliotekarie till bibliotekarie, förlorad, vilket Tillbom (2016, s. 46) lyfter leder till känslan av oförberedd personal.

För *Berättare 2* driver nyfikenhet kunskapsinhämtning och gör att hen vågar leda författarsamtal. Nyfikenheten gjorde att hen sökte till kursen i textsamtalet, hen går skrivkurser för att hitta formen för skrivande på biblioteket. Sättet att prata om text vid textsamtalet, den praktiska kunskapen 'hur man gör', följer med in i bokcirkelsamtalet. *Berättare 2* kan leva med ett visst anspråk som bibliotekarie men menar att det egna skrivandet blir mer allvarligt, för det skrivna ordet finns kvar. Hen sätter fingret på att ett visst mått av mod krävs för att ta sig an den praktiska kunskapen och lära genom att göra. Hen poängterar att hen vågar försöka och inte är rädd för att misslyckas, ett mod som tycks vara förvärvat i arbetet. Walterson (2016, s. 36–42) beskriver ett vanligt servicedilemma på biblioteket när hon försöker att tillgodose en låntagares vaga behov men misslyckas och de förväntningar som finns på bibliotekarien. Walterson försöker ringa in sin kunskap och menar att hon som nyexaminerad bibliotekarie saknade modet att visa sin okunskap, att det inte bara handlar om den kunskap en har utan hur den förmedlas, både *techne* och *fronesis*. Hon konstaterar att använda sig av *fronesis*, praktisk klokhet, och hantera dilemman kräver att man känner sig säker och kunnig i sitt yrke. Utifrån *Berättare 2* och Waltersons berättelse dras slutsatsen att en bibliotekarie måste våga misslyckas för att senare kunna lyckas, bibliotekarien blir kompetent genom att vara nyfiken och våga prova. Nyfikenheten driver kunskapsinhämtning, mod förvärvas genom att praktiskt göra och lära längs vägen. Men det är svårt att erhålla modet 'att göra' i en teoretisk utbildning som kretsar kring att 'veta att' men inte att 'veta hur och när'.

Berättare 3 är bibliotekspedagog och har en masterutbildning som musiklärare och en som litteraturvetare. Hen lyfter att allt inte handlar om bibliotekarieutbildningen, men att de som gått den saknar pedagogik, att det i slutändan handlar om att möta människor, lära ut och hantera ledarskap. Det är utbildningen i pedagogik hen använt för att skapa övningar, hantera grupper och olika målgrupper. Utbildning i pedagogik kan anses vara av mer praktisk karaktär, vilket och andra sidan inte motsäger det andra bibliotekarier lyfter, att bibliotekarieutbildningen blivit allt mer teoretiskt och att något gått förlorat, snarare kanske understryker *Berättare 3* att pedagogik förutsätter praktisk kunskap och det kan ses som ett uttryck för att den praktiska kunskapen saknas i bibliotekarieutbildningen. *Berättare 3* värderar den skrivkunskap hen får genom internationella kurser högt, för att internationellt har genrelitteratur högre status och i Sverige finns ett motstånd mot *plottandet.* "Det är nästan som att man inte ens erkänner att det finns och att det ska att man måste lära sig det." Indirekt visar

även det på att det finns ett motstånd mot den praktiska kunskapen och hantverket, som till stor del handlar om att planera och utföra. *Berättare 3* får medhåll av Granwald (Forskningsdagbok, 19 mars 2025) som lyfter att redigerande är en bortglömd del av skrivandet och att vi borde prata mer om dramaturgi. Det är också därför Granwalds (2024) andra bok *Kreativt skrivande Fortsättningsbok i litterärt skapande* till stor del handlar om det ämnet. *Berättare 3* lyfter även vikten av det informella lärandet där den skrivande bibliotekarien lär sig genom att praktisera när hen fick ett uppdrag vidarebefordrat från en lektör, att läsa en persons bok och ge feedback. Enligt *Berättare 3* var uppdraget, ”helt ovärderligt, det lär mig ju så mycket mera än att läsa på och ta vilken kurs som helst”, och då fick hen bekräftelse på att hens kunskap hade stor betydelse för någon annan. Berättelsen visar att den skrivande personen är benägen att ta kurser och vidareutveckla sin kompetens på egen hand. I *Berättare 3s* fall går en stor del fritid åt att förkovra sig, något som inte alltid tas tas på allvar av arbetsgivaren där den ibland förutsätter att *Berättare 3* är glad att hen får utöva sitt fritidsintresse på jobbet. *Berättare 3* menar att det visar på en konstig inställning till skrivande som skrivande personer ibland möts av även i bibliotekarieyrket, där skrivhantverket om något borde tas på allvar.

Förändringen där bibliotekarien nu inte längre bara förmedlar böcker utan även skrivande kan kopplas samman med utvecklingen av bibliotekarieprofessionen. Professionen har gått från ett fokus på bok och bestånd, utifrån de föreställningar som var om en bibliotekarie på tidigt 1900-tal, till dagens biblioteksförmedlare, med mjukare kompetenser som relationella, entreprenöriella och didaktiska. Utvecklingen har riktat fokus mot användare och upplevelse till samskapande, som skrivaktiviteter på biblioteket (Jochumsen 2017, s.18–20). Utifrån förändringen där upplysningstanken inte längre har samma betydelse, väljer Jochumsen (ibid.) att inte längre tala om bibliotekarier utan biblioteksförmedlare. Utvecklingen ställer helt nya krav på digitalisering, förmedling och relation till användarna, där biblioteket blir ett rum för innovation, kunskapsdelning och det livslånga lärandet, särskilt för de lokala besökarna. *Berättarna* visar att att de möter förändringen på flera sätt, bland annat genom kompetensutveckling och förvärva den praktiska kunskapen inom skrivande de själva anser de behöver. Förhållningssättet överensstämmer med det Jochumsen (2017, s. 20) menar att en biblioteksförmedlare gör, den vänder uppmärksamhet mot ”’context’, ’connection’ og ’creation’”, och söker sig i praktiken mot förmedling av ett ”konglomerat af muligheder”, för upplevelse, lärande och skapande tillsammans. I strävan blir begreppet *biblioteksdidaktik* viktigt ur både analytiskt och praktisk synpunkt, vilket *Berättare 3* uppmärksammar.

Berättare 4 menar i sin tur att bibliotekarien måste träna sin praktiska skrivförmåga inom yrket och att det inte är något som lärs ut på utbildningen. Hen trycker på att i ett skrivande yrke som journalist lärs grunderna på utbildningen

men ’att skriva’ lärs på arbetsplatsen. Och förvånande nog för hen saknas skrivande helt i bibliotekarieutbildningen. Det visar på ett antagande att bibliotekariekompetensen och skrivande hör ihop, vilket Josefssons (2016, s. 34–36) studie om bibliotekariens skrivexpertis också antyder. Avsaknaden av skrivkunskap i bibliotekarieutbildningen gör att *Berättare 4* vill komplettera sin utbildning med en extern utbildning i skrivpedagogik. Dali, Lau och Risk (2015, s. 314–315) hävdar att kreativt skrivande borde inkluderas i bibliotekarieutbildningen, för att ta studenternas erfarenheter på allvar och göra studenten till en bättre berättare, det bidrar till kritiskt tänkande, något berättarna i den här studien håller med om och söker. Det går att anta att den nyexaminerade bibliotekarien skulle känna sig mer ’varm i kläderna’ om det fanns ett mer praktiskt fokus i utbildningen mer likt den gamla bibliotekarielinjen, vilket Tillbom 2016 s. 51 också trycker på. Journalistyrket passade *Berättare 4* av flera skäl, för att en av hens kunskaper är att ”läsa människor och vad dom vill säga.” ’Att läsa människor’ kan tolkas som en tyst kunskap hos *Berättare 4*, det Aristoteles (se Svenaeus 2009, s. 21) kallar *nous,* eller med ett enklare ord förnuftsinsikt, intuition, en känsla som förvärvas genom att en person praktiserat något så många gånger att det ’kommer av sig självt’ i den lyssnande processen. En kunskap hen med stor sannolikhet förvärvat efter lång tid i journalistyrket där hen intervjuat människor och lyssnat efter ’vad de vill säga’ vilket i slutändan resulterat i att hen kan förutsäga vad personen vill få fram. Denna tysta kunskap är överförbar till bibliotekarieyrket och hen får användning av kompetensen i mötet, ”Alltså dom säger bara att dom vill ha ett boktips och så måste man ta reda på vad det egentligen är och såhär som dom vill ha.” Förnuftsinsikt är en tränad praktisk förmåga, en tyst kunskap som förvärvas i serviceyrken när servicepersonalen ställer sig frågan: Vad är det egentligen besökaren vill ha och hur kan jag förhålla mig till det i min yrkesroll? Utifrån den inställningen till besökaren övas både *techne,* färdighetskunskap*, fronesis,* praktiska klokhet*,* och även *nous,* eller förnuftsinsikt (se Svenaeus 2009, s. 21 för Aristoteles kunskapsformer och Waltersons 2016, s. 36–42 resonemang om servicedilemmat). Framför allt övas det Walterson (ibid.) är inne på, *praktisk klokhet*, det som också benämns professionellt omdöme i litteraturen.

Berättare 5 är en motpol till *Berättare 3s* sätt att ta sig an den skrivande kunskapen, ’plotta’ och planera, och lyfter det *organiska skrivandet* som en alternativ modell, förknippad med Monika Fagerholm och begreppet ’tänka värld’. När externa skrivpedagoger kom till biblioteket fick det igång *Berättare 5s eget* skrivande och hen ansökte till Västra Nylands folkhögskola för Monika Fagerholm. Där samlade hen sitt fragmentariska skrivande till en helhet. Från utbildningen tar hen med sig uttrycket, ”Tänk inte text, tänk värld!” Och tar till sina skrivgrupper med sig att det inte handlar om vad som skrivs, men att det skrivs och att utforska de luckor som är. Granwald (2019, s. 24) lyfter Fagerholms

tips som spritt sig bland skrivande i Sverige, och menar att det hjälpt henne att lösa upp skrivblockeringar när fokus flyttas till att låta texten växa.

Berättare 6 har inte gått någon skrivkurs mer än kursen i skrivpedagogik vid Södertörns högskola. Hen har i grund en översättningsutbildning där hen lärt sig att skriva i översättningssammanhanget och menar att hen därför har en ’översättarhjärna’ som kodar och transkriberar text hela tiden.

Som stöd i det skrivfrämjande arbetet deltar berättarna i Regionbibliotekets skrivutbildningar, nätverk och expertnätverket i skrivande vid SBI. *Berättare 1* lyfter dagar med expertnätverket som ett tillfälle för ny kunskap och inspiration, att de aldrig blir färdiglärda. *Berättare 3* menar att den mänskliga kontakten vid träffarna är det som avgör om kursen slutförs eller inte, att möjliggöra feedback och känna vad det gör med ens skrivande är jätteviktigt. Även *Berättare 5* poängterar att den skrivande bibliotekarien aldrig blir fullärd, att den måste fylla på genom livet och *Berättare 6* uttrycker det som, ”Man ska bara skriva skriva skriva mer och mer och mer. Och man blir aldrig mätt liksom. Det är bara praktisk kunskap.” Hen menar att även om det är möjligt att lära sig skriva på skrivkurser är det viktigaste att praktisera själv. Bibliotekarien leds av tanken att man vill förmedla det Jochumsen (2017, s. 20) lyfter: sammanhang, samhörighet och skapande, ledstjärnan är utvecklingen mot biblioteksförmedlare. Det handlar inte (längre) om den kunskap som finns i böcker och bestånd, utan hur bibliotekarien förmedlar annan kunskap och upplevelser. Den praktiska hur-kunskapen, *techne,* blir allt viktigare när bibliotekarien håller i grupper och är något som saknas i bibliotekarieutbildningen när den åtminstone i Sverige blivit allt mer teoretisk samtidigt som folkbibliotekarieyrket blir allt mer praktiskt. Jochumsen (2017, s. 38–39) konstaterar att bibliotekarierna i Danmark till följd av nya krav och en ny syn på professionen allt oftare har en annan utbildning än från Danmarks Biblioteksskole, en skola som hade monopol på utbildningen till bibliotekarie vilket ledde till att bibliotekarien ofta var av samma bakgrund. Idag finns mer mångfald bland bibliotekarier när det går att rekrytera bibliotekarier med annan bakgrund. Berättarna visar att de löser sin skrivkunskapsinhämtning på egen hand när den praktiska kunskapen inte finns att tillgå i bibliotekarieutbildningen. Berättarnas sökande efter specialiserad praktisk kunskap leder till en breddning av kompetensen hos professionen.

Gemenskap och att skapa tillsammans

Berättarna visar att gemenskap är något skrivande människor söker. *Berättare 1* lyfter att det var något hen fann på skrivskolan§, och att det är något bibliotekarien kan bidra med genom att förmedla skrivcirklar. *Berättare 1* pekar mot det Jochumsen (2017, s. 39) menar att den digitala utvecklingen lett till, nya kompetenser och önskemål hos besökaren, där besökaren blivit både konsument och producent av kultur. Med andra ord: besökaren vill mer än bara låna böcker.

Den nya besökaren ställer nya krav när den blir en samarbetspartner och bibliotekariens roll skiftas mot *facilitator*, arbetet riktas mot att stödja besökarens möjligheter att vara medskapande (ibid.). *Berättare 1* känner glädje i att hålla på med gemensamma projekt med andra och ger exempel på en formgivare hen har i sin närhet, ”som tycker om att liksom jobba med att sätta text, illustrera och så, det är ju alltså jättekul att hålla på med projekt med henne liksom, för att då kommer man från olika håll.” *Berättare 1* beskriver även det kollektiva skrivandet när texten blev sömlös då hen och några vänner skrev tillsammans. Hen upptäckte att texten genom att svara på sig själv blev till en fortsättning. *Berättare 2* lyfter ett exempel när biblioteket samskapat genom att tonsätta vinnande bidrag i en skrivtävling. Att se sin konst genom den andres ögon och facilitera den kunskapen för att utvecklas tillsammans, kan ses som en tyst kunskap likt *Berättare 4s* kunskap om att ’läsa andra människor’. Det är en förnuftsinsikt eller intuition (Svenaeus 2009, s. 21). Det är också en tyst kunskap som stämmer överens med de kunskapskrav som ställs på yrkesrollen när rollen skiftar mot facilitator, där bibliotekarien är samskapare (Jochumsen 2017, s. 39).

Berättare 3 lyfter att den mänskliga kontakten och skrivkollegor är extra viktigt för skrivande människor då det är en ensamt. Hen ser alltid fram mot det personliga mötet, ”Och kunna ge varandra feedback och känna på vad det gör med ens skrivande, med ens texter, det är ju sånt som man kan inte bara titta på en youtubevideo.” *Berättare 3* menar att det inte finns en självklar plats för skrivandet, som det vid utövande av andra kulturella uttryck, särskilt inte för unga. Hofmann (2007, s. 48–50) visar att skrivverksamheten på bibliotek ofta används för att synliggöra unga i samhället, kanske beror det på att det saknas ett naturligt sammanhang för gruppen. Gustafsson (2021, s.74) menar att den ojämna tillgången till skrivande på bibliotek över landet speglar en ojämn maktfördelning över Sverige och är en fråga om demokrati, något både *Berättare 3* och *4* vill ändra. *Berättare 4* tar även upp den ofta bortglömda gruppen äldre. Hen berättar att man arbetat uppsökande och skapat en skrivgrupp på äldreboendet med inspiration från verksamheten i Östberga. Vid poesigruppen på Blomsterfondens äldreboende i Östberga vittnar äldre om de positiva effekterna skrivande har för dem och gläds över att ha hittat ett nytt intresse, poesin, i 80-års åldern, ”’Det är ett bevis på att våra gamla hjärnor är användbara till det mesta!’” säger en av de äldre (Israelsson 2024a, s. 35). *Berättare 4* berättar att det händer någonting när deltagarna läser upp sin egen text och när de hör andras, det vibrerar av kunskap runt bordet, ”Det är väldigt magiskt.” Ett exempel på när gemenskapen runt bordet bidrar till att forma ny kunskap tillsammans.

Berättare 5 och 6 lyfter vikten av skrivvänner, något *Berättare 6* upptäckte att hen saknade först när hen deltog i skrivpedagogutbildningen. Det handlar om att diskutera text med andra för att utveckla hantverket, även om *Berättare 6* samtidigt är ambivalent till att dela skrivandet med andra. Skrivvänner och

litterära sällskap kan ha olika betydelse som kunskapsbärare, men det finns ett som kom att ha en avgörande betydelse för utvecklingen av fantasygenren, Tolkiens *The Inklings*. Sällskapet träffades på torsdagar hos C.S. Lewis och åt lunch på en pub på tisdagar, de diskuterade historia, sagor och myter, språk och litteratur, men läste också sina texter högt för varandra (Johansson, 2009, s. 36). I (det akademiska) sällskapet fanns experter på nordiska språk, Tolkien, och andra med omfattande bibelkunskap (ibid., s. 36–37). Sällskapet är ett exempel på där gemenskap och högläsning blir kunskapsbildande.

Vid gruppintervjun lyfts att skrivgruppen ger glädje och gemenskap, ”Nu känner vi varandra för att vi har delat nått personligt samtidigt som vi inte pratar om det utanför rummet. Man har som en hemlighet tillsammans.” (*Berättare 3*). Skrivandet skapar gemenskap rekordsnabbt, varje uppläsning är en gåva, ”Plötsligt har dom stickat sockor till varandra och varit hemma på brunch.” (*Berättare 4*) *Berättare 5* lyfter glädjen i att hitta gemenskap tillsammans med barn och se förhoppning i deras ögon. Gemenskap är också att känna sig tillräckligt trygg för att öppna upp och dela en del av sig själv, ”Man pratar hela tiden om hur svårt det är med att dejta. Ingen som säger hur läskigt det är att dela med sig om texter.” (*Berättare 6*). Berättarna visar flera exempel på när kunskapsbildning tar plats i skrivcirklar, i gemenskapen, vid högläsning och att deltagarna tar med kompetens till bordet. Bibliotekarien är en facilitator, gruppen skapar tillsammans, även bibliotekarien är delaktig. Både bibliotekarien och besökaren längtar efter att få träffas. *Berättare 2* lyfter att biblioteket som plats fått en större betydelse under pandemin och att gjort det tydligt hur viktigt gemenskapen är för människan. Transformation från att vara en mer passiv samling med böcker, till en aktiv mötesplats för erfarenhetsutveckling, ett informellt rum för lärande, kreativitet och inspiration för att stärka medborgaren är något som fortgått långt innan pandemin. Det är den politiska kursen biblioteket styrt in på (särskilt i Danmark) menar Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012, s. 586), när de blev ombedda att utveckla en modell för folkbiblioteket. Arbetet resulterade i *Four spaces model*, fyrarumsmodellen (egen översättning) med inspirationsrummet, läranderummet, mötesplatsen och det performativa rummet. Inbyggt i modellen är antagandet att bibliotekets övergripande syfte är att stödja erfarenhet, deltagande, innovation samt vara stärkande (ibid., s. 589). Att stärka medborgaren och stödja den i att erhålla socialt kapital, tar Lundhaard Andersen och Hygum Espersen (2017, s. 128–129, 132) fasta på när de diskuterar hur biblioteket kan arbeta samskapande i biblioteksrummet och lokalsamhället. De menar att det finns ett nytt samarbetsmantra som diskuteras som en ’collaborative turn’ på biblioteket. Mantrat tar avstamp i moderniseringen av den offentliga sektorn och demokratin: medborgaren ska få vara medbestämmande och delaktig, men den mynnar också ut i tanken om kunder och varor och att kunden (besökaren) är med och skapar

varan. I berättelserna är det svårt att se denna direkta koppling till en vara, även om det finns tankar om att skapa produkter, som en antologi eller tonsätta poesi tillsammans med besökaren.

Berättelserna om skrivandet på biblioteket visar att biblioteket är en arena för olika typer av samskapande där *Berättare 1* lyfter det kollektiva skrivandet, *Berättare 2* lyfter författarsamtalet, *Berättare 3* att skapa en arena för unga, *Berättare 4* en arena för äldre och *Berättare 5* och *6* vikten av skrivvänner. Berättarna visar att de tänjer gränserna även långt utanför biblioteksrummet och även arbetar uppsökande. Berättarna lyfter gång på gång den förmedlande, vägledande och faciliterande kompetensen, som bildar den biblioteksdidaktiska trekanten (Hansen 2017, s. 64). Samskapande ställer krav men erbjuder en öppen utforskning av både besökaren och bibliotekariens kompetenser och de synergieffekter som uppstår mellan dem. Det är en ny faciliterande kompetensprofil, där bibliotekarien inte är expert utan ställer sig vid sidan av besökaren, samtidigt som den går från att arbeta för, till att arbeta med besökaren. Det kräver relationskompetens och konturerna av kompetensprofilen syns i samarbetet mellan besökaren, bibliotekarien och andra aktörer (Lundhaard Andersen & Hygum Espersen 2017, s. 143–145). När bibliotekarien samskapar använder den sig av fyrarumsmodellens olika rum i olika omfattning. Inspirationsrummet är estetiskt eller kulturell erfarenhet och bidrar till allmänbildning. Läranderummet bidrar till att utforskning och att besökaren själv är med och definierar sina lärandebehov i en informell miljö där man utforskar tillsammans. Mötesplatsen erbjuder en arena där människor med olika intressen eller bakgrund kan mötas. Den skapar utrymme för att stärka medborgaren att bygga socialt kapital och det performativa rummet etablerar möjlighet till kreativ utveckling och samskapande när bibliotekarien och besökaren utvecklar nya lösningar tillsammans (ibid., s. 147–148). När berättarna visar den gemenskap skrivande (på biblioteket) ger, talar man om klistret mellan de fyra rummen. Det är tydligt att fyrarumsmodellen används och att tänket genomsyrar berättelserna, eller med Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012, s. 595) ord, modellen används som grund för att artikulera folkbibliotekets roll i ett demokratiskt samhälle. Berättarna använder sig medvetet eller omedvetet av byggstenarna i modellen när de planerar sina aktiviteter och resonerar om skrivandets värde på biblioteket. Bibliotekariens praktiska kunskap blir högst relevant när hen rör sig mellan de olika rummen.

Skrivteknisk kunskap

Den skrivtekniska kunskapen ryms i stort under färdighetskunskap, eller Aristoteles *techne* (Svenaeus 2009, s. 2021). Det är en kunskap förvärvad genom praktisk övning, men där även teori *episteme,* är ett sätt att lära sig. Berättarna beskriver många olika sätt för hur denna kunskap förvärvas, utvecklas från

barndomen till senare i livet och inom ramen för verksamheten. Det står klart att det till största del är en kunskap som förvärvas utanför arbetet som bibliotekarie, genom andra yrken som journalist eller skribent, och på fritiden. I grund kräver den skrivtekniska kunskapen många timmars övning något som berättarna menar att det inte finns tid till i arbetet. Samtidigt leder bibliotekariens grupper till att kunskapen utvecklas när man praktiserar tillsammans.

Flera av berättarna har bloggat som barn, men även som vuxna och i arbetet, för att reflektera över sitt skrivande, lärande, litteratur och kreativitet eller för att förmedla. Berättarna lyssnar på poddar, ser videor och använder andra kanaler som fackböcker för att utveckla sin kunskap. Flera poängterar att läsning är avgörande för att lära sig. *Berättare 6* menar till och med att det räcker med läsning som enda källa för att lära sig att skriva en bok.

Berättare 2 beskriver att bokcirkeln väckt nyfikenhet på skrivhantverket. Samtalen är som ett textsamtal och de två formerna smälter samman, ”Det är ju också kreativt att även om det inte är skrivande i sig, men det är just i textsamtalet att hur man kan närma sig en text” och beskriver en värld där algoritmer styr val av böcker, förmedlar. *Berättare 2* menar att en bokcirkel där låntagaren själv inte valt boken utmanar föreställningen hos den vad den är och inte är för läsare. Textsamtalet lär en se bortom bra och dåligt. Kanske går vi tillbaka till barndomens fascination över, ”Hur fan gör man liksom? Hur fan kan dom ha hittat på allt det här?” *Berättare 2* menar att många tar sig rätten att ha en åsikt om författarens sätt att skriva och att det ofta handlar om tanken på att någon ’suttit och skrivit’. *Berättare 2* visar att bokcirkelsamtalet utvecklar bibliotekariens färdighetskunskap, att tala om text, men riktar också blicken mot nyfikenheten och att våga prova själv.

För *Berättare 3* är skrivteknisk kunskap extra betydelsefullt. Hen har en filosofi kring kreativitet som börjar i samlandet där hen knyter ihop saker hen gillar. Hen menar att även om det två personer samlar är detsamma, så är sättet de sätter ihop det unikt. I urklippsboken kopplas den skrivtekniska kunskapen samman till en berättelse och blir ett instrument att förmedla kunskap. *Berättare 3* har samlat på sig skrivresurser i snart tjugo år, ”I det här huvudet finns extremt mycket skrivteori.” Hen menar att det känns skönt att få utlopp för sin kunskap men att hen fått jobba på att inte ta med allt till biblioteket. Hen tar den specialiserade kunskapen till sin bisyssla och bidrar till utveckling av den skrivande bibliotekarieprofessionen genom Regionbiblioteket och SBI. *Berättare 3* visar att det finns en gräns för hur mycket kunskap bibliotekarien kan förmedla till ’vanliga besökare’, att nästa steg blir att förmedla kunskap inom professionen.

Berättare 4 som kommer från journalistiken definierar skrivteknisk kunskap som en verkstad där hen ska snickra ihop texten. Det är ett sätt att ta sig an text och ett hantverk hen inte riktigt kan sätta fingret på. Hen skriver en råtext, flyttar stycken, ’hör texten i sitt huvud’ och redigerar. ”Ofta känner jag instinktivt vad

som saknas.” Här anknyter *Berättare 4* till ett gehör för text, att höra vad som saknas eller att ”det är sånt som sitter på nått vis i fingrarna nästan.” Hen beskriver en praktisk kunskap som genom det extensiva utövandet lett till en intuition för text, det Aristoteles namnger *nous* och som av Svenaeus (2009, s. 20–21) beskrivs som förnuftsinsikt. Förmågan väcks instinktivt genom görandet.

Berättare 5 lyfter glädjen i att få veta hur barn ser på skrivhantverket, att bibliotekarien lär sig mycket av barnen i bokdiskussionen. Hen menar att den för att nå ett utbyte kan lägga upp läs- och skrivgrupperna på olika sätt. Att läsa olika böcker och berätta om dem för varandra fångar nya infallsvinklar och barnen är med och förmedlar kunskap till varandra.

Under gruppintervjun reflekterar *Berättare 6* över sin utvecklingsprocess. Hen menar att när hen sätter pennan mot pappret och skriver så är det ett träningspass för hand och hjärna. Hen skäms ibland för sina texter, men konstaterar att hen egentligen borde jubla, med övning och tid har hen blivit bättre. ”Jag har gjort det själv. Jag har slagit rekord mot min egen hjärna.”

Mimesis, att härma

Ett pedagogiskt grepp *Berättare 1* tar med sig från skrivskolan är att härma för att lära. Där skrev hen både av text och lyssnade på skrivlärarna när dom sa ”Ta, ta. Det känner jag att jag också säger […] låna, ta, sno.” Begreppet mimesis, ursprungligen från Aristoteles (1994) lärs ut vid skrivskolor, som ett sätt att bryta skrivblockering. Granwald nämner det som en metod för att lära genom att kopiera sin favoritförfattare (Forskningsdagbok, 19 mars 2025). För Aristoteles (1994, s. 14–16) var mimesis detsamma som att skriva. Betydelsen har pendlat mellan imitation och skapelse och nu används termen intertextualitet istället för text, ’sprungen ur’ andra texter. Något *Berättare 1* tangerar, ”Det kanske är en ganska hårfin linje i att inspireras och härmas, jag vet inte. Jag tycker om att härmas, jag tycker man får göra det”, men lyfter baksidan, att hen blir modfälld när hen läser en poet hen tycker om och känner: Varför ska jag skriva när jag aldrig kommer kunna skriva så? Det är då bra att påminna sig Aristoteles (1994, s. 65) ord, diktaren är en efterbildare, precis som en målare. *Berättare 4* ger likt *Berättare 1* uttryck för en rädsla att härma. Hen lärde sig att skriva berättelser genom att kopiera texter och stilknep från minnet, det hen kallar ’rip-off’. Hen kopplar samman härma med tillåtelsen att få skriva, det finns en oro kvar att hen fortfarande kopierar meningsbyggnader och stilknep. Samtidigt lyfter hen härmandet som ett sätt att starta processen och undvika skrivblockering, ”Ofta vet man ju inte var man ska börja utan då får man ju sitta och skriva av folks citat och sen plötsligt har man börjat skapa med det.”

Mimesis har bäring i förhållande till tyst kunskap: Aristoteles *techne*, Nordenstams färdighetskunskap, lärs genom praktisk träning, när lärlingen härmar mästaren (Bohlin 2009, s. 58–61). På så vis sätter *Berättare 1* fingret på nyckeln

till praktisk kunskap: att härma är ett sätt att få fatt på den tysta kunskap som går eller gått förlorad.

Även *Berättare 3*s filosofi om kreativitet har gemensamma drag med att härma, hen härmar genom att samla och sätter ihop det till något nytt och unikt. *Berättare 5s* tankar liknar *Berättare 3s* resonemang. Hen beskriver att skrivkunskap är något som växer fram genom livet, ”Man kan läsa hur många böcker om skrivande som helst. Men det är ens egen väg man måste gå.” Den skrivande möter dörrar längs vägen, öppnar dem, formas av människorna hen möter och av dörrvalen. Dörrarna kan ses som en metafor för skrivlivet, hen gläntar, observerar, väljer, likt *Berättare 3s* samlare. *Berättare 6s* resonemang ligger ännu närmare *Berättare 3s* filosofi om kreativitet. Hen namnger det ’Fantasins språk’. Hen menar att skrivkunskap är att lära sig ’fantasin språk’, som i sin tur är att koda, skapa, beskriva och att måla, att hitta språket för det ’hen har i huvudet’. *Berättare 6* menar att vår fantasi och hur vi kodar är unikt: orden kommer ut på olika sätt. Enligt berättare *Berättare 6* behöver den som skriver lära sig att förstå sin egen hjärna och fantasi på egen hand, det är inget den lär sig i skolan, det är en skrivkunskap men också en konst. Resonemanget visar en tydlig koppling till tyst kunskap, att skrivkunskap både är en färdighetskunskap men också en tränad varseblivningsförmåga, en konst som att odla rosor (Bohlin 2009, s. 62–64, 69). Både *Berättare 3* och *Berättare 6* skriver fantasy. Inom fantasygenren nämns ibland begreppet ’mytgrytan’ som är det hopkok av (litterära) erfarenheter författare har och som kommer till uttryck i det verk den skriver, till exempel kunskap från grekisk mytologi eller bibeln.[15] Tolkien är förebild för genren genom hans utbyggda sekundärvärld och litterära sällskap. Tolkiens tankevärld bottnar i språket och är enligt (Sjögren 2023, s. 128–129) inte så underligt då hans akademiska vardagsliv ägnades åt språkforskning. Språket var hans stora kärlek, det var det första han uppfann. I ett brev till en vän berättar Tolkien att han när han var uttråkad i sitt akademiska arbete klottrade ned en rad om en hobbit i en håla i marken. Han låter ordet ’hobbit’ gro och ur det växer berättelsen fram. Sjögren (ibid.) menar att ordet ’hobbit’ härbärgerar varelsernas vara eller som *Berättare 6* uttrycker det, den enskilda människans unika fantasispråk. *Berättare 6* lyfter också att en utmaning med att härma kan ses i fanfiction. I fanficition är karaktärerna någon annans skapelse och att det är svårt att förhålla sig till någon annans tankebana. *Berättare 6* skriver helst inte fanfiction men imiterar stilknep hos författare och lyfter att en skrivgruppdeltagare använder AI för *prompts*, inspiration.

Vid gruppintervjun reflekterar *Berättare 3* över ’fantasins språk’ och att det är något särskilt som uppstår när hen inte skriver på andras premisser, utan

[15] Konceptet med ’mytgrytan’ stötte jag först på i samband med kursen ”Att skriva fantasylitteratur” vid Linnéuniversitet och den inspelade föreläsningen: Alkestrand, M. (2016) Föreläsning. Fantasy: Utmärkande drag och historik del 1 och del 2. Línnéuniversitet.

upptäcker sitt eget, ”Att förstå vad man vill är en så viktig del av att vara människa. Det fria skapande hjälper på ett särskilt sätt.” *Berättare 4* återgår till tanken om ’rip-offs’. Hen menar att det hindrar när hen ska skriva en längre text, ”Jag vet inte om det är okej att vara en författare som helt bygger på sitt verk på beståndsdelar tankar och idéer hämtade från andra.” *Berättare 5* lyfter hur vi härmar redan som barn, jollrandet, orden, intryck från människor runtomkring oss och lyfter genom exempel det *Berättare 3* och *6* varit inne på: att den enskilda människans språk är unikt. ”När jag är ute på en promenad får jag bilder ord i mitt huvud, tar intryck” men menar att alla känner och hör olika, ”I helgen träffade jag några skrivkompisar. Vi läste för varandra. Och alla hade vi helt helt olika texter.”

Berättare 3 uppmanar *Berättare 4* att hen inte ska hålla sig själv tillbaka och menar att hen som fantasyförfattare ofta får höra, ”Åh, det är bara, dom härmar varandra. Det kommer aldrig någonting nytt.” *Berättare 3* är tydlig med att skapa inte handlar om originalitet, utan att konstnärer har olika erfarenheter och använder det,

> ”Den här nya liksom konstellationen av saker den är liksom bara DIN och jag tänker att det här med att kreativitet handlar om att skapa nånting ifrån ingenting. Det är nån det är liksom en föreställning som hela vår liksom civilisation har som jag tror håller så otroligt många människor tillbaka från att våga. För det är liksom att som att det är inte lov att låta sig inspireras eller låna nånting eller. Jag vill liksom vända mig mot hela den här originalitetsgrejen som gör det så himla svårt för människor.”

Berättare 3 menar att ju mer hen arbetar på något, ju fler unika kopplingar skapas och ju mindre rädd behöver hen vara för att inte vara originell. *Berättare 4* kontrar med ett ordspråk, ”Vi står på jättarnas axlar” och menar att skrivande borde ha tankesättet forskningen har, där det faller sig naturligt att man bygger vidare på någon annans forskning och låter texten tala med en annan text. *Berättare 5* fyller på med ett exempel om en släkting som var författare och hade ett referensbibliotek. När *Berättare 5* ärvde dens böcker fann hen anteckningar i dem där släktingen noterat var han tagit inspiration ifrån. Det påminde *Berättare 5* att författarskapet är ett hopkok av ens eget litterära liv: hur hen levt, de människor hen haft omkring sig, vad hen läst och vill läsa. Några avslutande ord från *Berättare 6* om härmandets kraft,

> Men jag säger såhär. Det är inte så att det hära att gå en kurs för att lära sig strukturen på en novell, säg deckarstrukturen. Det är bara en plus. Men du behöver inte det om du redan läser. Det är min övertygelse för att. Det du behöver för att skriva din egen berättelse är, ta en bok, läs den och sen härma den bara. Om du vill ha den specifika genren. Eller så bara skriv fritt.

Att förmedla skrivande

Förmedling är ett centralt begrepp på biblioteket och betyder i vid mening *att tillgängliggöra* (Höglund 2000, s. 5–6). Det skiljs ibland på direkt eller indirekt förmedling och förmedlingsnivåer. Direkt förmedling är den förmedling som sker

till besökaren när besökaren konsulterar bibliotekarien i faktafrågor och indirekt förmedling är aktiviteter på biblioteket. Förmedlingsnivåerna är exponering, förmedling och kuratering, där exponering kan likställas med att synliggöra och kuratera med att arrangera (Eriksson 2017, s. 160–163). Berättelserna rör sig i första hand kring indirekt förmedling där skrivaktiviteterna sker i grupp och på förmedlingsnivån, förmedling. Förmedlaren gör det Eriksson (ibid.) menar förmedling handlar om i biblioteksrummet, den förmedlar något till den andra genom att tillföra något, något som kräver dubbel kompetens, att både veta något om det som ska förmedlas och kunna anpassa det som förmedlas till mottagaren. Biblioteksförmedlaren kan anta många former till exempel kulturförmedlaren, den specialiserade förmedlaren, den som arbetar med besökarens sociala behov och informationsförmedlaren. Förmedling får sin betydelse när det praktiseras i verksamheten (Hansen 2017, s. 60–61). Berättarna visar många exempel på hur termen används i förhållande till skrivverksamheten på folkbiblioteket. I den biblioteksdidaktiska trekanten handlar det om förmedling av kultur till besökaren för att stärka upplevelse, fördjupa och öppna kulturvärlden för dem (ibid. s.64).

I berättelserna likställs ofta kunskap och inspiration. Bibliotekarien förmedlar inspiration likväl som kunskap och det finns egentligen inget sätt att särskilja begreppen. *Berättare 1* lyfter att det som är det viktigaste att förmedla i arbetet är det lustfyllda och det gör hen genom genom att uppmuntra till olydnad i en läs- och skrivkombinerad cirkel. ”Jag vill liksom inte att det ska bli så, jag sitter på kunskapen och jag ska lära er nått, för det är inte så det är. […] Vi ska skriva tillsammans, vi ska liksom inspirera varandra” och konstaterar att vi folkbildar varandra. Folkbildninsgstanken uttrycks av bibliotekarien Frida Ulvegren vid poesigrupperna i Östberga som att gruppen ’folkbildar tillsammans’. Ulvegren lyfter att en av de äldre beskrivit Ulvegrens uppväxtplats Södermalm under en annan tid genom poesin. Platsen beskrivs sinnligt, med doften från stearinljus och våt ull i Katarina kyrka, vilket lett till att Ulvegren fått ett helt nytt sätt att se på miljöerna hon går i varje dag, en vidgad horisont (Israelsson 2024a, s. 34–35). Bornemark (2020, s. 194, 197) menar att estetiska färdigheter glöms med åldern, det som kan uttrycka med ord och generaliseras tar överhanden och människan behöver därför träna sig i att stanna kvar i sinnesintryck. Hon lyfter att konstnären kommer utifrån, ser det andra inte ser och att den genom den gestaltade erfarenheten närmar sig den egna; av konsten får den hjälp att stå inför nya (icke-vetande) horisonter, se nytt och fånga det viktiga när avstånd växlas och rollen skiftar mellan att agera och se på. Som ett resultat växer omdömet. Poesigruppen i Östberga är ett exempel när konstnärligt skapande stärker folkbildning och lokalsamhälle. Konsten bidrar med kunskap om hur något såg ut, doftade och knyter banden till det livslånga lärandet, det gör att den praktiska kunskapen inte går förlorad. Ulvegrens fynd är också ett exempel på det som kallas *serendipitet,*

att finna en oväntad kunskap ej planerat för. I biblioteksammanhang kan fyndet ske både fysiskt och digitalt, eller genom de mänskliga kontakterna på biblioteket. Genom ett informellt lärande vidgas besökarens- eller bibliotekariens förståelsehorisont (Björneborn 2017, s. 180, 185). Ulvegren beskriver att hon fann oväntad kunskap om sina barndoms kvarter i texter av andra, ett ögonblick hon återkommer till i tanken efter att ha upplevt serendipitet och fann en kunskap värdefull för henne (Israelsson 2024a, s. 34–35). *Berättare 3* visar genom ett annat exempel att hen inte förstått att hens kunskap varit så värdefull för andra och att det kändes ’bra i magen’ när hen upptäckte det. För *berättare 3* var det en oväntad kunskap att kunskapsförmedling kan ha så stort värde för andra. Björneborn (2017, s. 184) menar att serendipitet har stor betydelse för hur saker upptäcks och lärs genom livet och kopplar samman begreppet med innovation och konst. Det sker serendipitet när vi samarbetar med tillfälligheter. Björneborn (2017, s.185) resonerar vidare att det är viktigt att ta tillfället i akt på biblioteket och använda det informella lärandet i arbetet som bibliotekarie, då så mycket som 80% av lärandet är informellt lärande och det passar bibliotekets ej kravfyllda och lustbetonade miljö. Att skapa rum för möjlighet till serendipitet ökar bibliotekets legitimitet och även attraktionskraft (ibid. s. 207).

Berättare 2 ser skrivkunskapen i vidare bemärkelse och kopplar samman den med förmedling, det är ett sätt att marknadsföra biblioteket och locka besökare genom ’hyfsad’ och lättillgänglig svenska, det är hur information organiseras för att: ”Man vill förmedla liksom.” Hen uttrycker att hen var bra på språk i skolan, kanske inte grammatiken men: ”Jag kan liksom se eller höra.” Ett gehör för språket kan tolkas som en tyst kunskap, Aristoteles *nous* (se Svenaeus 2009, s. 20-21) intuition, eller en tränad varseblivningsförmåga som Bohlin (2009, s. 74, 76) uttrycker det, som i *Berättare 2* fall tycks vara sprunget ur hens extensiva läsning och kreativa sida som ung. *Berättare 2* menar att som jury i skrivtävlingar lär bibliotekarien sig att läsa texter och se det unika, den skrivpedagogiska kunskapen att se något och ge det en knuff i rätt riktning kommer fram (Swedenmark 2010, s. 15).

Berättare 3 lyfter att litteraturen är en spegel där människan kan förstå sin egen tid, menar att unga har förmågan att föreställa sig någonting annat och det är något mänskligheten behöver för att vända den negativa samhällstrenden. Med det vill hen förmedla den utopiska fantasin, att få folk att känna att de är värdefulla och bli en motkraft mot de rädslor som finns. Stenmark (2016, s. 79, 84) problematiserar en bibliotekaries gränser, välvilja, och menar att bibliotekarien ofta får ett förtroende av besökaren som ibland sträcker sig längre än vad som är tänkt. Hen ställer sig frågan om hen upprätthåller osunda förhållanden när hon ställer upp på mer än ’vad hon borde’. Stenmark (2016, s. 86) vänder sig till filosofen Levinas och ansvaret om den andre, och citerar Levinas ”’från det ögonblicken *den andre* ser på mig, är jag ansvarig för honom, utan att ens behöva

ta det ansvaret; ansvaret för honom *åligger* mig'". (Levinas 1988, s. 112 i Stenmark 2016, s. 86). Stenmark kommer inte fram till något bestämt men undrar om inte ansvarstanken mer är ett ideal än något att uppnå (ibid., s. 90). *Berättare 3* visar en vilja utöver den vanliga att hjälpa och genom sin skrivande verksamhet bli en motkraft. Föreställningen om att motverka samhällskrafterna ter sig utifrån Stenmarks resonemang tydligare, det är mer av ett ideal än ett verkligt mål.

Berättare 4 berättar att hen lärde sig mycket om skrivande när hen och en kollega läste varandras texter. Hen förmedlade kunskap utan att ha de formella orden för det. *Berättare 4* menar att kursen i textsamtalet adderat ett icke-värderade tänk kring text och att om hen hade haft den kunskapen tidigare, hade hen gjort annorlunda när hen förmedlat sin kunskap då. Idag vill *Berättare 4* 'förlösa' besökaren i sitt skrivande och vill att den ska uppleva en känsla av att det bara kommer, hen vill förmedla ett *flow*. Berättare 4 har ett *gehör för text* som resulterar i ett *flow.* Hen vill på så vis förmedla sin intuition för skrivande genom de knep hen lärt sig i yrket för att sätta igång skrivandet, som att härma (Svenaeus 2009, s.20–21; Bohlin 2009, s. 74, 76). Önskan om att nå *flow* är något hen tar med sig till skrivkursdeltagarna på biblioteket: "hitta det här som man kanske inte själv visste att man hade inom sig liksom". Det liknar den tanke Swedenmark (2010, s.15) lyfter om den ultimata kompetens hos en skrivpedagog, att hitta det unika hos den skrivande personen och förmedla nästa steg till den. Önskan tycks också hänga samman med det både *Berättare 2 och 4* poängterar att skrivande människor står inför, tanken att 'det måste bli något' av texten. "Det ska inte bli nånting vill jag att folk ska känna att man kan säga." (*Berättare 4*). Hen ger med de orden uttryck för Strömquist (2007, s. 25) önskan om att rikta bort blicken från slutprodukten för en bättre skrivpedagogik.

Berättare 5 har en pragmatisk inställning till förmedlandet, hen gör det antingen genom att göra en praktisk uppgift, eller berätta och hen har alltid resonerat att kunskap delas med varandra för arbetsglädjen. *Berättare 6* använder litteraturförmedling i sina skrivgrupper och blev 'frälst' av textsamtalet, att få se när någon utifrån förstår texten hen skrivit. Hen beskriver också hur hen tar sig an en horisont av icke-vetande på egen hand på ett annat sätt,

> Lika som mitt läsande har skrivande alltid varit ett sätt att fly och hitta på nya saker, nya bättre världar. Nya bättre ventiler. Mer spännande saker. Liksom och om jag inte själv kan uppleva sådana äventyr då får mina karaktärer göra det. Och jag speglar mig i dom. Förflyttar mig i dom. *Berättare 6*

Tillåtelsen att få skriva

Alla berättarna berör tanken om tillåtelse att få skriva. *Berättare 1* ger exempel från sin *skriv ditt liv*-verksamhet, "Jag märker att dom ofta dom deltagarna fastnar mycket i att dom vill. Så är det ju också när man skriver om sitt liv. De fastnar ju i minnen […] Eller att dom fastnar i liksom texten. […] Och att jag försöker liksom

förmedla på ett sätt att såhär vi bryr oss inte om om texten blir bra. Eller såhära. Vad är ens det? […] Vi bryr oss om att texten är.” *Berättare 1* lyfter att biblioteket kan vara en plats för det kravfria skrivandet: här kostar det ingenting och då behöver insatsen inte maximeras. *Berättare 2* återkommer genom sin skrivberättelse till tvekan på sig själv som skrivande person och avsaknad av drivet för att få ha det som yrke och *Berättare 3* älskar berättelser men en inre kritiker gömmer sitt ’fula tryne’ bland glädjen, ”För mitt hinder var liksom att jag skrev litegrann tyckte det var dåligt, la ner det, väntade på den här stora idén och allt liksom skulle bara falla ner i mitt huvud liksom och allt klart och sen kunde jag börja skriva en jättebra roman.” *Berättare 3* uppmanar att inte göra som hen. Hens erfarenhet är att killars inre kritiker är starkare än tjejers och att bibliotekarien därför får jobba med att ’låsa upp dem’. Skillnaden mellan könen menar hen etablerar en kultur där det är tjejerna som tar plats på den litterära arenan. För killar är det läskigt att gå in i en skrivgrupp. De verkar tänka att en författare ska vara genialisk på sin egen kammare, en historisk föreställning om om författarskapet. *Berättare 3*s visar genom sin berättelse att hen både vill förmedla en tillåtelse att skriva, men också ett sammanhang för att motverka tanken om att skrivandet är en ensam syssla. Att ’låsa upp dem’ liknar *Berättare 4s* tanke om att ’förlösa’, en tyst kunskap hos skrivpedagogen som beskrivs som den ultimata kompetensen av Swedenmark (2010, s. 15): med Kårsnäs ord, ”’att se någonting och ge en puff att hitta fram i rätt riktning’”.

Berättare 4 uppger att hen känt att författaryrket inte är något det går att bli. Trots det drömmer hen om att skriva en ’långsam och vemodig’ roman, men tvivlar på sin förmåga. Samtidigt vill hen förlösa människor i sitt skrivande för att ’folk har en onödig respekt’ för skrivandet. Hen vill att besökaren ska uppleva en känsla av att det bara kommer, vill förmedla ett *flow.* Hen menar att bibliotekets viktigaste roll är att just vanliga människor ska få närma sig skrivande och att det ska bli en folkrörelse. *Berättare 6* beskriver flow såhär, ”För mig är skrivkunskap att kunna öppna sitt huvud och låta tankarna flöda på papper.” *Berättare 6* tar med att hen brinner för berättande in i arbetet, ”Att jag hittade en räddning i skrivandet och vill att andra också ska hitta det. Att skrivande är för alla som har papper och penna och en idé”. *Berättare 6* beskriver att hens fåtölj ger tillåtelse att skriva, det är ett tryggt rum där hen kan skriva, huvudet öppnar sig och pennan flödar. Hens roll som skrivfrämjare är att visa deltagarna kraften i fantasin, att inte skämmas för skrivandet. *Berättare 4* beskriver att hen tar med en ’låt gå mentalitet’ till skrivverksamheten, att det inte handlar om att bli publicerad. Skrivande är ett sätt att tänka, agera, bilda; det är ett sätt att finna meningen med livet. Hen menar att människan kommer framåt i tolerans- och demokratifrågor, som att läsande öppnar världar utåt, ”så öppnar skrivande ju världar inåt på det sättet.”

Vid gruppintervjun reflekterar berättarna om tillåtelsen att få skriva. *Berättare 3* funderar över att det kan vara en identitetsfråga som står i vägen för skrivandet,

”Är jag en som skriver eller inte? Istället för att det får tillhöra alla.” *Berättare 4* undrar om att inte kunna leva utan sitt skrivande hör ihop med myten om konstnärsgeniet som lever sin konst. Känner målare så, eller är skrivandet mer personligt och bringar fram den typen av tankar, funderar hen. *Berättare 5* konstaterar att hen skriver för att må bra och för att få andra att må bättre. I sitt arbete ser hen många som kommer in ensamma men som lämnar tillsammans med någon annan, tack vare skrivandet. ”Skriva är något som länkar samman.” *Berättare 6* undrar om den skrivande inte kan ta sig rätten att skriva dåligt och att ha det som hobby, ”Varför är kulturen berättigad endast när den för maten på bordet?” Hen ifrågasätter tanken att det inte skulle vara möjligt att vara riktigt bra på många saker som Leonardo da Vinci.

Berättare 4 menar att biblioteket har en viktig roll i att göra skrivandet tillgängligt, ”och så kommer dom dit och upptäcker att det var ju ganska bra. Alltså man behöver ju inte vara bra. Det är det dom upptäcker.” *Berättare 6* fyller på att biblioteket också måste finnas till för de som drömmer, ”Man får ha två ansikten tyvärr.” *Berättare 3* frågar sig hur bra biblioteket egentligen är att förmedla att skrivandet är tillgängligt, att det är de som redan tror på sig själva som vågar. Hen lyfter fram att namn på skrivverksamhet kan vara av betydelse, som *Skrivkul,* ”det tycker jag låter så fint.” *Berättare 6* menar att det är bra med *Skrivkul*, men att hen gärna skulle se att biblioteket tillgängliggör skrivande på nästa nivå, ett alternativ till folkhögskola som kräver förkunskaper, för att vara en demokratisk arena. *Berättare 4* driver grupper i kreativt skrivande på avancerad nivå, men menar att det finns en gräns för hur kvalificerat det kan vara vara eftersom hen saknar skrivpedagogutbildning. Gustafsson (2021, s. 76) lyfter att det kvalificerat skrivande på biblioteket saknas och att det kan ha att göra med att bibliotekarien känner sig osäker på sin kompetens eller är rädd att ställa krav. Berättarna visar både och, bibliotekarien är mån om att skrivandet ska vara tillgängligt men visar att det finns en gräns för kompetensen även om Josefsson (2016, s. 34–36) framhåller att hans studie antyder att bibliotekarien ser en koppling mellan bibliotekets skrivaktiviteter och bibliotekariekompetensen. Att det mer kvalificerade skrivandet helt saknas stämmer däremot inte (längre). *Berättare 3* lyfter att det finns ungdomar i hens skrivgrupper som kommit så långt att de skickat färdiga manus till hen, ytterligare ett exempel på att det kvalificerade skrivandet finns på biblioteket även om man inte benämner det så.

Det skrivfrämjande arbetet

Länken mellan läs- och skrivfrämjande

Berättarna är rörande överens om att den läs- och skrivfrämjande verksamheten hänger ihop. Att läsa är viktigt för skrivandet är föga överraskande, kanske mest

känd är Stephen Kings ord: ”Om du vill bli författare är det två saker du måste göra hela tiden: läsa mycket och skriva mycket.” (King 2000, baksida). Mona Kårsnäs slår fast att läsandet är grunden för allt, för att lära sig hur texten är uppbyggd, för att växla perspektiv, för att kunna läsa texten som den är skriven av någon annan, med det lite diffusa slutresultatet, ”För att kunna skriva medvetet om det omedvetna.” (Swedenmark 2010, s. 15). Skrivpedagogen Malin Isaksson menar i sin tur att läsande föder skrivande och tvärtom, det är ett slags dubbeldörrar. Det undersökande synsättet på läsning och text kan göra det lättare för personer som har svårt att läsning, det skapar inspiration, men det kan också vara en hjälp på vägen mot slutprodukten (Israelsson 2024b, s. 50).

Berättare 1 berättar, ”Att skriva är ett sätt att få folk och läsa. Typ. Och att skriva är ett sätt för mig att läsa och vice versa.” Och vidare: att arbeta läsfrämjande på biblioteket är också att arbeta skrivfrämjande, i poesigrupperna sker både, gruppen läser först och skriver sen utifrån det som lästs. Hen tänker på det ansvar biblioteket har att vara ett öppet offentligt rum, förmedla läsning och en meningsfull fritid. *Berättare 2* beskriver en fascination för skrivhantverket sprunget ur läsandet och menar att det är många av låntagarna som är intresserade av skrivande, att biblioteket till och med har en hylla för kreativt skrivande (handböcker, essäer). *Berättare 3* menar att när läsförmågan går ner så är skrivande en lustfylld ingång, ”att få lov att utforska sitt eget, sin egen fantasi och sitt eget liksom fria skrivande, som inte är liksom att nån ska komma in med rödpennan efteråt”. Hen menar att läsandet av egna och andras texter ger en naturlig koppling till att läsa texter på nya sätt och möjlighet att diskutera hantverket i litterära diskussioner om mellanskiktet. När förmågan att förstå avancerade texter går ner öppnar sättet att prata om skrivandet upp för ett läsande som behövs, att läsaren vågar lita på att författaren kommer leda in en på en plats den vill vara. Det gör att besökaren vågar greppa pennan, är demokratifrämjande. *Berättare 4* säger, ”För mig är läsande och skrivande intimt förknippade med varandra till den punkt att jag knappt vet var det ena börjar och det andra slutar.” och lyfter liknande tankar som Berättare 1,

> Och att om man är en läsande människa så tycker jag att man också kan vara en skrivande människa och läsande hjälper ju då skrivande enormt. Men skrivandet kan också hjälpa läslusten liksom. Att man blir liksom mera sugen på att läsa. *Berättare 4*

Granwald lyfter att bibliotekarier kan göra skrivandet läsfrämjande genom personliga boktips, det är den största skrivskolan att få, ett personligt boktips som ger inspiration att skriva vidare (Forskningsdagbok, 19 mars 2025). Det kan te sig som svårt att vara tvungen att läsa för att skriva men *Berättare 4* tipsar att hen läser ganska mycket halva böcker, tills att hen får en känsla av boken och lyfter att bibliotekariens roll inte är att vara den som har läst mest, ”Vi ska ju bara kunna förmedla litteraturen.” Eriksson (2017, s. 162) stämmer in och menar att

förmedlaren inte behöver ha en djup eller självupplevd kunskap om texten som förmedlas, utan kan ha inhämtat information om texten på annat sätt, till exempel genom paratexter, texter om texter. *Berättare 5* beskriver en länk mellan läsandet och skrivandet och uppmanar,

> Att läsa, läsa, läsa det har ju jättemycket med skrivandet att göra. Att se vad funkar. Vad funkar inte. Jag tycker nog när man jobbar såhär på bibliotek så ser man ju liksom ganska snabbt vad är det jag själv gillar. Vad gillar andra. Det är svårt att förklara men ju fler böcker man läser ju snabbare hittar man guldkornen liksom. *Berättare 5*

Berättare 5 beskriver det på samma sätt som när sjuksköterskan ’känner på sig att patienten är sjuk’ (Bohlin 2009, s. 55), en kunskap som inte kan formuleras efter regler och är tyst. Genom erfarenhet och praktik känner hen på sig intuitivt vad besökaren vill ha och hen ser vad som funkar och inte funkar när hen skriver, även om det egna skrivandet inte blir exemplariskt för det. *Berättare 6* vidareutvecklar att läsandet lärt hen skrivandet och ju mer hen läser, ju mer kan hen om skrivande. Hen trycker på att barnet lär sig läsande och skrivande parallellt och att skrivande därför kan vara ett sätt att främja läsandet.

Biblioteksrummet och att leda en grupp

Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012, s. 589) har utvecklat fyrarumsmodellen för att förklara bibliotekets olika rum. De fyra rummen, inspirationsrummet (uppleva), läranderummet (upptäcka), mötesplatsen (delta) och det performativa rummet (skapa), opererar tillsammans med fyra övergripande mål för biblioteksverksamheter: erfarenhet, egenmakt (empowerment), delaktighet och innovation (Jochumsen 2017, s. 41, 43).

Berättare 1 leder en poesigrupp och en *skriv ditt liv*-verksamhet. Hen har förvärvat praktisk kunskap om hur en grupp skriver tillsammans, där deltagare i gruppen har olika inställning till skrivandet, ”Det kanske också bara är ju fler skrivande personer man möter desto mer lär man sig om vad skrivande är för många.” Men också att bibliotekarien inte får vara rädd för den dåliga stämningen, det är en del av grupprocessen. *Berättare 1* uttrycker tanken om att de folkbildar varandra, ”Att jag som då ledare inte leder utan att jag bara okej, ansvarar för att ta fram böckerna och liksom styra samtalet men att vi gemensamt, och att jag också, jag lär mig ju saker hela tiden på dom här grupperna.” Det finns en förväntning från deltagaren att den ska lära sig något, ”Vissa i vår skriv eller poesigrupp säger ju också: Åh jag har inte börjat med läxan än. De kallar det för läxan snarare än skrivuppgift liksom.” Det framgår att besökaren är medveten om läranderummet i fyrarumsmodellen och förväntar sig att hen ska lära sig något när hen deltar. Kårsnäs uttrycker i yrkessamtalet med Swedenmark (2010, s. 15) att skrivhandledaren inte ska tro att den ska stå där och lära ut någonting. Swedenmark utvecklar resonemanget och jämför med traditionell undervisning

där läraren är subjekt och studenten objekt och menar att i skrivgruppen startar istället en process med många subjekt inblandade. *Berättare 1* uttrycker att hen bara är ett ytterligare subjekt i gruppen, i rummet. *Berättare 6* visar liknande tankar när hen beskriver sig som en facilitator, ”Vi skapar kunskap tillsammans genom att diskutera saker. Det är inte jag som har lösning. Vi hittar de tillsammans. Sen jag vägleder.” Både *Berättare 1* och *Berättare* 6 beskriver den nya bibliotekarierollen, facilitatorn, där bibliotekarien är samskapare med besökaren (Jochumsen 2017, s. 39).

Berättare 2 lyfter att vara samtalsledare för en bokcirkel är en praktisk kunskap hen förvärvade under sin ungdom när hen spelade rollspel. *Berättare 3* beskriver att erfarenheten har gett hen flexibilitet. Det bästa är att inte överplanera skrivträffarna, utan ha en lyssnande attityd till gruppens behov. Hen intar olika pedagogiska roller, för barn håller hen ordning i klassen, för att undvika tystnad hos ungdomar ger hen den någonting konkret och för äldre kommer hen med mer teori till bordet. I tanken finns spår av Aristoteles *nous,* eller en intuition (se Svenaeus 2009, s. 21 och Bohlin 2009, s. 74) i sättet *Berättare 3* resonerar kring att ’se vad som händer i rummet’ och möta olika människor med olika planering. Det är en kunskap som bygger på att erfarenheten kommer leda hen genom skrivträffen och i rollen som gruppledare. *Berättare 3* berättar att skrivgemenskaper handlar om att uppmuntra människors egna röster, inspirationsrummet. Vid en *skriv ditt liv*-verksamhet handlar det om att få uttrycka sin egen historia, det performativa rummet, och lyfter ett eget exempel på kunskap som lämnas till eftervärlden med hens farmors självbiografi som blev en musikal för att farmorn var den enda som beskrev en särskild plats på 1920-talet.[16] *Berättare 4* beskriver att hen i början kunde känna sig ’uppstissad’ medan hen efter något år som bibliotekarie med skrivgrupper kan lägga upp gruppen mer instinktivt och kunskapen att leda byggts upp. Hen lyfter att bibliotekarien måste lära känna deltagarna och bottna i sig själv, tro på att den kan leda. Hen poängterar vikten av att veta vad skrivandet gör med oss och att det saknas i utbildningen, ”Det var ju inte ett ord om det på bibliotekarieutbildningen, det var ju ingenting om skrivande […] Nu känns det lite som vi uppfinner hjulet.” Hen berättar vidare att när gruppen högläser för varandra känner hen att det vibrerar av kunskap, en magisk känsla, att det händer något i varje människa när de högläser och lyssnar till andra. Wåhlin (2024, s. 23) delar insikter från skrivrummet på biblioteket och lyfter uppläsningsrundan som ”kittet och sprakandet, som själva gemenskapen och läkandet”, ett annat sätt att säga att något magiskt sker när texter delas. Högläsning knyter an till Samuelssons (2021) tankar om varför vi skriver där hon lyfter momentet som ett starkt instrument till att nå erfarenhet och

[16] Vanligt förekommande aktivitet på biblioteket som handlar om att nedteckna sina minnen eller berätta sin historia. Kan förekomma i olika utföranden och kallas ofta *Skriv ditt liv.*

kunskap. *Berättare 4* märker att folk kommer till biblioteket av olika skäl, den ena vill fylla en bok med sina minnen, medan den andra vill bearbeta dem, men trots olika bevekelsegrunder har de kunnat mötas ändå. Vissa blir överraskande av att de blir så accepterade. Biblioteket visar sig som ett rum där besökaren får lov att vara som den är. *Berättare 4* rör sig mellan de fyra rummen och beskriver att besökaren kommer till biblioteket av alla skäl, för att mötas, få inspiration, skapa och lära.

Både *Berättare 3* och *Berättare 5* började med skrivverksamhet i grupp efter att de haft externa skrivpedagoger på biblioteket. *Berättare 5* tänkte att hen från början skulle hålla i gruppen och presentera information, men att det mer har kommit att handla om att skapa ett tryggt rum genom att finnas där och lotsa deltagarna. ’Det trygga rummet’ lyfts ofta i skrivande sammanhang och handlar om att skapa en tillåtelse att skriva och för att uppnå det är det viktigt att trösklarna är låga, att dörrarna är öppna och att det är kravlöst (Israelsson 2024c, s.87). Att skapa det trygga rummet är en förvärvad kunskap för bibliotekarien. Enligt Israelsson (ibid.) behöver gruppledaren jobba på acceptans och tid för samtal för att uppnå det. *Berättare 5* poängterar att alla gruppdeltagare inte mår bra och att hen brukar uppmana, ”Tänk på att det här som sägs här i rummet stannar här.” Vid textsamtalet finns tankar om ett tryggt rum genom uppmaningen att lämna värdeomdömen utanför rummet och fokusera på texten (Granwald 2019, s. 203–205). *Berättare 5* anser att det är bra att fånga upp barn- och unga tidigt, kanske när de är elva år, för att det ska finnas möjlighet att bygga upp förtroende och gemenskap genom skrivandet. Under gruppintervjun lyfter *Berättare 5* att gemenskap snabbt skapas när gruppen stänger om sig i rummet och adresserar hur de känner. Alla berättarna är inne på hur speciellt skrivrummet är och att det är en vanlig känsla i skrivsammanhang. *Berättare 4* fyller i att deltagarna kommer varandra väldigt nära i skrivrummet, att det går fortare än i en bokcirkel och att de snabbt släpper prestationskravet för att de vill något så starkt, de vill skriva.

Berättare 6 gör en sista reflektion om rummet, hen ser biblioteket som demokratins rum och jämför med biblioteket i Italien där det fortfarande bara är ett rum med ’dammiga’ böcker. Det viktigaste för *Berättare 6* är att vara lyhörd och stimulera konversation, att vara ett bollplank för gruppen även om bibliotekarien i de bästa av världar också vill vara inspirationen. Skrivandet ska vara kravlöst. Och inställningen bär frukt när personer i hens läsgrupp vill delta i hens skrivgrupp och skapar en länk mellan läsande och skrivande.

I berättelserna framstår det som självklart för bibliotekarien att skapa ett tryggt rum för det som inte finns, skrivandet, vilket särskilt lyfts av *Berättare 3*. Rummet och hur gruppen leds är nära sammanflätat, med ett tryggt rum löser sig mycket av sig självt. Jochumsen (2017, s. 42) menar att samhällsutveckling ställer stora krav på biblioteket som ett rum där besökaren kan uppehålla sig, men som också kan stödja mötet med andra. *Berättare 2* är noga med att lyfta att pandemin

bidragit till synen på hur viktigt biblioteket är som mötesplats. Jochumsen (ibid.) lyfter att den upplevelsecentrerade utvecklingen också ställer ökade krav på biblioteket att erbjuda en mer kreativ och inspirerande förmedling för att stå sig i konkurrensen med andra aktörer på marknaden, vilket till exempel *Berättare 6* lyfter. Hen tycker att biblioteket också borde vara för dem som drömmer om något mer, ett mer kvalificerat skrivande som man så vill.

Att göra skrivandet till norm

Berättarna visar att de vill ha skrivande på biblioteket, men att det är resurskrävande. För att få resurser tar de av sin egen fritid, utbildar sig vidare och söker pengar till olika projekt. *Berättare 1* berättar att de är på väg att starta ett projekt som handlar om att fånga upp ungdomar i lokalsamhället för att skapa en meningsfull fritid för dem. De har fått pengar från Kulturrådet för att arbeta med läsning i socioekonomiskt utmanade områden och för att locka försöker de jobba med musik. Musik är också ett kreativt skrivande, ett vidgat textbegrepp menar *Berättare 1* och skulle fått medhåll av självaste Aristoteles (1994, s. 29) som anger att efterbildning hör till vår natur, liksom även musik och rytm och att det är uppenbart att versmått är ett segment av rytmer. *Berättare 4* lyfter att en dröm är samla folk i lokalsamhället, skapa en antologi tillsammans genom att låta människor skriva sina kapitel och att som bibliotekarie ha textsamtal för att bidra till textens utveckling. Men det är en resursfråga och det är oklart hur mycket skrivpedagogresurs ett sådant projekt skulle ta. *Berättare 4* lyfter även tanken om att förmedla skrivande till gemene man direkt i biblioteksrummet, precis som biblioteket gör med läsande, för att göra skrivandet till norm. I grund blev *Berättare 4* folkbibliotekarie för att hen vill göra skillnad, för att samhället ser ut som det gör, något som genomsyrar *Berättare 4*s skrivberättelse. Det är samma drivkraft som gör att hen vill bli skrivpedagog: för att stärka bibliotekarierollen. *Berättare 6* vill normalisera skrivandet på biblioteket, att besökaren kommer till biblioteket för att skriva, precis som barn kommer för att pyssla. Hen lyfter kreativt- och reflekterande skrivande men också textsamtalet som olika sätt att erbjuda mer avancerat skrivande till besökaren. Textsamtalet erbjuder en möjlighet att bredda verksamheten där deltagaren investerar tid och energi. *Berättare 6* menar att det finns en poäng att utbilda flera bibliotekarier att vara textsamtalare. Det borde ingå en skrivkurs på biblioteket för att hjälpa folk att läsa och prata om sin text. Hen menar att det är demokratifrämjande: besökaren får lära sig att skriva vad den tycker och göra sin röst hörd. Det borde vara norm! ”Dom borde komma hit och förväntas sig att det finns nån skrivverksamhet. Men det är ett paradigmskifte som måste ske med tiden kanske.”

Slutdiskussion

Perspektiv på skrivande

Berättarna skriver för att förstå sina tankar, sin omvärld och för att formulera sig. Det är ett sätt att tänka och tankarna behöver få komma ut. Skrivandet och läsande är intimt sammanlänkade, skrivandet bottnar i ett läsande. Det finns en kärlek till berättelser och en tanke om att det kreativa är och ska vara roligt, gärna utan fokus på slutprodukten. Det finns också en förhoppning om att hitta ett *flow* som leder till en upptäckt av något berättaren inte visste fanns. Varför berättaren skriver har många gemensamma nämnare med varför berättaren blev bibliotekarie: läsningen, berättelser och kreativitet. Det finns också en stark koppling till tillåtelsen att få skriva vilket beskrivs på olika sätt, till exempel genom en inre kritiker som hindrar den skrivande personen. Därför vill bibliotekarien ge tillåtelse att skriva.

Kunskap om skrivande

Berättarna fortbildar sig genom skrivskolor och kurser i skrivande. Att vara nyfiken och våga prova driver kunskapsinhämtning. Berättarna söker en form för skrivandet på biblioteket, svaret på frågan ’hur man gör’ men också inspiration och kunskap i sitt eget skrivande. De lär sig skrivkunskap genom att praktisera och genom att misslyckas tränas det professionella omdömet. Berättarna visar flera exempel på hur den skrivande kunskapen lärs i praktiken, en nyckel är samtalet om texten. Samtalet sker på flera sätt, till exempel genom bokcirkelsamtalet men också genom att läsa andras texter, ge respons på och samtala om dem, mer likt skrivskolans textsamtal. Samtalet om text sker både inom yrket och utanför det, enskilt och i grupp.

Berättarna ser inte sig själva som färdiglärda vilket följer samhällets syn på det livslånga lärandet och konstaterar att det saknas pedagogik och skrivande vid bibliotekarieutbildningen. *Techne* och *fronesis,* ’veta hur’ och ’veta när’, värderas fortfarande högt i författarutbildningen och yrket till skillnad från bibliotekarieutbildningen och yrket som lutar sig mer mot *episteme,* ’att veta att’ (Svenaeus 2009, s. 21–22). Till följd riskerar den tysta färdighets- och förtrogenhetskunskapen som överförs från bibliotekarie till bibliotekarie gå förlorad (Bohlin 2009, s. 65–66). Att sakna tyst kunskap kan leda till en känsla av

att vara oförberedd hos bibliotekarien. Berättarna löser därför sin kunskapsinhämtning på egen hand, för att kunna förmedla ett skapande sammanhang till besökaren. När bibliotekarien söker den praktiska kunskapen, *techne,* att veta hur, där berättarna utgår från nya tankar om förmedling, som textsamtalet, breddas kompetensen hos professionen.

Skrivandet är en ensam syssla och en skrivgemenskap är därför något skrivande människor söker men kan vara ambivalent till. Att dela texter är en gåva men det är samtidigt svårt att ge av sig själv. Ett tryggt rum krävs, att skapa det trygga rummet kräver erfarenhet. Berättaren och besökaren vill både skriva gemensamt på sitt enskilda projekt, men även kollektiva texter och i grupp. Gemenskapen ger kunskap och inspiration, 'kunskapen kokar runt bordet'. Den nya typen av besökare på biblioteket vill mer än att bara låna böcker och ställer nya krav på bibliotekarieprofessionen; besökaren är en samarbetspartner och bibliotekariens roll skiftar mot facilitator men samarbetet dem emellan ger synergieffekter. Fyrarumsmodellen har utvecklats med inspirationsrummet, läranderummet, mötesplatsen och det performativa rummet som ett sätt att se på bibliotekets nya riktning (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen 2012, s. 586). Berättarna rör sig mellan alla fyra rum. De visar att biblioteket är en arena för olika typer av samskapande, för unga och för äldre, men berättaren tänjer också gränserna och arbetar uppsökande utanför bibliotekets väggar. Gemenskapen är klistret mellan rummen och även till rummet utanför biblioteket.

Berättarna och forskning lyfter fram att det inte finns en jämn tillgång till skrivande över landet och visar exempel på när biblioteket kan bli en självklar plats för det skrivande som inte finns någon annanstans, till exempel skrivande för unga och äldre (Gustafsson 2021, s. 74; Hofmann 2007, s. 48–50). *Skriv ditt liv*-verksamheterna är exempel på hur biblioteken skapar en plats för äldre. Det är till nytta både för den enskilda personen genom en meningsfull fritid, och till samhället i stort, det bidrar till det livslånga lärandet. Det bidrar även till bibliotekets roll som kunskapsinstitution och som en plats som främjar demokrati och fri åsiktsbildning. Om biblioteket jobbar mer aktivt uppsökande för att nå dem som inte har någon naturlig plats för det kreativa skrivandet bör en jämnare tillgång till skrivande över landet kunna uppnås. Berättarna och forskning ger uttryck för att gemenskap och en deltagandekultur är bland det viktigaste i skrivverksamheten och något bibliotekarien värdesätter i sitt arbete (Josefsson 2016, s. 34–36; Bramstång & Brühl 2022, s. 31–33; Hofmann 2007, s. 48–50).

Skrivteknisk kunskap kan närmast likställas med färdighetskunskap, Aristoteles *techne* (Svenaeus 2009, s. 20–21). Skrivteknisk kunskap lärs genom praktisk övning. Det är en kunskap som till största del lärs genom andra delar i livet än i utbildningen till och- i arbete som bibliotekarie även om kunskapen utvecklas när

berättaren praktiserar tillsammans med besökaren på biblioteket. Berättarna tar sin skrivtekniska kunskap från att själv ha skrivit bloggar men också genom att lyssna på poddar, se videos, läsa skrivhandböcker, genom att själva utöva hantverket eller att ha haft ett skrivande yrke. Att ha utövat hantverket under lång tid väcker en instinktiv förmåga i arbetet med texten, 'det sitter i händerna'. Bibliotekarieyrket och samtalet om boken väcker intresse för skrivhantverket och ger kunskap på köpet. Även skrivteknisk kunskap lärs tillsammans i skrivgrupperna. Man brukar säga att man inte kan få för mycket kunskap, men skrivteknisk kunskap är undantaget som bekräftar regeln. Mängden skrivteknisk kunskap som förmedlas till grupperna behöver därför begränsas och istället förmedlas vidare inom professionen eller komma till nytta på annat sätt. Läsningen är avgörande för att lära sig den skrivtekniska kunskapen.

Att härma är ett sätt att få fatt på tyst kunskap. *Techne,* färdighetskunskap, lärs genom att härma likt det lärlingen gör när den härmar sin mästare (Bohlin 2009, s. 58–61). Att härma är också ett sätt att få fatt på den kunskap som gått förlorad när kunskapsbäraren ej längre finns kvar. Berättarna härmar som ett sätt att lära och för att bryta skrivblockering, att starta skrivprocessen. Att härma har historiskt gått att likställa med att skriva, men har idag en tydligare koppling till inspiration med begreppet intertextualitet (Aristoteles 1994, s. 14–16). Berättarna känner sig osäkra på var gränsen går mellan att härma och kopiera. Trots det är härmandet något berättarna tar med sig till sina skrivgrupper och uttryckligen arbetar med, som en del av förmedlingsbegreppet och ett sätt att lära. Vid gruppintervjun framkommer tankar om att ju mer och djupare en person jobbar på sin text, ju mindre rädd behöver den vara för att kopiera. Originaliteten kommer på köpet ju fler egna kopplingar som görs till tidigare verk. Begreppet mimesis har ett värde när berättarna resonerar om sin kreativitet. Det är ett sätt att skapa, det är att samla och att göra unika kopplingar mellan det som samlats. Det är att hitta språket för det som finns i huvudet och få ut det på papper. Det går till och med att dra det så långt som att säga: För att skriva en bok, är det bara läsa en bok i samma genre och härma den.

Berättelserna visar att bibliotekarien befinner sig i ett gränsland mellan kunskap och inspiration och visar många exempel på hur termen *förmedling* används i skrivverksamheten. Berättarna har bred syn på begreppet förmedling: från att vara en praktisk konkret handling till en mer abstrakt önskan om att förmedla ett 'flow' eller genom att förmedla, bidra till förändring i samhället. Berättarna förmedlar genom att marknadsföra verksamheten utåt men också genom praktiska skrivuppgifter i gruppen. De menar också att det är inspiration som förmedlas och inte kunskap om vad som är rätt eller fel skrivande. De antar ett icke-värderande förhållningssätt i förhållande till texten, tankar som i sin tur 'förmedlats' till bibliotekarien via kurser i till exempel textsamtal. Berättarna förmedlar också

genom att folkbilda tillsammans med besökaren: då sker kunskapsutbytet mellan alla deltagare i gruppen inklusive bibliotekarien vilket bidrar till att omdömet växer hos bibliotekarieprofessionen. Hos berättaren finns en önskan om att förmedla något mer, att öppna en dörr till en ny föreställningsvärld hos besökaren (vidga horisonten), särskilt hos den unga generationen. Det finns en tro på att skrivandet är ett kraftfullt verktyg och att bibliotekarien genom att förmedla skrivandet kan bidra till att motverka negativa samhällstendenser.

Berättarna vill ge sina besökare tillåtelse att skriva, den tillåtelse de själv känner att de inte haft. De vill bidra med en lust och förmedla en tro på att det går och är tillåtet att skriva, till bibliotekets besökare men också till andra skrivpedagoger. Skrivpedagogens roll är att vara en facilitator, en möjliggörare, för att besökaren ska få känna tillåtelse att få skriva. Det beskrivs som att ’låsa upp dom’ eller ’förlösa’, en knuff i rätt riktning med målet att det leder till ett ’flow’. Berättarna förmedlar att det viktigaste inte är att texten blir bra, utan att skriva, även när det finns en inre kritiker som sitter på axeln eller den skrivande känner andra hinder. Berättarna förmedlar det kravfria skrivandet, att skrivandet är ett sätt att tänka och är utvecklande. Skrivandet har ett egenvärde – det öppnar världar inåt och det går att komma framåt i demokrati- och toleransfrågor. Skrivandet länkar samman människor.

Berättarna anser att det är viktigt att skrivandet är tillgängligt för alla men är intresserade av att bedriva verksamheter med mer kvalificerat skrivandet. De kopplar det till bibliotekets demokratiska uppdrag, att biblioteket ska vara för alla även för de som drömmer. Bibliotekarien är i grund inte utbildad skrivpedagog vilket i slutändan drar en gräns för det mer kvalificerade skrivandet på biblioteket.

Skrivberättelserna visar att berättarna tänjer på biblioteksbegreppet *förmedling* i skrivverksamheten som i grund handlar om att förmedla kultur (Hansen 2017, s. 64). Berättarna rör sig mellan att förmedla kunskap och inspiration och vill förmedla något mer, ett utopiskt tankesätt, serendipitet eller ett skrivflow. Och de vill att besökarna och bibliotekarien folkbildar varandra genom att ge tillåtelse att skriva. Den här studien indikerar att berättarnas eget sökande efter praktisk kunskap där berättarna vidareutbildar sig själva utifrån nya tankar om förmedling, leder till ytterligare breddning av kompetens hos professionen.

Det skrivfrämjande arbetet

Kunskap om skrivandet bottnar i läsandet och de två hör ihop, det är svårt att avgöra var det ena börjar och vart det andra slutar. Att skriva ses som ett sätt att läsa och att läsa kan vara ett sätt att skriva, de två föder varandra. Berättarna menar att skrivandet, att få utforska sin egen fantasi kan vara en lustfylld ingång till läsandet och behövs när läsförståelsen minskar. Att läsa mycket gör att bibliotekarien får en intuitiv känsla (en tyst kunskap) för vad besökaren vill ha.

Att läsa mycket är tidskrävande, men det finns knep, ett kan vara att läsa delar av böcker, tillräckligt mycket för få ett 'hum om' och på så vis kunna ge boktips, förmedla. Att läsa mycket skapar också förutsättningar för det egna skrivandet, det garanterar inte ett exemplariskt skrivande, men skapar en grund för att bli författare.

Berättelserna visar att skrivverksamheten rör sig mellan alla rum i fyrarumsmodellen och det är tydligt att berättaren tagit inspiration från modellen när de planerar verksamheten på biblioteket. Bibliotekarien anlägger ett fokus på att besökaren ska få uppleva, upptäcka, delta och skapa när den kommer till biblioteket. Arbetet som bibliotekarie handlar om mötet med människan. Den skrivande kunskapen förutsätter kunskaper om hur grupper hanteras, leds, lyhördhet och hur ett tryggt rum skapas. Kunskapen lärs praktiskt i arbetet på biblioteket genom att bibliotekarien träffar människor, hör vad de vill och vad skrivande är för dem. Grupper på biblioteket och utanför lär sig den skrivande kunskapen tillsammans med bibliotekarien. Bibliotekarien och besökaren folkbildar varandra i processen runt bordet, högläsning synliggör erfarenheten. Bibliotekarien fungerar som en facilitator, eller vägledare till kunskap om skrivandet snarare än en traditionell lärare som ska 'lära ut' det den kan. Skrivgemenskapen handlar om att uppmuntra varandras röster snarare än att något särskilt ska läras ut eller läras. Erfarenheter från livet, till exempel rollspel och vara spelledare, är en kunskap som är användbar när bibliotekarien håller i skriv- eller bokcirklar. Erfarenhet skapar flexibilitet. Ju mer berättaren lär sig, ju lättare är det att ha rätt förväntning på gruppen och sig själv som ledare. Bibliotekarien tränar sin hur-kunskap och sin varseblivningsförmåga (intuition) när hen leder grupper – lär genom att göra och utvecklar en förmåga att 'ta om hand om andra människor' i grupp.

Skrivandet och betydelsen av skrivandet saknas i bibliotekarieutbildningen, bibliotekarien får lära sig själv och berättarna känner ibland att man uppfinner hjulet. Mötet med andra skrivpedagoger för kunskap och inspiration är viktigt. Dali, Lau och Risk (2015 s. 298, 314–315) argumenterar för att kreativt skrivande ska inkluderas i bibliotekarieutbildningen för att den egna erfarenheten är viktig. Det kreativa skrivandet gör bibliotekarien till en bättre berättare men bidrar också till kritisk tänkande, individualitet, lärande och kreativitet, alla viktiga egenskaper i bibliotekarieyrket.

Bibliotekarien vill göra skrivande tillgängligt och till norm. Besökaren bör kunna komma till biblioteket och förvänta sig skrivande, både direkt i biblioteksrummet, men också indirekt i mer kvalificerade skrivgrupper som kräver engagemang från deltagaren. Textsamtalet kan vara en metod för att lyfta det kvalificerade skrivandet på biblioteket. Vad är bibliotekariens roll i skrivverksamheten? Berättarna menar att bibliotekarien är en facilitator, en

möjliggörare, och att det genomsyrar hela biblioteksarbetet. Det är i grund ett serviceyrke, med *Berättare 6s* ord,

> Jag finns här för att hjälpa dig. För att inspirera dig att läsa. För det är inte jag som lär dig läsa och sånt. Jag går till en hylla och bara här är boken som skulle kunna passa dig, varsegod. Jag bara vägleder till boken som likaså som jag vägleder i skrivandet. Men det är du som tar steget och lånar boken. Eller skriver. *Berättare 6*

Praktisk- eller tyst skrivkunskap?

Den praktiska skrivkunskapen är att veta att *episteme,* veta hur, *techne,* och en tränad varseblivningsförmåga, *nous*. Den skrivtekniska kunskapen bottnar i teori (skrivhandböcker) men när den tränas, 'sitter i händerna'. I vissa fall leder den till att bibliotekarien tränar sin praktiska klokhet (fronesis), när hen folkbildar tillsammans runt bordet och omdömet växer i processen. Den personliga tysta kunskap som framkommer i berättelserna är bland annat,

Fantasins språk och hur berättaren kodar språket och förstår sin egen hjärna, som presenterat av *Berättare 6. Berättare 3* rör sig kring en liknande tyst kunskap i sin 'filosofi för kreativitet', och beskriver att det börjar med samlaren men att sättet saker som samlats sätts ihop på är unikt från person till person.

Flow, som beskrivet av *Berättare 4*. Något 'magiskt' händer när texten flödar ut genom fingrarna. *Berättare 4* startar flödet genom att skriva av intervjusvar, härmar och så sätter det igång.

Gehör för text, som beskrivet av *Berättare 2* och *Berättare 4.* De kan inte grammatik men kan se eller höra hur det ska vara. Uttryckt av *Berättare 4*,

> Jag insåg nog rätt tidigt att jag är bra på att skriva. Att jag ser hur det ska vara. Alltså. Jag kan ju inget om grammatik. Men jag hör ju och ser hur det ska vara på ett sätt som jag kanske tänkte. Det tror jag också har med allt läsandet att göra.

Förmågan 'att höra' bottnar i extensiv läsning, en tränad varseblivning från läsandet som nyttjas vid språkbearbetning. Ett vanligt knep är att högläsa texten för att få fatt på där texten låter fel. *Berättare 4* uttrycker att läsningen är "det är grunden till hela min, all min kunskap."

Att läsa människor (och vad dom vill säga) som beskrivet av *Berättare 4,* är en tränad varseblivningsförmåga som bland annat kommit av att hen intervjuat människor i sitt arbete som journalist. Intervjuandet har resulterat i att hen kan förutsäga vad personen vill få fram, en kompetens överförbar till bibliotekarieyrket när en besökare vill ha ett boktips och bibliotekarien måste ta reda på vad det är besökaren egentligen vill ha. En tyst kunskap som liknar

förmågan att ’läsa andra människor’, är förmågan att ’se sin konst genom den andras ögon’, beskrivet av *Berättare 1*. Berättare 1 använder kunskapen, för att samskapa och utvecklas tillsammans i skrivgrupperna på biblioteket. Det är en tyst kunskap som överensstämmer med de nya kunskapskrav som ställs på bibliotekarien när den intar facilitatorrollen (Jochumsen 2017, s. 39).

Praktisk klokhet (fronesis) – när omdömet växer

Svenaeus (2009, s. 21–22) beskriver att praktisk klokhet, Aristoteles *fronesis,* uppstår i mötet mellan förståelsehorisonter (personer och artefakter, en text) i en mellanmänsklig praktik, till exempel i bibliotekarieyrket när en horisontsammansmältning sker. Textsamtalet är ett flerstämmigt samtal där flera förståelsehorisonter möts (Nyberg 2016, s. 5). Bibliotekarien, facilitatorn, bidrar genom sin profession till att en horisontsammansmältning sker i skrivgruppen vilket resulterar i att praktisk klokhet uppstår, omdömet växer, hos alla deltagare även bibliotekarien, vid läsningen av en text.

Vad studien bidrar med och förslag till framtida forskning

Svenaeus (2009, s. 31) menar att det finns en risk att mycket av den praktiska kunskapen går förlorad om det glöms bort att den bottnar i generationer av yrkeskunskap. Den här studien syftar därför till att motverka en förlust av kunskap inom biblioteks- och informationsvetenskap genom att synliggöra bibliotekariens praktiska skrivkunskap. Skrivberättelserna ämnar vara kunskapsbärande, de gestaltar erfarenhet. Den här studien bidrar också med insikter om vad en akademisk disciplin, det kreativa skrivandet, bidrar med till en annan disciplin, biblioteks- och informationsvetenskapen. Länken är skrivpedagogen som rör sig i fältet mellan akademin och yrkeskunskapen, mellan olika yrkesgrupper, platser och sammanhang.

Som vid Regionbibliotekets skrivcirklar har den skrivande reflektionen varit i åtanke under intervjuerna. Berättaren har fått flödesskriva för att reflektera och under gruppintervjun även högläsa de reflekterande berättelserna för varandra (Region Stockholm 2025, s.5). Samtalen och berättelserna undersöker både professionen och den kunskap den själv erfar att den har, samt bidrar till en reflektion över den egna kompetensen – är professionsutvecklande. På så sätt bidrar studien både till kunskap om den skrivande bibliotekarien och stärker den redan befintliga professionen i sin skrivkunskap.

Skrivande som en metod för reflektion är ett starkt verktyg för att ta fram erfarenhet. Intressant forskning skulle därför vara att forska på en skrivgrupp av bibliotekarier som träffas och reflekterar över sina erfarenheter. Regionbibliotek Stockholm använder en liknande metod vid utbildning av professionen. I kapitel

”Skriva för att reflektera: Handledning 3” i *Vi skriver – om bibliotek och skrivande* beskrivs den skrivcirkel de haft för bibliotekarier, ”Stärk din roll som läsfrämjare genom skrivande”. Kapitlet ger ett konkret upplägg hur man kan gå till väga (Samuelsson 2024b, s.119). Metoden i den här studien kan vidareutvecklas och användas för att utforska skrivcirklarnas potential att ta fram den egna professionens yrkeserfarenhet, praktiska och tysta kunskap. Den skulle också kunna kombineras med metoden för att lyssna till tyst kunskap som presenteras i avhandlingen *Hur höra tyst kunskap?*[17] för att ytterligare ringa in vad den tysta skrivkunskapen egentligen består av.

Skrivberättelserna möjliggör vidare forskning, det skulle vara möjligt för andra studenter och forskare att analysera berättelserna vidare. Det är dock viktigt att ha i åtanke att berättelserna är ett redan analyserat empiriskt material. Jag håller med Riessman (1997 s. 57, 59) om att berättelser är som goda viner, i kontakt med luft förändras de och jag vill än en gång ge samma inbjudan som Riessman ger läsaren av hennes forskning; läsaren av denna masteruppsats bjuds in till en egen tolkning av skrivberättelserna, att dra andra slutsatser och skapa sin egen kunskap om skrivande.

* * *

Tack till alla berättare och min handledare Gunnel Furuland för ert brinnande skrivengagemang. Utan er och otaliga koppar kaffe hade inte studien varit möjlig.

Katarina, Stockholm Högdalen, sommaren 2025

[17] Haldin-Herregård, T. (2004). *Hur höra tyst kunskap? Utveckling av en metod för studier av tyst kunnande.* Diss. Helsingfors: Swedish School of Economics and Business Administration. https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/a7423526-53a3-4cae-8bbd-46be09280945/content

Käll- och litteraturförteckning

Källor

I uppsatsförfattarens ägo

E-post, 2 april 2025. Kompletterande fråga till intervju, om yrkestitel, Avsändare Berättare 3, Mottagare Katarina Wohlfart.

Forskningsdagbok, 5 februari 2025. Anteckningar från kurs om textsamtalet med Regionbiblioteket Stockholm och skrivpedagog Malin Isaksson.

Forskningsdagbok, 14 mars 2025. Reflektion efter de första fyra intervjuerna.

Forskningsdagbok, 19 mars 2025. Anteckningar från dag om skrivfrämjande med Therése Granwald hos Svensk biblioteksförening. Heldag om skrivande på bibliotek, Therése Granwald: Kreativt skrivande och textsamtal som metod för läs- och skrivutveckling på bibliotek. https://www.biblioteksforeningen.se/kalender/heldag-om-skrivande-pa-bibliotek/ [2025-03-20]

Forskningsdagbok, 29 april 2025. Folkets hörna, Vallentuna.

Inspelad intervju, 3 mars 2025. Berättare 1.

Inspelad intervju, 11 mars 2025. Berättare 2.

Inspelad intervju, 12 mars 2025. Berättare 3.

Inspelad intervju, 13 mars 2025. Berättare 4.

Inspelad intervju, 27 mars 2025. Berättare 5.

Inspelad intervju, 28 mars 2025. Berättare 6.

Inspelad intervju, 7 maj 2025. Gruppintervju Berättare 3–6.

Transkriberingar Berättare 1–6.

Transkribering Gruppintervju.

Litteratur

Alsterdal, L. (2014). Essäskrivandet som utforskning. I Burman, A. (red.) *Konst och lärande: essäer om estetiska lärprocesser.* Södertörns högskola, s. 47–73. http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:718625/FULLTEXT01.pdf

Alvinius, A., Borglund, A, & Larsson, G. (2023). *Tematisk analys. Din handbok till fascinerande vetenskap.* Studentlitteratur.

Aristoteles (1994). *Om diktkonsten.* Alfabeta.

Aristoteles (2012). *Den nikomachiska etiken.* 3 uppl*.,* Daidalos.

Björneborn, L. (2017). Biblioteket som mulighedsrum for serendepitet og uformel læring. I Laskie, C. (red.) Biblioteksdidaktik. Hans Reitzels Forlag, s.183–212.

Bornemark, J. (2020). *Horisonten finns alltid kvar Om det bortglömda omdömet*. Volante.

Bornemark, J. & Svenaeus, F. (2009). Studies in Practical Knowledge. En ny skriftserie från Södertörns högskola. I Bornemark, J., & Svenaeus, F. (red.) *Vad är praktisk kunskap?* Södertörns högskola, s. 9–10. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:303147/FULLTEXT01.pdf

Bohlin, H. (2009). Tyst kunskap: ett mångtydigt begrepp. I Bornemark, J., & Svenaeus, F. (red.) *Vad är praktisk kunskap?* Södertörns högskola, s. 55–84. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:303147/FULLTEXT01.pdf

Bramstång, E. & Brühl, J. (2022). *”Kom som du är och skriv lite” Skrivarkurser för barn och unga genom deltagares och ledares perspektiv.* Kandidatuppsats, Biblioteks- och informationsvetenskap. Högskolan i Borås. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1679740/FULLTEXT01.pdf

Bunch, R.C. (2013). Librarian as Teacher. Teaching a Creative Writing Class in the School Library. I Smallwood, C. (red.) *Bringing the Arts into the Library.* American Library Association, kapitel 2.

Dali, K., Lau, A. & Risk, K. (2015). Academically Informed Creative Writing in LIS Programs and the Freedom to be Creative. *Journal of Education for Library and Information Science.* 56(4) doi:10.12783/issn.2328-2967/56/4/3

Eriksson, R. (2017). Litterære udstillinger i biblioteksrummet. I Laskie, C. (red.) Biblioteksdidaktik. Hans Reitzels Forlag, s. 157–182.

Ewing, S.R. (2013). The Big Write-In A Colloborative Outreach Event for Writers during National Novel Writing Month. I Smallwood, C. (red.) *Bringing the Arts into the Library.* American Library Association, kapitel 1.

Granwald, T. (2019). *Kreativt skrivande. Grundbok i litterärt skapande.* Studentlitteratur.

Granwald, T. (2024). *Kreativt skrivande. Fortsättningsbok i litterärt skapande.* Studentlitteratur.

Gustafsson, P. (2021). Att skriva eller inte skriva? *Om skrivfrämjande arbete på svenska folkbibliotek.* Masteruppsats, Biblioteks- och informationsvetenskap. Uppsala universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1573061/FULLTEXT01.pdf

Hammarén, M. (2005). *Skriva – en metod för reflektion.* 2 uppl*.,* Santérus.

Hansen, J.J. (2017). En teoretisk tilgang til biblioteksdidaktik. I Laskie, C. (red.) Biblioteksdidaktik. Hans Reitzels Forlag, s. 49–82.

Hermele, A. & Samuelsson, S. (2018). *Inkluderande bibliotek.* Regionbiblioteket Stockholm Skriftserie 21.

Hjertström Lappainen, J. (2015). Inledning. I Hjertström Lappalainen, J. (red.) *Klassiska texter om praktisk kunskap.* Södertörn högskola, s. 7–38.

Hofmann, A. (2007). *”En extra grej på biblioteket” Skrivarverksamhet på folkbibliotek.* Magisteruppsats, Biblioteks- och informationsvetenskap. Högskolan i Borås. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1310625/FULLTEXT01.pdf

Hydén, L-C. (1997). De otaliga berättelserna. I Hydén, L-C. & Hydén, M. (red.) *Att studera berättelser. Samhällsvetenskapliga och medicinska perspektiv.* Liber, s. 9–29. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:254831/FULLTEXT01.pdf

Hydén, L-C. & Hydén, M. (1997). Inledning. I Hydén, L-C. & Hydén, M. (red.) *Att studera berättelser. Samhällsvetenskapliga och medicinska perspektiv.* Liber, s. 5–8. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:254831/FULLTEXT01.pdf

Höglunda, L. (2000). *Biblioteks- och informationsvetenskap som studie- och forskningsområde.* Högskolan i Borås. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:883759/FULLTEXT01.pdf

Israelsson, M. (2024a) Att locka fram den poetiska ådran hos äldre. I Samuelsson, S. & Israelsson, M. (red.) *Vi skriver – om bibliotek och skrivande.* Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 24, s. 32–37.

Israelsson, M. (2024b) Textsamtalet på Folkets hörna. I Samuelsson, S. & Israelsson, M. (red.) *Vi skriver – om bibliotek och skrivande.* Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 24, s.48–51).

Israelsson, M. (2024c) Trygga rum och ungas behov i fokus. I Samuelsson, S. & Israelsson, M. (red.) *Vi skriver – om bibliotek och skrivande.* Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 24, s.84–87).

Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C. & Skot-Hansen, D. (2012). The four spaces - a new model for the public library. *New Library World*, 113(11/12), s.586–597.

Jochumsen, H. (2017). Biblioteket gennem 100 år – indhold, rammer og relationer. I Laskie, C. (red.) Biblioteksdidaktik. Hans Reitzels Forlag, s.17–48.

Johansson, A. (2009). *Världar av ljus, världar av mörker. Om fantasy.* BTJ förlag.

Josefsson, J. (2016). *Döda inte en sångfågel. Om folkbibliotekariers expertis och kompetenser kopplat till skrivarverksamhet.* Kandidatuppsats, Biblioteks- och informationsvetenskap. Högskolan i Borås. http://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:953352/FULLTEXT01.pdf

King, S. (2000). *Att skriva. En hantverkares memoarer.* Albert Bonniers Förlag.

Lindgren, A. (1978). *Aldrig våld!* Salikon förlag.

Lindgren, A. (2007). Därför behöver barnen böcker. I Törnqvist, L. (red.) *Det gränslösaste äventyret: Om böcker, läsning och att skriva för barn.* Eriksson & Lindgren, s. 54–58.

Lindstedt, I. (2019). *Forskningens hantverk.* 2 uppl., Studentlitteratur.

Lundgaard Andersen, L. & Hygum Espersen, Helle. (2017). Bibliotekers arbejde med samproduktion og samskabelse. I Laskie, C. (red.) Biblioteksdidaktik. Hans Reitzels Forlag, s.127–156.

Mishler, E.G. (1997). Modeller för berättelseanalys. I Hydén, L-C. & Hydén, M. (red.) *Att studera berättelser. Samhällsvetenskapliga och medicinska perspektiv.* Liber, s. 63–126. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:254831/FULLTEXT01.pdf

Nyberg, F. (2016). *Den mjuka texten: Om textsamtal.* Högskolepedagogiska texter, Enheten för pedagogik och interaktivt lärande (PIL). Göteborgs universitet. https://www.pil.gu.se/sites/default/files/2025-02/nyberg-mjuka-texten.pdf

Region Stockholm (2025). *Länet läser, länet skriver. Region Stockholms läs- och skrivfrämjande arbete 2021–2024.* https://www.regionstockholm.se/48e408/siteassets/kultur/regionbiblioteket/lanet-laser-lanet-skriver.pdf

Regionbiblioteket Stockholm (2025). *Kurs: Att samtala om text (träff 3/4).* https://www.regionstockholm.se/kalender/2025/02/traff-3-av-4-att-samtala-om-text--om-att-motas-i-skriv--och-lasprocesser-pa-bibliotek/

Riessman, C.K. (1993). *Narrative analysis. Qualitative Research Methods Volume 30*. Sage.

Riessman, C.K. (1997). Berätta, transkribera, analysera. En metodologisk diskussion om personliga berättelser i samhällsvetenskaper. I Hydén, L-C. & Hydén, M. (red.) *Att studera berättelser. Samhällsvetenskapliga och*

medicinska perspektiv. Liber, s. 30–62. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:254831/FULLTEXT01.pdf

Samson, S. (2013). Poetry Corner. Colloboration among Us. I Smallwood, C. (red.) *Bringing the Arts into the Library.* American Library Association, kapitel 3.

Samuelsson, S. (2021). Varför skriva? *Svensk biblioteksförening,* 18 mars. https://www.biblioteksforeningen.se/kronika/varfor-skriva/ [2025-01-31]

Samuelsson, S. (2024a). Vi skriver: En inledning. I Samuelsson, S. & Israelsson, M. (red.) *Vi skriver – om bibliotek och skrivande.* Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 24, s. 3–13.

Samuelsson, S. (2024b). Skriva för att reflektera: Handledning 3. I Samuelsson, S. & Israelsson, M. (red.) *Vi skriver – om bibliotek och skrivande.* Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 24, s.118–136.

Samuelsson, S. & Israelsson, M. (red.) (2024). *Vi skriver – om bibliotek och skrivande.* Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 24.

Schwarz, E. (2016). Inledning till boken. I Schwarz, E. (red.) *Bibliotekariens praktiska kunskap – om kunskap, etik och yrkesrollen.* Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 17, s. 7–20.

SFS 2013:801. *Bibliotekslag.*

Shutzberg, M. (2019). Om intervjuns säregenheter på den praktiska kunskapens forskningsfält. I Gunnarson, M. (red.) *Att utforska praktisk kunskap.* Södertörn högskola, s. 195–224. http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1377228/FULLTEXT01.pdf

Stenmark, M. (2016). Att hitta en tröja med rätt randning: om etik, yrkesroll och viljan att hjälpa den Andre. I Schwarz, E. (red.) *Bibliotekariens praktiska kunskap – om kunskap, etik och yrkesrollen.* Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 17, s. 79–91.

Sjögren, J. (2023). *Jordens sång. Essäer om Tolkiens tankevärld.* Fri tanke.

Strömquist, S. (2007). *Skrivprocessen.* Studentlitteratur.

Svenaeus, F. (2009). Vad är praktisk kunskap? En inledning till ämnet och boken. I Bornemark, J., & Svenaeus, F. (red.) *Vad är praktisk kunskap?* Södertörns högskola, s. 11–36. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:303147/FULLTEXT01.pdf

Swedenmark, J. (2010). Ett samtal med Mona Korsnäs om yrkeskunskap. *Kritiker Nordisk tidskrift för litterär kritik och essäistik,* 14, s. 14–15.

Synnes, O. (2002). Ageing and Verbal Creativity – creative writing for elderly in the library. *IFLA journal,* 28(5–6), s. 318–322.

Södertörn högskola (2025a). *Forskning.* https://www.sh.se/institutioner--amnen/institutionen-for-kultur-och-larande/den-praktiska-kunskapens-teori/forskning [2025-05-20]

Södertörn högskola (2025b). *Den praktiska kunskapens teori.* https://www.sh.se/institutioner--amnen/institutionen-for-kultur-och-larande/den-praktiska-kunskapens-teori [2025-05-22]

Tillbom, M. (2016). Ny teknik, nya tjänster och oförberedd personal. I Schwarz, E. (red.) *Bibliotekariens praktiska kunskap – om kunskap, etik och yrkesrollen.* Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 17, s. 46–56.

Walterson, K. (2016). Kennedy eller Att kunna allt. I Schwarz, E. (red.) *Bibliotekariens praktiska kunskap – om kunskap, etik och yrkesrollen.* Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 17, s. 7–20.

Westergren, C. (2024). Att skriva ska vara kul – och enkelt! I Samuelsson, S. & Israelsson, M. (red.) *Vi skriver – om bibliotek och skrivande.* Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 24, s. 14–19.

Wåhlin, J. (2024). Bilder från skrivrummen. I Samuelsson, S. & Israelsson, M. (red.) *Vi skriver – om bibliotek och skrivande.* Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 24, s. 20–27.

Bilagor

Bilaga 1 – Informerat samtycke

Information och samtycke till medverkan i en undersökning med den preliminära titeln ”Skrivberättelser – om folkbibliotekariens praktiska skrivkunskap”

Tack för att du valt att delta i min studie om bibliotekariers skrivberättelser.

Jag heter Katarina Wohlfart och studerar biblioteks- och informationsvetenskap vid Uppsala universitet och skriver min masteruppsats om folkbibliotekariers skrivberättelser. Syftet med studien är att utforska folkbibliotekariers skrivande, den praktiska kunskap som kommer ur skrivandet och hur (och om) man tar med sig denna kunskap in i den skrivande verksamheten på biblioteket.

I undersökningen ingår enskilda intervjuer på plats på biblioteket med cirka sex folkbibliotekarier och en gruppintervju via zoom där de som kan deltar tillsammans. Datum sätts efter att de enskilda intervjuerna genomförts. Gruppintervjun är tänkt att ge möjlighet att fördjupa teman som framkommit vid de enskilda intervjuerna men också att ge informanterna möjlighet att prata med varandra om sina erfarenheter. Vid intervjuerna inkluderas enstaka skrivövningar. Intervjun på plats beräknas ta en till en och en halv timma.

Intervjuerna spelas in, transkriberas och avidentifieras i uppsatsen.

Det är frivilligt att delta vid tillfällena och du kan avbryta din medverkan när du vill. Du kan också begära att stryka enskilda intervjufrågor och ditt eventuella svar om det är något du inte känner dig bekväm med. Du behöver inte ange någon anledning till varför.

Då den information som framkommer vid intervjun kan vara av känslig karaktär (som hälsa, etnicitet eller sexuell läggning), får du även skriva under ett samtycke för känsliga personuppgifter. Det kan till exempel handla om att du berättar att du började skriva till följd av hälsoproblem. Du som informant avidentifieras och

pseudonymiseras och ditt bibliotek kommer ej heller nämnas i studien för att forskningen inte ska kunna indirekt härledas till dig som person.

När uppsatsen är klar kommer den att publiceras på det Digitala Vetenskapliga Arkivet, diva-portal.org och bli tillgänglig för allmänheten. När uppsatsen är godkänd och publicerad, kommer arbetsmaterial med personuppgifter att raderas, det vill säga inspelningar, transkriberingar av ljudfiler och andra anteckningar.

Genom att underteckna samtycket för studien och för inhämtandet av känsliga personuppgifter som tas med till intervjutillfället godkänner du ditt deltagande i studien.

Katarina Wohlfart
Biblioteks- och informationsvetenskap
Uppsala universitet
Distansstudent, Stockholm
070–6709968
katarina.wohlfart.5760@student.uu.se

Samtyckesblankett för att delta i Skrivberättelser – om folkbibliotekariens praktiska skrivkunskap

Syftet med masteruppsatsen är att utforska folkbibliotekariens skrivande, den praktiska kunskap som kommer ur skrivandet och hur (och om) man tar med sig denna kunskap in i den skrivande verksamheten på biblioteket. Arbetet utförs som en del i min utbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap vid Uppsala universitet. Ansvarig lärare är Ulrika Kjellman.

Ändamålet med behandlingen av personuppgifter att diskutera folkbibliotekariens praktiska skrivkunskap, förvärvad ur bibliotekariens livsberättelse/skrivberättelse. De personuppgifter som samlas in från dig är namn, vilket bibliotek du arbetar på och din utbildningsbakgrund. Utöver det är insamlingen beroende av det du berättar men uppgifterna kan vara av känslig karaktär som hälsa och etnicitet. Dina personuppgifter kommer att behandlas under tiden för studien, preliminärt fram till juni 2025 eller till dess att uppsatsen blir godkänd varefter de raderas. Personuppgifterna behandlas enligt kraven i dataskyddsförordningen.

Övrig information om hur Uppsala universitet hanterar personuppgifter och dina rättigheter utifrån dataskyddsförordningen, finns på https://www.uu.se/om-uu/dataskyddspolicy/. Har du frågor eller klagomål kan du vända dig till Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) eller kontakta Uppsala universitets dataskyddsombud, via dataskyddsombud@uu.se.

Kontaktuppgifter:

Studenten: Katarina Wohlfart

katarina.wohlfart.5760@student.uu.se, alternativt katarina_wohlfart@hotmail.com

Handledaren: *Gunnel Furuland*, *gunnel.furuland@knivsta.se*

Genom att skriva under denna samtyckesblankett samtycker du till att dina personuppgifter behandlas inom ramen för uppsatsen/studien som beskrivs ovan. Den rättsliga grunden för behandlingen av dina personuppgifter utgörs av ditt samtycke. Ditt deltagande är helt frivilligt och du kan när som helst dra tillbaka ditt samtycke och du kan också begära att få en kopia av dina personuppgifter.

Underskrift

Ort och datum

Namnförtydligande

Bilaga 2 – Intervjufrågor

Varför skriver jag som folkbibliotekarie? (Vad skapar mening för mig?)

Flödesskriva 3min
Jag började skriva när …

Skulle du vilja berätta om ditt skrivande? / Varför skriver du/ Varför vill du skriva?

Jag skriver därför …

Hur har arbetslivet lett fram hit? Varför har du kommit till punkten att du vill jobba med skrivande på bibliotek?

Vilken kunskap har jag som folkbibliotekarie förvärvat genom min skrivberättelse?

Flödesskriva 3 min
För mig är skrivkunskap …

Vad har du för utbildningsbakgrund?

Vad har du för formell kunskap om skrivande?

Vad har du för icke formell kunskap?
(ge exempel på icke formell … Jag har lärt mig själv … Jag har deltagit i skrivcirklar tillsammans med andra på kafé … Jag har deltagit i olika forum på nätet och diskuterat skrivande … osv)

Hur skulle du beskriva din kunskap om skrivande?

När och hur förvärvade du din kunskap? Kan du berätta om ett exempel?

Berätta för informanten: Ett begrepp som studien rör sig kring är begreppet praktisk kunskap som kan definieras på flera sätt men ofta används i samband med yrkeslivet som den levda kroppens kunskap – ”Jag förvärvar kunskap genom att praktisera”.

Hur ser du på den (praktiska) skrivkunskap du besitter? Vad är den för dig?
Ge exempel: Sitter den i händerna? I sinnet?

Vilken kunskap tycker du är viktig i ditt arbete?

Förvärvar du ny kunskap om skrivande och skrivande på biblioteket? Berätta hur. *Det vill säga planerar du för att du ska lära dig mer?*

Hur bedriver jag skrivfrämjande verksamhet på folkbiblioteket?

Vad leder skrivandets varför till i arbetet som folkbibliotekarie och hur förmedlar bibliotekarien skrivande på biblioteket.

Flödesskriva 3 min
Det jag tar med mig från mitt skrivliv in i mitt arbete med skrivfrämjande är …

Jag började ha skrivverksamhet när …

Varför tycker du att skrivande hör hemma på biblioteket?

Hur ser ditt biblioteks skrivarverksamhet ut och hur fungerar den?

Vad för typ av skrivande jobbar du med på biblioteket eller vill jobba med?

Minns du ett särskilt betydelsefullt ögonblick i en skrivverksamhet på biblioteket?

När och hur förmedlar du som folkbibliotekarie kunskap om skrivande till besökaren på biblioteket? (Kan du berätta ett exempel?)

Övriga frågor

Vilken inriktning på skrivande är det de ser på biblioteket kan bidra med i stort?

Vad är folkbibliotekariens förutsättningar för att bedriva längre skrivprocesser med deltagare och ge respons?

Vad tycker du om påstående att skrivande är demokratifrämjande? Ge exempel …

Vad tycker du om påstående att skrivandet är bra för det kritiska tänkandet?

Är du rädd för att berätta att du skriver bland dina kollegor? (Finns det situationer när du är tyst om ditt skrivande …)

Finns det andra aspekter av skrivandet som känns som hemligt?

Använder du andra klassiska bibliotekarieområden som litteraturförmedling och informationssökning i din skrivande verksamhet?

Bilaga 3 – Talmanus gruppintervju

Ni behöver penna och papper.

Jag har tagit tre små berättelser från era berättelser (intervjuer) och kommer att högläsa dem, en i taget. Efter varje berättelse, kommer ni fritt få reflektera utifrån berättelsen i tre minuter med penna och papper. Jag lägger det lilla textstycket i chatten så att ni kan läsa om ni behöver. Sedan går vi en runda där vi läser upp våra texter och pratar fritt och utbyter erfarenheter från varje tema och slutligen tillfället.

Viktigt! Alla perspektiv är lika viktiga. Det är som med textsamtalet, det finns inget rätt eller fel, utan det är en reflektion över det ni tänkte på när ni hörde texten läsas upp och blir som en spegel eller en utvidgning av texten. Ni kanske hakar i ett ord och broderar ut det eller ni kanske reflekterar över hela texten. Det är helt fritt.

Varför
Dilemma/tema: Tillåtelsen att skriva
Berättare 1

Många skrivande personer verkar tycka att det är en lätt fråga att svara på, varför man skriver, men det tycker inte jag. För mig är frågan nära sammankopplad med att få skriva; jag har alltid känt att för att få skriva måste man känna att man inte kan leva utan sitt skrivande. Och så känner jag ju inte. Jag menar, jag kan absolut leva utan att få skriva, men det vore ju jävligt tråkigt. Jag skulle tappa en stor del av mig själv, men jag skulle inte dö. Jag tänker att det är en myt som kommer från något slags urval av vem som får skriva och vem man ska lyssna på. Varför jag skriver känns snarare som ett svar på varför jag ska få skriva.

Kunskap
Dilemma/tema: Att härma
Berättare 6

Men sen finns något som man inte lär sig i skolan och det är att förstå fantasins språk. Förstå hur din hjärna fungerar. Vad den vill säga dig? Och översätta det på pappret. Jag tycker det är en konst. Jag själv, ibland bara stannar jag: Vad ville jag nu? Vi kodar saker på olika sätt. Vår fantasi är unik på det sättet. Vi inbillar oss saker och ting på vårt eget sätt. Jag vet inte om det *makes sense* men bilderna som jag har i mitt huvud, om jag skriver ner dem kommer dom fram på ett sätt medan jag och min fru som skriver den här boken tillsammans och har samma grunder att utgå från. Hennes ord är helt annorlunda. Man lär sig hela tiden. Man slutar inte

lära sig. Man ska bara skriva mer och mer och mer och man blir aldrig mätt. Sen vet jag att du kan lära genom skrivkurser, men för mig kommer det från övning och läsande. Visst, teorin, det kan hjälpa dig om du vill ge ut en bok. Alltså, *I don't know*. Du behöver inte det om du redan läser. Det är min övertygelse, för att skriva en egen berättelse, ta en bok, läs den och härma den bara om du vill ha den specifika genren, eller skriv fritt.

Skrivfrämjande
Dilemma/tema: Gemenskap
Berättare 5

Sen det här med läsningen att läsa läsa läsa, det har ju jättemycket med skrivandet att göra. För att se vad som funkar och inte. När man jobbar på bibliotek ser man ganska snabbt vad man själv gillar, vad andra gillar. Det är svårt att förklara men ju fler böcker man läser, ju snabbare hittar man guldkornen. Men med det sagt betyder ju inte det att ens egna skrivande kommer vara exemplarisk, det är mer den här känslan av vad fastnar man i, vad fångar läsarna. Det är det som är spännande. Sen man känner också glädjen i om nån kommer till en: Du, jag har skrivit det här, kan inte du bara läsa lite? Jag ser min kunskap som ett sätt att hjälpa andra och mig själv, att våga skriva och göra det, för att må bra, för att ha en gemenskap.

Berätta efteråt vad vi gjort:
Att skriva utifrån ett dilemma, vilket är Centrum för praktisk kunskap metod för att få ett perspektivbyte på verksamheten i kombination med dialogseminariemetoden, en metod för reflektion utifrån skönlitteratur.

Att vi prövar en teori, att om man först läser ”skönlitteratur”, i det här fallet omskrivna berättelser, berättelserna öppnar upp till en plats där man relaterar till hela situationer. Skönlitteratur är en bra utgångspunkt för reflektion. (Dialogseminariemetoden)